

TC

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

KAZAK TÜRKLERİNDE AKRABALIK ADLANDIRMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEFİKA DÖNEN

DANIŞMAN

Yard. Doç. Dr. KENAN KOÇ

KASIM, 2015

MUĞLA

TC

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

KAZAK TÜRKLERİNDE AKRABALIK ADLANDIRMALARI

ŞEFİKA DÖNEN

Sosyal Bilimleri Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 28.12.2015

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 24.12.2015

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. KENAN KOÇ

Jüri Üyesi

: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin K. MUTLU

Jüri Üyesi

: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin K. MUTLU

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Mehmet MARANGOZ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. KENAN KOÇ

EKİM, 2015

MUĞLA

TUTANAK

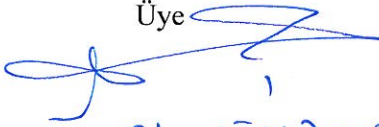
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 02.12./2015 tarih ve 702/1. sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24. maddesine göre, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Şefika DÖNEN'in "Kazak Türklerinde Akrabalık Adlandırmaları" adlı tezini incelemiş ve aday 24./12./2015 tarihinde saat 14.00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin kabul... olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. KENAN KOÇ

Üye

Yrd. Doç. Dr. Feyzi Timur

Üye

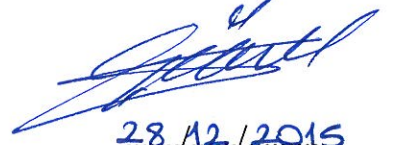
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin K. MUTLU

Üye

YEMİN

Yükseklisans tezi olarak sunduğum “Kazak Türklerinde Akrabalık Adlandırmaları” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28.12.2015

şEFİKA DÖNEN

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ			
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU			
YAZARIN		MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.	
Soyadı: DÖNEN			
Adı : Şefika		Kayıt No:	
TEZİN ADI			
Türkçe : Kazak Türklerinde Akrabalık Adlandırmaları			
Y. Dil :			
TEZİN TÜRÜ:	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik
	☒	☐	☐
TEZİN KABUL EDİLDİĞİ			
Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi			
Fakülte : Edebiyat Fakültesi			
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü			
Diğer Kuruluşlar:			
Tarih :			
TEZ YAYINLANMIŞSA			
Yayımlayan :			
Basım Yeri :			
Basım Tarihi :			
ISBN :			
TEZ YÖNETİCİSİNİN			
Soyadı, Adı : Kenan KOÇ			
Ünvanı : Yard. Doç. Dr.			

TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe	TEZİN SAYFA SAYISI:129
TEZİN KONUSU (KONULARI) : 1. Kazak Türkleri 2. Akrabalık 3. Akrabalık Adlandırmaları	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER: 1. Kazak Türkleri 2. Aile 3. Adlandırmalar Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.	
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'u kullanınız. 1. Kazakh Turks 2. Family 3. Naming Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.	
1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☒
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☐
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	☐
Yazarın İmzası : 	Tarih : 28/12/2015

ÖZET

Yapmış olduğumuz bu inceleme, Kazak Türkçesi'nde yer alan akrabalık adlandırmalarıyla ilgili sözcükleri kapsamaktadır. Kazakça yanında diğer Türk lehçeleri ve Türkiye Türkçesinin ağızlarındaki benzerlikler de araştırmamızın kapsamındadır.

Akrabalık adlandırmaları Kazak Türkçesinin söz varlığı içerisinde büyük bir alana sahiptir. Bu adlandırmalar aile, toplum, kültür, sosyal hayat vb. alanlarda bize bilgi vermektedir. Bunların araştırılması özelliklerinin ortaya konması toplum içerisindeki gelenek ve göreneklerin, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması konusunda önem arz eder.

Kazaklara göre aile ve akrabalar arasında kurulmuş olan akrabalık bağları anne ve baba tarafından kan akrabaları, gelin ve güveyi tarafından nikah akrabaları ve manevi bağlarla kurulan suni akrabalık olmak üzere üç ana başlık altında toplanır.

Çalışmamızın esasını Kazak Türkçesindeki akrabalık adları oluşturdu. Bunun yanında Kazakçadaki akrabalık adlarının Türkiye Türkçesi ve diğer Türk lehçelerindeki benzerlerini ses ve şekil değişikliklerini dikkate almadan benzerlerini, sahayla ilgili irili ufaklı sözlükleri tarayarak ortaya çıkardık.

Anahtar Kelimeler: Kazak Türkleri, söz varlığı, akraba, aile, adlandırma

ABSTRACT

The study that we have made includes the words related with the kinship naming that exist in the Kazakh Turkish. Our study also includes the other Turkish vernaculars and the similarities among Turkey's Turkish dialects, in addition to Kazakh Turkish.

Kinship naming is located in a large portion in Kazakh Turkish vocabulary. The kinship naming gives us information about family, society, culture and social life etc.

Studying and revealing the features of it have importance to transfer the society's traditions, customs and cultural heritage to future generations.

According to Kazakhs, the kinship ties are grouped under three main headings; these are parents' side blood relatives, bride and groom's side marriage relatives and artificial relationships that established by spiritual bondage.

The essence of our study is based on Kazakh Turkish kinship names. Besides, we have revealed the Kazakh Turkish kinship names and its similar ones in Turkey's Turkish and in other Turkish vernaculars without taking into consideration the changes of sounds and symbols by scanning various sized of field related dictionaries.

Keywords: Kazakh Turks, vocabulary, relatives, family, naming

ÖNSÖZ

Türkiye’de Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları alanında lisans eğitimini tamamladıktan sonra bu alanda lisansüstü çalışma yapmayı amaçladım. Bu doğrultuda danışmanımın yönlendirmesiyle Türk dilinin leksikolojisine katkı sağlamak düşüncesiyle Kazak Türkçesinde Akrabalık Adları adlı tezi hazırladım.

Çalışmanın giriş kısmında akrabalık adlarının kaynağı olan aile, aile ilişkileri, nikâh, gelenek ve göreneklerle ilgili konuları teorik, folklorik, etnografik açıdan inceleyerek ele aldım. Bununla beraber tez konumun araştırılma tarihini de giriş içerisinde değerlendirdim. Tezimin sözlük kısmında yer alan madde başlarını değişik zamanlarda yayınlanmış Kazak Türkçesiyle ilgili izahlı sözlükler (iki, on ve on beş ciltlik), diyalektoloji sözlükleri, Kazak Türkçesi dışında Türk lehçeleriyle ilgili genel sözlükler, ağız sözlükleri, terim sözlükleri ve bunlar dışında Kazakistan yerel basınında çıkan materyalleri de kısmen tarayarak Kazak edebî dilinin söz hazinesinde yer almayan kelimeleri de bulmaya çalıştım. Bu madde başlarının Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını verdikten sonra almış olduğum madde başının diğer Türk lehçelerindeki karşılıklarını Türkolojinin genel sözlüklerini kullanarak ortaklıkları göstermeye çalıştım.

Kazakistan’a, araştırma sahama giderek literatür tarama, mesleki anlamda bilgi ve tecrübemi artırma imkanı sağlayan danışmanım Yard. Doç. Dr. Kenan KOÇ’a ve her zaman yanımda hissettiğim aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	
ABSTRACT	
ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
GİRİŞ	1
1. AKRABALIK ADLANDIRMALARININ KAYNAĞI	1
2. AKRABALIK ADLANDIRMALARININ ARAŞTIRILMA TARİHİ	16
KISALTMALAR	27
KAZAK TÜRKLERİNDE AKRABALIK ADLANDIRMALARI	33
SONUÇ	102
KAYNAKÇA	104
ÖZGEÇMİŞ	

GİRİŞ

1. AKRABALIK ADLANDIRMALARININ KAYNAĞI

Sosyal bir cemiyet olan aileler ve akrabalar arasında kurulmuş olan bağlar sebebiyle bütün dillerde sözvarlığının belirli bir bölümünü aile ve akrabalık isimleri teşkil eder. Türklerde akrabalık bağlarının çok sıkı olması nedeniyle akrabalık adlandırmaları araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Tez konumuzu oluşturan akrabalık adlandırmaları Kazak Türkçesinin söz varlığı içerisinde değerlendirilir. Söz varlığının temel alanını leksikoloji oluşturur. Dillerin söz varlığında, temel kelimeler önemli bir yer tutar. Sayı adları, hayvan adları, organ adları, akrabalık adları temel kelimeler olarak kabul görmektedir. Bu sebepten, bu kelimeler, dil öğretimi, dillerin akrabalıkları, dilbilgisi gibi dil incelemelerinde ilk olarak başvuru kelimesidir.

Söz varlığı bir dildeki sözlerin bütünü, sözcük hazinesidir (TDK, 2005, 1807). Aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yaratıcısı, dünya görüşünü yansıtan aynasıdır. Söz varlığının bir kolu olan ad bilimi ise dil biliminin özellikle kişi adları üzerinde duran ve onları köken bilgisi, tarihsel gelişme, dil ve kültür sorunları açısından inceleyen dalıdır (TDK, 2005, 21). Ad biliminin incelediği sözcükler içerisinde insana en yakın kişileri gösteren ata, dede, amca, hala, dayı, teyze vb akrabalık adları da önemli bir yer tutmaktadır.

Türk milletinin binlerce yıldır tarih süzgecinden süzerek taşıdığı kültürümüzün en önemli yapı taşlarından birisi de kendine özgü aile yapısı ve akrabalık sistemidir. Aile içerisindeki adlandırmalar, bireyin aile içindeki konumunu ve mensubu olduğu topluluktaki statüsünü belirler. Bireyin aile ve toplumla olan bağlarını kuvvetlendirir.

Kan veya evlilik yoluyla insanların birbirine bağlı olması durumuna akrabalık adı verilir (TS, 2005, s. 57). Akrabalık adları toplumdan topluma, yaşam koşullarındaki ihtiyaçlardan ve normlardan, ufak tefek farklılıklar göstermekle birlikte Kazak Türkçesi, Türk lehçeleri içerisinde akrabalık bildiren sözcükler bakımından sözvarlığı zengin olan lehçelerimizin başında gelir.

Yeryüzündeki bütün toplumlar gibi Kazak toplumunun da kendine ait bir aile tarihi ve yapısı vardır. İnsanoğlunun başından geçen çeşitli sosyal ve ekonomik gelişmelerle her türlü aile çeşidi arasında sıkı bir bağ bulunur. Aile tarihi dünyadaki tüm toplumlarda görülen bir husustur.

Kazakistan'ın uçsuz bucaksız, geniş toprağını vatan tutan Kazak halkında Bolşevik İhtilaline kadar olan nikâhlanma türleri ile düğün gelenekleri ve bunlara bağlı olarak yerleşen çeşitli gelenekler hakkında birçok bilgi bulunmaktadır. Kazakistan'ın çeşitli yörelerine yolu düşen seyyahlar, bilim insanları, belli bir görev için bu yöreleri gezen yerli memurlar, değişik boylar arasından epey malzeme toplayarak bunları yayımlamış, bu tür kaynakların bir kısmı ise arşivlerde yerlerini almıştır. Bunlar arasında zamanında hiçbir araştırmacının gözüne ve kulağına ilişmeyen, unutulup gidenleri de vardır. Yine de, halkın günümüze kadar koruduğu bu adetler hakkında, eski gelenekleri gözleriyle gören, işiten ihtiyarların anlattıklarına, dillerde dolaşan efsanelere, rivayetlere, türkülere dayanarak bazı açıklamalar yapmak mümkündür.

Kazaklara göre aile ve akrabalar arasında kurulmuş olan akrabalık bağlarına verilen adlandırmaları;

1. Kan bağı ile akrabalık bildiren kelimeler
 - a. Baba tarafı akrabalık adlandırmaları
 - b. Anne tarafı akrabalık adlandırmaları
2. Nikâhlanma ile akrabalık bildiren kelimeler
 - a. Gelin tarafı akrabalık adlandırmaları
 - b. Güvey tarafı akrabalık adlandırmaları
3. Suni akrabalık bildiren kelimeler

olmak üzere üç ana başlık içerisinde tasnif etmek doğru olacaktır.

Kazak Türklerinde akrabalık adlandırmalarını kendi içerisinde üç bölüme ayrılır. Bunlardan birincisi: insanın baba tarafından olan akrabalarıdır; bu bağ öz evlatlar ile gelin-güveyin öz akrabaları, kökü, temeli olarak adlandırılan kan hısımlığıdır. Ananelere göre, neslin erkek evlat tarafından sürdürüldüğü inancının var olması nedeniyle nikâh hısımlığı içerisinde de aynı adlandırmalar kullanılsa da baba yurdu her zaman “kan akrabası” olarak kabul edilir. Anne tarafından olan akrabalar,

hem kan hem de nikâh hısımlığı içerisinde geçmektedir. İkincisi ise nikâh yoluyla oluşan, gelin ve güvey taraflarının birbirlerine kullandıkları dünürlük, sıhriyet adlandırmalarıdır. Üçüncü suni akrabalık adlandırmaları ise üveylik ve manevi ilişkiler sonucu ortaya çıkan bağlardan oluşan adlandırmalardır.

Kan bağı ile oluşan akrabalık adlandırmalarından ilki “*өз жұрт*” “öz yurt” baba tarafından olan akrabalar. Kazak Türklerinde, bir neslin erkek evladı tarafından soyun yedi göbek boyunca hiç değişmeden devam ettiği kabul edilir. Bu yüzden bu yedi kuşak birbirine çok bağlıdır. Kazak Türkleri, toplum içerisinde babadan itibaren; “*Қазақ өз баласының баласын немере, оның баласын шөбере, шөберенің баласын шөпшек, шөпшектің баласын немене, оның баласын туажат, туажаттың баласын жүрежат, оның баласың жекжат, жекжаттың баласын жұрағат деп атайды.*” (QTTS, c.7, s.344) ‘Kazak’ın öz oğlunun oğlu nemere (ikinci kuşak torun), nemere’nin oğlu şöbere (üçüncü kuşak torun), şöbere’nin oğlu şöpşek (dördüncü kuşak torun), şöpşek’in oğlu nemene (beşinci kuşak torun), nemene’nin oğlu tuvajat (altıncı kuşak torun), tuvajat’ın oğlu jürejat (yedinci kuşak torun), jürejat’ın oğlu jekjat (uzak akraba), jekjat’ın oğlu jurağat (uzak akraba) olur.’ (QTTS, c.7, s.344) yedi kuşak boyunca torunlarına önem vermiş ve özel olarak onları birer birer adlandırmıştır. Yedi nesil sonraki akrabalarıyla da ilişkilerini devam ettirmiş ve böylece Kazak toplumunun gelenek-göreneklerini belirli bir nizam çerçevesinde sürdürmesini başarmışlardır.

Kazak Türkçesinde *Ata* “*Ama*” kelimesi ataya, dedeye, kayın babaya ve babaya kullanılan ortak bir terimdir (QTTS, c.1, s. 415-416). Nitekim ananelere göre dedeye, Türk coğrafyasında aynı zamanda baba diye de hitap edilmesi baba tarafından yedi kuşağı sıralarken yanlışlığa neden olabilmektedir. Bu nedenle biz çalışmamızda Kazak Dilinin İzahlı Lügatinde gördüğümüz gibi *Ata* “*Ama*” kelimesinin “dede” manasını temel alarak aşağıda vereceğimiz sıralamayı izleyerek tasniflerimize devam edeceğiz.

Yong-Söng Li’nin “*Türk Dillerinde Akrabalık Adları*” eserinde Kazak Türkçesi akrabalık adlandırmalarından “torun” anlamındaki terimleri sıralarken; *şöbere* ‘torun çocuğu’, *şöbere qız* ‘torun kızı’, *şöbere ul* ‘torun oğlu’, *nemere* ‘erkek torun; erkek yeğen’, *nemere qız* ‘kız torun’, *nemene* ve *şöpşek* ‘torunun torunu’

şeklinde değinilmiş ancak eksik verilmiştir (Lİ, 1999, 216-225). Ancak biz Kazak Türkçesine has bu akrabalık adlandırmalarını araştırırken kullandığımız gerek diyalektoloji sözlüklerinde gerekse 2, 10 ve 15 ciltlik “*Казак тілінің түсіндірме сөздігі*” eserlerinde Kazak Türklerinin asırlar boyu koruduğu ve büyük önem verdiği, yeni nesillerin devamı, yedi kuşağın takipçisi olarak gördükleri torunlarını bir nizam çerçevesinde adlandırdıklarını gördük. Torunlarla ilgili bu akrabalık adlandırmalarının doğru ve eksiksiz sıralaması aşağıda vereceğimiz şekildedir;

1. **Ata** (Ата): ata, dede (QTTS, c.1, s. 415-416).
2. **Äke** (Әке): atanın oğlu, baba (QTTS, c.1, s.597).
3. **Bala** (Бала): çocuk, evlat; birinci kuşak torun (QTTS, c.2, s.69).
4. **Nemere** (Немере): ikinci kuşak torun (QTTS, c.7, s.344).
5. **Şöbere** (Шөбере): üçüncü kuşak torun (QTTS, c.10, s.264).
6. **Şöpşek** (Шөпшек): dördüncü kuşak torun (QTTS, c.10, s.270).
7. **Nemene** (Немене): beşinci kuşak torun (QTTS, c.7, s.344).
8. **Tuvajat** (Туажат): altıncı kuşak torun (QTTS, c.9, s.254).
9. **Jürejat** (Жүрежат): yedinci kuşak torun (QTTS, c.4, s.265).

Kazaklarda yedi ata öncesine dayanmayan hiçbir topluluk boy değildir. Hatta bazen 7-8 ata öncesinde birleşen akraba toplulukları bile boy olarak nitelendirilmez. Boy olarak adlandırılan topluluğun kaç ata öncesine dayandığını kesin olarak söyleyememekle birlikte, bu tür toplulukların 7 veya daha fazla ata öncesine dayanan bir geçmişlerinin olduğu konusunda şüphe yoktur. Kazakların eski zamanlardan beri yedi ataya ulaşmadan kız alıp vermemesinin sebebi kanı korumak ve gelecek nesillerin sağlıklı doğmasını sağlamaktır. Günümüzde yapılan araştırmalara göre insanlar birçok kalıtsal hastalığın genlerini taşımaktadır ve akraba evliliklerinde anne-baba bir soydan geldikleri için aynı genin bozuk kopyasını taşıma yani herhangi bir genetik hastalığın taşıyıcısı olma oranı çok yüksektir. Bu durum doğacak çocuklarında hastalıklı doğma oranını arttırmaktadır. Normal evliliklere göre akraba evliliklerinde düşük, ölü doğum iki kat ve doğumsal kusurlar on kat daha fazla görülür.

Bundan dolayı yedi atadan sonra akrabalık yakınlığından çok dünürlük yakınlığı ön plana çıkmaktadır. Akrabalık ilişkileri devam ettiği halde, akrabaların

bir de dünür olarak ilişki kurmalarına gerek yoktur. Çünkü kız alışverişi olduğunda dahi dünürlüğün tesis ettiği yakınlıktan daha çok akrabalık ilişkileri söz konusu olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı Kazaklar, akrabalık bağları yok oluncaya kadar aralarında kız alışverişi yapmaktan uzak durmuşlardır.

Kazak halkında çekirdek ailenin 15-18. asırlarda hâkim olduğunu, ezelden beri hiç değişmeden yapılan otağ hissesinin bölünmesi âdeti kanıtlar. Büyük ataerkil ailede babanın hâkimiyeti sınırsızdı. Baba öldükten sonra onun yerine aile idarecisi olarak büyük ağabey geçerdi. Onun kararları diğer aile üyeleri için kanun gibiydi.

19. asırda Kazaklarda çekirdek ailenin hâkimiyeti zamanında babadan ayrılan kendi başına bir aile tutan oğullara ne babasının ne de ağabeyinin etkisi pek fazla değildi. İşin yani mal ve mülkün ayrı olması nedeniyle çocuklar çoğu zaman babalarına akıl danışmaz ve onun söylediklerini yapmazlardı. Kendi başına bir topluluk olup gruba katılmayan arkadaşlar kışı ayrı geçirirken yazın toplanırlardı.

Büyük evin bütün işlerini ortaklaşa yapan çocuklar her zaman babalarına yardım etmekle beraber gerekli zamanlarda otağ evlere babanın evinden de yardım yapılırdı. Bazen çeşitli nedenlerle malsız kalan otağa baba tarafından ikinci defa hisse verilirdi. Küçük çocuk, Kazak adetlerine göre babasının mirası dağıtıldığında babasının evinden ayrılmamışsa babasının evine, malına, mülküne sahip olurdu (Arğınbayev, 2005).

Baba ocağı "büyük ocak", "büyük ev" diye adlandırılırdı. Baba öldüğünde "büyük ocak" küçük çocuğa veya sonraki nesillere geçse de daima korunurdu. Bütün nesil için değerli, kıymetli, haysiyetli ortak bir merkez olurdu. Bütün otağlar, evlenen kızlar, dünürler "büyük ocağa" çeşit çeşit yemekler, hediyeler getirirlerdi. Büyük ocağa hürmet etmek, ana-baba ruhunu saymayla ilgili inancın bir çeşidi olmakla birlikte büyük ataerkil ailenin seyrekleşme döneminde çekirdek aileler arasında ataerkil ilişkilerin izlerinin muhafaza edildiğini de ispatlar.

Yarı yerleşik ömür süren Kazaklarda da akrabalar toplanarak yeni eve çıkan çocuklarına ahır ve ev verirler, şayet zenginlerse ayrı bir kışlak da

açarlar. Maddi durum ve olanaklar az olduğunda iki-üç kardeş birleşerek ortak ahır ve kışlak yaparlar.

Kazaklar arasında insanları genç yaşta nikâhlamak, eski devirlerden beri devam eden bir gelenektir. Kızlar bazen 13-14 yaşında, erkek çocuklar ise 15-16 yaşlarında buluğa erdikleri gerekçesiyle evlendirilirlerdi.

Halk, gençler ne kadar erken evlendirilirse, onların kötü huylardan da o kadar uzak duracağına, çocuklarının o kadar sağlam olacağına inanırdı.

Nikâhın esası kızın istenmesi, başlık parasının verilmesi ve kızların çeyizleriyle birlikte kocaya gitmesine dayanır.

Kızlarını daha 12-13 yaşına dolar dolmaz evlendirme fakir ailelerde görülürdü. Çünkü bunların çok çocuğa bakmaya güçleri yetmezdi. Ayrıca dünürün varlıklı bir insan olması durumunda hem başlık yüklü olurdu, hem de kayınpederin küçük yaşta olmasına rağmen kızı himayesine alması, ev işlerine alıştırması ve ona kol kanat görmesi de hesaba katılırdı. Başlık parasını alan yoksul kimsenin kızını vermekten başka çaresi kalmazdı. Kızı vermemek gibi bir imkân, yalnızca varlıklı çiftçiler ve zenginlere aitti. Bunlar kızlarını 17-18 yaşına gelmeden evlendirmezlerdi. O yıllarda zenginlerin kızları, iyice yetişir, neyin ne olduğunu anlar duruma gelir ve gelecekteki hayatlarına hazırlanmış olurlardı. Zenginler, kızlarını bütün gelenekleri yerine getirerek, tantanalı düğünlerle evlendirme konusunda birbirleriyle yarışlardı. Özellikle erkek gibi büyütülen ailenin tek kızı veya birçok ağabeyden sonra son çocuk olarak dünyaya gelen kız, baba evinde rahatça oynayıp gülsün diye zorla evlendirilmez, hatta bunlara kendi kocalarını seçme hakkı verilirdi. Boyun güzel ve hünerli kızları her zaman kocalarını kendileri seçer, böylece uzun süre de baba evinde kalırlardı.

Kazak adetlerine göre gelin ile güveyinin akran olup olmamasına pek bakılmazdı. Çünkü mala doymuş, ihtiyarlamış olan zenginler, yoksulluk derdinden bunalan fakir kimselerin genç kızlarını “döşeğini neşelendirmek” niyetiyle kendi hanımlarının üzerine kuma alır veya hanımları öldükten sonra mal karşılığında nikâhlarlardı.

Kız isteme yoluyla bir araya gelen gelin ve güveyi arasındaki yaş farklılığı bazı durumlarda tam tersi olarak kendini göstermekte, yani kadın erkekten büyük

olabilmektedir. Bu tür durumlarla çoğunlukla dul kalan kadının kayınıyla evlendirilmesi âdeti söz konusu olduğunda karşılaşılmaktadır. Ergenliğe ulaştıktan sonra yengesini alan erkekle kadın arasındaki yaş farkı göze pek batmazdı. Ağabeyi ölüp de bir başka ergen büyük kardeşi olmadığı için dul kalan yengesiyile evlenen çocuk yaşındaki erkek ile kadın arasındaki yaş farkı ise büyük olurdu.

Halkın çoğunluğu elbette karı koca arasında büyük yaş farkları olmasını hoş görmez. İnsanlar, zenginliği sayesinde genç kızlarla evlenen ihtiyarlarla da, çocuk yaşında kendisinden oldukça büyük kadınlara sahip olanlarla da alay eder, bunlara gülerdi. Buna rağmen, böyle adaletsiz bir nikâhla dünya evine giren genç gelinler için, hele başlık parası da tam olarak ödendiye, kimse de araya girmezdi. Bu sebepten dünürçü gidilmesinin ardından nişanlanan gençler arasındaki yaş farkının en çok 5-10 olması uygun görülürdü.

Kızı isteterek alma konusunda bütün Kazak toplumunda ortak olan geleneklerden biri de, yedi ataya kadar kız almama âdetidir. Buna etnografya biliminde egzogami denir. Kazak halkındaki egzogami geleneği hakkında birçok yazarın eserinden örnekler vermek mümkündür. Egzogami geleneği Kazaklar açısından o kadar taviz verilmeyen bir gelenektir ki, bazen akrabalık açısından iyice uzak olanların evlenmelerine ancak izin verilmekte, aynı boydan olanlar ise asla birbirleriyle nikâhlanamamaktadır.

XVII-XVIII. asırlarda bu geleneğe göre evlenmesi yasak olanlardan yasağı bozanlar olursa, bunlar şiddetle cezalandırılır, hatta böyle insanlar boydan kovulurlardı. Geleneği, yakın akrabaların bozması halinde ise, bunlar ölüm cezasına çarptırılırlardı. Bu konuya Tobıktı boyunda yaşanan Kalkaman ve Mamır olayını örnek gösterebiliriz. Aynı dedenin torunları olan iki hünerli genç birbirlerini severler ve bir gece Kalkaman, Mamır'ı kaçıtır. Bunu işiten Mamır'ın ağabeyi Kökenay öfkeyle ikisini de öldüreceğini ilan eder. Bunlar bir müddet gizlenerek yakalanmaktan kurtulurlar. Ortalık biraz sakinleştikten sonra Mamır, anne babasından ve kardeşlerinden özür dilemek, helallik almak, bundan sonra saklanmadan yaşamak amacıyla köyüne doğru yola çıkar. Köyün girişine geldiğinde ağabeyi Kökenay, kız kardeşini attığı okla öldürür. Kökenay, bu sefer de halka kız kardeşini öldürerek sözünde durduğunu, şimdi ise sıranın Kalkaman'da olduğunu

duyurur. Köy sakinleri aralarında konuşarak, Kökenay'ın okunu çekmesini, Kalkaman'ın ise yürük bir atla doludizgin önünden geçmesini, Kökenay'ın tek atışta onu öldürebilmesi halinde zaten muradına ereceğini, Kalkaman'ın diri kalması durumunda ise davanın burada bitmesini teklif ederler. Kökenay da, Kalkaman da buna razı olur. Ok, Kökenay'ın önünden dörtlüla geçen Kalkaman'a değmez, eyerinin altını parçalar. Kalkaman bundan sonra, kendisinin ölümünü bekleyen kalabalığa “Bu boy Mamırsız benim neyime gerek!” diyerek kırgınlığını bildirir, kendi boyunu bırakıp bir daha geri dönmek üzere Ulu Jüz'e katılır ve ölene kadar orada tek başına yaşar. Kalkaman'ın nesli bugün Almatı'da yaşamaktadır (Arğınbayev, 2005).

Kız çocukları annelerinin öz ağabey veya erkek kardeşleriyle, yani dayılarıyla evlenememekle birlikte, bunların oğullarıyla aile kurabilirler. Bunun gibi, erkekler de teyzeleriyle evlenemez, ancak bunların veya dayılarının kızlarını alabilirler. Halk buna teyze veya dayı çocukları arasındaki nikâh olarak nitelendirirken, etnografya bilimi *kuzen nikâhı* der. Bu nikâhın iki türü bulunmaktadır: 1) *kross-kuzen nikâhı* (erkeğin, annesinin erkek kardeşlerinin kızlarıyla veya babasının abla ve kız kardeşlerinin kızlarıyla evlenmesi). Kazaklarda bu nikâh türünün iki çeşidi de görülmüştür. Ancak, Kazak geleneklerine göre baba tarafının akrabalarıyla evlenmekten ziyade anne tarafı kuzenleriyle evlenmek daha uygun görülür. Buna bağlı olarak Kazaklarda “Baba tarafından kız alan bolluk görmez, anne tarafından kız alan ise darlanmaz” diye bir atasözü vardır. Erkeklerin, dayı kızlarıyla evlenme haklarının bulunması, bir zamanlar yalnızca annenin sülalesinden kız almasına dayalı kurala bağlı olarak gelişmiş bir durumdur. 2) *orto-kuzen nikâhı* (erkeğin, babasının ağabey ve erkek kardeşlerinin kızlarıyla evlenmesi; yani, torunlar arasındaki nikâh veya annesinin abla ve kız kardeşlerinin kızlarıyla evlenmesi; yani, teyze kızlarıyla yapılan evlilik). Bu nikâh türünün ilk varyantı; yani torunlar arası evlilik Kazak adetlerine yabancısıdır. Zira bu tür bir evlilik, Kazaklardaki erkek tarafının yedi nesil boyunca aile içi evlenme yasağı geleneğini bozmak olacaktır. İkinci varyant ise, yani teyze kızlarıyla evlenmek ise sıkça karşılaşılan bir nikâh türüdür (Arğınbayev, 2005).

Netice olarak, akrabalar arasında kardeş olan erkek ve kadının çocukları birbirleriyle evlenebilirlerdi. Değişik boylarla evlenmiş bulunan abla-kız kardeşlerin

çocukları aralarında nikâhlanabilirdi. Çünkü anne tarafından kurulan akrabalıklar Kazak geleneklerinde *egzogami geleneğini* bozmuş olarak kabul edilmez.

Kan bağı ile oluşan akrabalık bağlarında baba tarafından olan adlandırmalardan bazılarını örneklendirecek olursak “*Qazaq Tilinin Tüsindirme Sözdigi*” Kazak Dilinin İzahlı Lügati’nde ve Türkiye Türkçesinde; **ata ama** ‘ata, dede’ (QTTS, c.1, s. 415-416), **ata** ‘baba; dedelerden ve büyük babalardan her biri’ (TS, 2005, s. 140); **ağa aza** ‘ağabey, kardeş’ (QTTS, c.1, s.49), **ağa** ‘büyük kardeş, ağabey’ (TS,2005, s.28); **bala бала** ‘erkek çocuk, evlat, yavru; atanın torunu; birinci kuşak torun’ (QTTS, c.2, s.69), **bala** ‘yavru, çocuk’ (TS, 2005, s.189) kelimeleri aynı şekilde kullanılmaktadır.

Kazak Türkçesi’ndeki **üke әке** ‘atanın oğlu, baba’ (QTTS, c.1, s.597) adlandırması Türkiye Türkçesi’nde **eke** ‘büyük, yetişkin, yaşlı’ (TS, 2005, s.609) kelimesindeki **e- > ä-** dar ünlünün genişlemesi hadisesi görülür. **Äje әже** ‘babanın annesi, büyük anne’ (QTTS, c.1, s.580) sözcüğünde ise **ece** ‘baba; amca; erkek kardeş; babaanne; hala çocuğu’ (DS: 1993, c.V, s.1659) hem **e- > ä-** dar ünlünün genişlemesi hem de sızıcı olan **-y-** ünsüzünün sızıcılığını arttırarak **-j-** ünsüzüne dönüşmesi söz konusudur.

Kazak Türkçesindeki baba tarafı akrabalık adlandırmalarından **bel balası бел баласы** ‘öz evlat’ (QTTS, c.2, s.69), **nemere немере** ‘atanın torununun oğlu; ikinci kuşak torun’ (QTTS, c.7, s.344), **şöbere шөбере** ‘atanın torununun torunu; üçüncü kuşak torun’ (QTTS, c.10, s.264), **şöpspek шөпшек** ² ‘atanın torununun torununun oğlu; dördüncü kuşak torun’ (QTTS, c.10, s.270), **nemene немене** ² ‘atanın torununun torununun torunu; beşinci kuşak torun’ (QTTS, c.7, s.344), **tuvajat туажат** ‘atanın torununun torununun torununun oğlu; altıncı kuşak torun’ (QTTS, c.9, s.254), **jürejat жүрежат** ‘atanın torununun torununun torununun torunu; yedinci kuşak torun’ (QTTS, c.4, s.265), **jekjat жекжат** ‘bir ataya dokuzuncu kuşaktan uzak akraba olan kimseler’ (QTTS c.4, s. 46), **jurağat жұрағат** ‘soy, kabile’ (QTTS, c.4, s.235), **jat-jurağat жат-жұрағат** ‘uzak akraba’ (QTTS, c.3, s.734), **äjey әжей** ‘nine’ (QTTS, c.1, s.581), **nemereles немерелес** ‘erkek tarafından, babalarının babası bir olan akraba kimseler’ (QTTS, c.7, s.344), **ekpe әкпе** ‘hala; abla’ (QTTS, c.1, s.601) sözcükleri Türkiye Türkçesinde bulunmamaktadır.

Kazak Türklerinde, kan bağı ile oluşan akrabalık bağlarında anne tarafına da büyük önem verilir, saygı gösterilir. Akrabalık adlandırmalarında anne soyu takip edildiğinde; **nağası jurt** *нағашы жұрт* ‘anne tarafı akrabaları’ (QTTS, c.7, s.305), **tağa tağa** ² *таға таға* ‘anne tarafı akrabaları’ (QTTS, c.8, s.527), **apa-qarındas** *апа-қарындас* ‘anne tarafından akraba olan erkek’ (QTTS, c.1, s.290), **nağası ata** *нағашы ата* ‘annenin babası, büyükbaba’ (QTTS, c.7, s.305), **nağası äje** *нағашы әже* (QTTS, c.7, s.305) ~ **nağası şeşe** *нағашы шеше* (QTTS, c.7, s.305) ~ **ülken (ulu) şeşe** *үлкен [ұлы] шеше* (QTTS, c.10, s.212) ‘anneanne, büyükanne, nine’, **ana** *ана* ‘ana, anne’ (QTTS, c.1, s.253), **apajan** *апажан* ‘anneciğim’ (QTTS, c.1, s.255), **apajan** *апажан* ‘anneciğim’ (QTTS, c.1, s.289), **mama** *мама*² ‘anne’ (QTTS, c.7, s.116), **mamatay-mamaşım** *маматай~ мамашым* ‘anneciğim’ (QTTS, c.7, s.117), **şeşe** – **tuvğan şeşe** *шеше ~ туғай шеше* ‘anne’ (QTTS, c.10, s.212), **nağası ağa** *нағашы аға* ‘dayı’ (KDİL, c.7, s.305), **nağası apa** *нағашы апа* ‘teyze’ (QTTS, c.7, s.305), **tüte мәте** ‘teyze’ (QTTS, c.9, s.75), **tütey – tütetay - tütejan** *тәтей~тәтетай ~ тәтежан* ‘teyzeciğim’ (QTTS, c.9, s.76), **nağası qarındas** *нағашы қарындас* ‘Anneden yaşça küçük, akrabalarının kızları’ (QTTS, c.7, s.305), **nağası ini** *нағашы ini* ‘Anneden yaşça küçük, akrabalarının erkek çocukları’ (QTTS, c.7, s.305) adlandırmaları karşımıza çıkar.

Yukarıda belirttiğimiz anne tarafı akrabalık adlandırmalarından sadece **ana** *ана* kelimesi Türkiye Türkçesi’nde ve Kazak Türkçesi’nde ortak kullanıma sahiptir. **Nağası jurt** *нағашы жұрт* ‘anne tarafı akrabaları’, **tağa tağa** ‘anne tarafı akrabaları’, **apa-qarındas** *апа-қарындас* ‘anne tarafından olan erkek’, **nağası ata** *нағашы ата* ‘annenin babası’, **nağası äje** *нағашы әже* ‘anneanne’, **nağası şeşe** *нағашы шеше* ‘anneanne’, **ülken (ulu) şeşe** *үлкен [ұлы] шеше* ‘anneanne, büyükanne, nine’, **apajan** *апажан* ‘anneciğim’, **mamatay-mamaşım** *маматай~ мамашым* ‘anneciğim’, **şeşe – tuvğan şeşe** *шеше ~ туғай шеше* ‘anne, öz anne’, **nağası ağa** *нағашы аға* ‘dayı’, **nağası apa** *нағашы апа* ‘teyze’, **tüte мәте** ‘teyze’, **tütey – tütetay - tütejan** *тәтей~тәтетай ~ тәтежан* ‘teyzeciğim’, **nağası qarındas** *нағашы қарындас* ‘anneden yaşça küçük akrabalarının kız çocukları’, **nağası ini** *нағашы ini* ‘anneden yaşça küçük akrabalarının erkek çocukları’ adlandırmaları Kazak Türkçesi’ne hastır.

Kazak Türkçesi'nde, baba ve anne tarafı akrabalık adlarından; *ata ama* 'ata, dede' (QTTS, c.1, s. 415-416), *äje äje* 'nine' (QTTS, c.1, s.580), *qarın böle – tuvğan böle* қарын бөле ~ туған бөле 'kuzen ~ kuzin' (QTTS, c.2, s.408), *jiен жиен* 'yeğen' (QTTS, c.4, s.123), *jiенşar жиеншар* 'yeğenin evladı' (QTTS, c.4, s.123), *jeñge жеңге* 'yenge' (QTTS, c.4, s.83), *jeñgey – jeñgetay – jeñeşe – jeñeşetay* жеңгей ~ жеңгетай ~ жеңеше ~ жеңешетай 'yengeciğim' (QTTS, c.4, s.83–84) kelimeleri ortak kullanılmaktadır. Bu adlardan *ata ama* ve *äje äje* kelimelerini yukarıda açıklamıştık. Türkiye Türkçesi'ndeki *yeğen* 'birine göre, kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu' (TS, 2005, s. 2159) kelimesi Kazak Türkçesi'nde *y- > j-* ünsüzünün sızıcılığının artması, *yeğen > jiен* geniş ünlünün daralması, *yeğen > jiен* ünsüz düşmesi hadiseleriyle *jiен* şeklinde kullanılır. *yenge* (TS, 2005, s. 2164) *>jeñge* (QTTS, c.4, s.83) kelimesinde ise *y-* ve *-n-* ünsüzleri sızıcılıklarını arttırarak *j-* ve *-ñ-* ünsüzlerine dönüşür.

Nikâhlanma ile oluşan akrabalıkta erkeğin eşinin bütün akrabaları, gelinin kendi kan akrabası gibidir ve bu durum erkek için de aynen geçerlidir. Gelin ve güvey birbirlerinin akrabalarını kendi öz akrabaları gibi benimser ve bu bağ: “Қайын: Қыз алып, қыз берген екі елдің күйеу мен келінге туыстық қатынасын білдіретін сөз.” Kayın: İki halkın kız alma ya da kız verme yoluyla oluşan akrabalığına verilen ad olarak adlandırılır (QTTS, c.5, s.549).

Kazak Türklerinde dünürler arası ilişkilere de ehemmiyet gösterilir. Kızlarını yetiştirip ata-ana yurdundan dünür evine gönderen anne-baba güveyi de kendi öz evladı olarak sayarlar. Güvey ile dünür tarafı arasındaki münasebet soğukluğu kızın ömür boyunca kendi anne ve babasından uzaklaşması demektir, baba ocağına sık sık gidip gelmeyen kız evlat zamanla güveyin büyüdüğü topraklara bağlanır, kendi ocağını unuttur. Bu nedenle ‘Күйеу жүз жылдық, құда мын жылдық’ (Binler, 2007, s.415) ‘Güveyi yüz yıllık, dünür bin yıllık’ atasözünden anlaşıldığı üzere, evlatlarını nikâhlayan aileler arasındaki bağ çok kıymetlidir. Zamanla gelin-güvey ilişkisi bitse, ayrılık veya ölüm gibi talihsiz durumlar yaşansa dahi dünürlerin akrabalığı bir ömür devam eder. Dünürler zor zamanlarda yardımlaşır, sevinçlerin de ve üzüntülerin de ortak olup birbirlerine dayanak olurlar. Akrabalık bağıyla bağlı olan bu aileler arasında yeni evlilikler yapılarak ilişkilerin kuvvetlenmesi ve daim olması sağlanır.

Türkiye Türklerinde de kız alıp veren aileler arasındaki dünür ilişkileri oldukça önemlidir. Türkiye Türkleri evlatlarını “Dört atanın dördü de haktır” “Atasını tanımayan, Allah’ını tanımaz” atasözlerindeki anlayışla yetiştirir. Gelin ile güveyin birbirlerinin anne-babalarını bir görmelerini, büyüklerine sevgi ve saygıda eşit davranmalarını isterler. Aileler özenle yetiştirip gözünden dahi sakındıkları, her zaman huzurunu düşündükleri evlatlarının evlendikten sonra da mutlu olabilmeleri için bir ömür ellerinden gelen çabayı sarf eder, dünürler arası bağları sıkı ve samimi olmasına özen gösterirler.

Kız verip, kız alan iki sülalenin gelin ve güveyine yakınlığını bildiren sözcüklerden, kayın yurdunda kullanılan akrabalık adlandırmalarından bazıları: **qayın** қайын ‘kayın’ (QTTS, c.5, s.549), **quda** құда ‘dünür’ (QTTS, c.6, s.423), **qudaеke** құдаеке ‘dünüre kullanılan saygı ifadesi bir hitap’ (QTTS, c.6, s.424), **qudajan** құдажан ‘kıymetli dünürüm’ (QTTS, c.6, s.424), **bel quda** бел құда ‘yaşça dünürlerden en büyük olan kişi’ (QTTS, c.6, s.423), **bas quda** бас құда ‘yaşça en büyük dünür’ (QTTS, c.6, s.423), **bavızdav quda** бауыздау құда ‘dünürlerden kızı isteyen kişi’ (QTTS, c.6, s.423), **qudajan** құдағай ‘kadın dünür’ (QTTS, c.6, s.424), **qudaği** құдағи ‘dünürlerin hanımları’ (QTTS, c.6, s.424), **qayın ata** қайын ата ‘kayınbaba’ (QTTS, c.5, s.549), **qayın ene** қайын ене ‘kaynana’ (QTTS, c.5, s.549), **qaynağa** қайнаға ‘kayın ağabey, kayın birader’ (QTTS, c.5, s.531), **qayını** қайыны ‘küçük kayın (erkek kardeş)’ (QTTS, c.5, s.534), **qudabala** құдабала ‘küçük kayın’ (QTTS, c.6, s.424), **qayın bike** қайын біке ‘kayın abla, büyük görümce’ (QTTS, c.5, s.549), **qayın siñli** қайын сиңлі ‘küçük görümce’ (QTTS, c.5, s.550), **qudaşa** құдаша ‘görümce ~ baldız’ (QTTS, c.6, s.432), **abısın-ajın** абысын-ажын ‘elti’ (QTTS, c.1, s.40), **baldız** балдыз ‘baldız’ (QTTS, c.2, s.81), **baja** бажа ‘bacanak’ (QTTS, c.2, s.21), **jezde** жезде¹ ‘enişte’ (QTTS, c.4, s.50) şeklindedir.

Kazak Türklerinde suni akrabalık bildiren kelimeler içerisinde, günümüz Türkiye Türkçesi’nde de benzer kullanımları olan, yasaca akraba sayılmayan, aralarında kan bağı bulunmayan ancak birbirlerine manevi bağlarla bağlı, sevgi ve saygı bildiren hitap sözcüklerini kapsar. Bunlara: **analıq** аналық ‘analık, üvey anne’ (QTTS, c.1, s.256), **ögey** өгей ‘üvey, evlatlık’ (QTTS, c.7, s.505), **ögey şeşe** өгей шеше ‘üvey anne’ (QTTS, c.10, s.212), **ökil өке** өкіл әке ‘manevi baba’ (QTTS, c.1, s.597), **emşektes** емшектеc ‘sütkardeş’ (QTTS, c.3, s.349), **kindik bala** кіндік бала

‘göbek bağı kesilen erkek veya kız çocuk, manevi evlat’ (QTTS, c.5, s.408), **kindik ene** *киндик ене* ‘yeni doğan çocuğun göbek bağını kesen kadın, ebe’ (QTTS, c.3, s.362), **kindik şeşe** *киндик шеше* ‘ebe’ (QTTS, c.5, s.408) örneklerini görmekteyiz.

Eski Türk toplumunda ilk sosyal birliktelik olan aile, toplumun çekirdeğini oluşturmaktaydı. Bu birlik kan akrabalığı esasına dayanıyordu. Türklerin, dünyanın dört bir yanına yayılmalarına rağmen varlıklarını korumaları, aile yapısına verdikleri büyük önemden ileri gelmektedir. Türk ailesinin akrabalık sistemi kendisine hastır. Bunun bir ispatı ise Türk dilinde başka milletlerde rastlanmayan zenginlikte var olan ve akrabalık ilişkilerini karşılayan kelimelerin varlığıdır. Örneğin İngilizcedeki *uncle* ‘amca, dayı, enişte’ (Dic., 2011, s.682), *aunt* ‘teyze, hala, yenge’ (Dic., 2011, s.22); Rusçadaki *дядя* ‘amca, dayı’ (TRS, 2006, 136), *мәткә* ‘teyze, hala’ (TRS, 2006, 592) kavramları özel değil genel manayı tek bir kelimeyle karşılar. Ancak Türkiye Türkçesinde ve Türk lehçelerinde bu kelimeler kan bağı ile oluşan akrabalık adlandırmalarının anne ve baba tarafı akrabaları diye iki gruba ayrıldıktan sonra her bireye farklı kullanılan adlandırmalar olarak karşımıza çıkar. Aşağıda belirtmiş olduğumuz adlar Türk akrabalık sisteminin kendisine özgü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

TT. *teyze* ‘annenin kız kardeşi’ (TS, 2005, s. 1971), *Kıp. T. ana kız qarındaş* ‘teyze, annenin kız kardeşi’ (KTS, 2007, s.9), *Kıp. T. eze* ‘teyze’ krş. *Dayıza, diyaza, tağza, tay eze* (KTS, 2007, s.79), *Özb. T. хола* ‘teyze’ (ÖT-TT v TT-ÖT KK, 1998, s.105), *Kary. T. tota* ‘teyze’ (KLS, 1996, s.145), *Kar. Mal. ana egeç* ‘teyze’ (KMTS, 2000, s.190), *Tkm. T. dayza* ‘ana tarafından kadın akraba, teyze’ (Tekin: 1995, s.139), *Azb. T. həla* ‘annenin kız kardeşi, teyze’ (Altaylı: 1994, c. 1, s. 600), *Alt. T. abıgay* ‘teyze’ (Naskali: 1999, 19), *Alt. T. augay* ‘teyze’ (Naskali: 1999, 30), *Tuv. T. daay-ava* ‘teyze’ (Arıkoğlu: 2003, 28), *Ykt. T. эдьийий, саңас* ‘teyze’ (TSS, 1995, s.271)

TT. *dayı* ‘annenin erkek kardeşi’ (TS, 2005, s. 480), *DLT. tagay* ‘dayı’ (Atalay: 2006, c. III, 238-19), *Kıp. T. tağay* ‘dayı’ (KTS, 2007, s.258), *Kıp. T. tayı* ‘dayı’ krş. *tay* (II) (KTS, 2007, s.266), *Kıp. T. tığa* ‘dayı’ (KTS, 2007, s.273), *Bşk. T. ağay, ağa* ‘dayı’ (KTLS, 1991, s.152), *Tat. T. ağa, abzıy, abıy* ‘dayı’ (KTLS, 1991, s.153), *Kar. Mal. ana karnaş* ‘dayı’ (KMTS, 2000, s.84), *Gag. T. dayka* ‘dayı’ (GTS,

1991, s. 70), *Gag. T.uyuçu* ‘dayı’ (GTS, 1991, s. 250), *Tkm. T. dayı* ‘dayı’ (Tekin: 1995, s.139), *Azb. T. dayı* ‘dayı, annenin erkek kardeşi’ (Altaylı: 1994, c. 1, s.242), *Alt. T. taay* ‘dayı’ (Naskali: 1999, 164), *Telt. A. taay* ‘dayı’ (TAS, 2000, s.106), *Tuv. T. daay* ‘dayı’ (Arıkoğlu: 2003, 28), *Ykt. T. maai* ‘dayı’ (TSS, 1995, s.61), *Çuv. T. кукка / кукки* ‘dayı’ (ÇT-TT, 2007, s. 116)

TT. hala ‘babanın kız kardeşi’ (TS, 2005, s. 833), *DLT. kük* ‘hala’(Atalay: 2006, c. III, 232-8), *Kıp. T. cıcaq* ‘hala, babanın kız kardeşi’ (KTS, 2007, s.42), *Kıp. T. çiçe* ‘hala, babanın kız kardeşi’ (KTS, 2007, s.51), *Özb. T. Амма* ‘hala’ (ÖT-TT v TT-ÖT KK, 1998, s.187), *Bşk. T. äbiy, apay* ‘hala’(KTLS, 1991, s.304), *Tat. T. ana, tüti, tuğan ara* ‘hala’ (KTLS, 1991, s.305), *Kar. Mal. ata egeç* ‘hala’ (KMTS, 2000, s.190), *Azb. T. bibi* ‘hala, babanın kız kardeşi’ (Altaylı: 1994, c. 1, s.126), *Ykt. T. эдьийий, саңас* ‘hala’ (TSS, 1995, s.106);

TT. amca ‘babanın erkek kardeşi’ (TS,2005, s.88), *ET. eçi* ‘amca’ (Ergin: 2003, s. 93), *DLT. içi* ‘kocanın yaşça büyük erkek kardeşi, amca’ (Atalay: 2006, C.I, 87-5; C. III, 7-8), *Kıp. T. abağa* ‘amca’ (KTS, 2007, s.1), *Özb. T. амаку* ‘amca’ (ÖT-TT v TT-ÖT KK, 1998, s.151), *Krg. T.aba I.* ‘amca’ (KS, 1998, c.I, s. 1), *Kum. T. atasının kardaşı* ‘amca’ (Aytaç: 1990, 6), *Bşk.T. ağay* ‘amca’ (KTLS, 1991, s.18), *Tat. T. abıy* ‘amca’ (KTLS, 1991, s.19), *Kar. Mal. ata karnaş* ‘amca’ (KMTS, 2000, s.93), *Gag. T. çiču* ‘amca’ (GTS, 1991, s. 59), *Azb. T. emi* ‘babanın erkek kardeşi, amca’ (Altaylı: 1994, c. 1, s. 374), *Telt. A. abagay* ‘amca, babanın ağabeyi’ (TAS, 2000, s.1), *Çuv. T. meme* ‘amca’ (ÇT-TT, 2007, s. 229);

T.T. yenge ‘bir kimsenin kardeşinin, dayısının veya amcasının karısı’ (TS, 2005, s. 2164), *T.T. bula* ‘yenge’ (TS, 2005, s. 321), *DLT. Yenğge* ‘yenge, büyük kardeşin karısı’ (Atalay: 2006, c. III, 380-20), *Kıp. T. yenge* ‘yenge, yenge kadın’ (GT, TA) (KTS, 2007, s.318), *Özb. T. келинойи* ‘yenge’ (ÖT-TT v TT-ÖT KK, 1998, s.42), *Özb. T. янга* ‘yenge’ (ÖT-TT v TT-ÖT KK, 1998, s.122), *Uyg. T. ovsin* ‘yenge’ (YUTS, 1995, s.300), *Uyg. T. yeñge* ‘yenge’ (YUTS, 1995, s.463), *Krg. T. cenğe* ‘yenge’ (KS, 1998, c.I, s.201), *Bşk. T. yingä* ‘yenge’ (KTLS, 1991, s.982), *Tat. T. cingä* ‘yenge’ (KTLS, 1991, s.983), *Kzn. Tat. жиңгә* ‘yenge, ağabeyin hanımı’ (KTTS, 2009, s.57), *Gag. T. engi* ‘yenge, kardeşin hanımı’ (GTS, 1991, s. 90), *Tkm. T. gelinece* ‘yenge’ (Tekin: 1995, s.249), *Alt. T. abune* ‘yenge’ (Naskali: 1999, 19),

Alt. T. ceñe ‘yenge’ (Naskali: 1999, 59), *Hak. T. uluğ köyüm* ‘büyük yenge’ (ÖHTS, 2005, s.270), *Hak. T. kiçig köyüm* ‘küçük yenge’ (ÖHTS, 2005, s.270), *Çuv. T. унке* ‘yenge’ (ÇT-TT, 2007, s. 81), *Çuv. T. үнке* ‘yenge’ (ÇT-TT, 2007, s. 89), *Tuv. T. çavaa* ‘yenge’ (Arıkoğlu: 2003, 19), *Tuv. T. küüy* ‘yenge’ (Arıkoğlu: 2003, 73) misallerindeki gibidir.

Aile birliğinin zayıf olduğu toplumlarda ise, akrabalık bağları zayıflatmakta bunun neticesinde de akrabalık ilişkilerini tanımlayan kavramların sayısı daralmaktadır. Dilde önceleri ayrıntıyı, özeli, ayrıcalığı tanımlayan terimler, bu niteliğini kaybederek daha genel kavramları anlatır hâle gelmekte, bazı terimler ise tamamen yok olup gitmektedir.

Bir milletin selameti ve ebedîliği, varlığını her daim koruyabilmesi, tecrübe, örf ve ananelerini gelecek nesillere aktarabilmesi için, aile ve kabile bağlarına kadim Türk toplumlarından günümüze tüm Türk coğrafyasında büyük bir ehemmiyet verilmiştir. Toplumun en küçük ancak en mühim yapı taşlarından olan aileye Kazak toplumlarında da büyük önem verilmiş ve bu sayede Kazak Türkçesinde akrabalık adları zenginlik kazanmış ve korunmuştur. Bu durum Kazak toplumunda aile ve akrabalık ilişkilerinin çok önemli ve özel bir konuma sahip olduğunun da bir göstergesidir. Bir dilin akrabalık terimlerinin sayısal olarak az ya da çok olması, o toplumun yaşamındaki aile ve akrabalık ilişkileriyle doğrudan alakalıdır.

2. AKRABALIK ADLANDIRMALARININ ARASTIRILMA TARİHİ

Türklerdeki akrabalık sistemleri bilim adamlarının her zaman ilgisini çekmiştir. Bu konuda bilhassa Türk akrabalık terimlerini oldukça ayrıntılı bir şekilde ele alan birçok tarihî araştırma yapılmıştır.

Kazak halkının geçmiş tarihî ile ilgili yazılan çalışmalara bakarsak, akrabalık ilişkisinin önemli bir rolü olduğunu görürüz. Ekim devrimine kadar, hayatta kimin akrabası çok ise o insan zengin olur, aşiretinin içinde de saygı gösterilirdi. Dolayısıyla Kazak halkı her zaman ailesinin büyümesini diler, bütün akrabalarıyla gurur duyar ve sırt sırta verip birbirlerine destek olurlarmış. Akrabalık adlandırmalarıyla ilgili sözlere de ayrıca gönülden saygı duyarak büyük önem vermişlerdir. Akrabalık isimleri ve akrabalık ilişkileri ailedeki durumlara bağlı olduğundan etnografik araştırmalarda da bu kelimelere çok sayıda örnek verilmiştir. Kazak halkının geleneği, göreneği, kültürü birçok şarkiyatçının ilgisini çekmiştir. 19. yüzyıldan itibaren yapılmaya başlanan bu çalışmalar içerisinde Kazak Türkçesi'nin zengin söz varlığında akrabalık adları da yerini almıştır.

XIX. yüzyılın başında, G.İ. Spasskiy ve S.B. Bronevskiy vb alimler, Kazak etnografisini araştırarak bu alanda iz bırakmışlardır. Spasskiy halk arasından toplanmış olan materyalleri, edebî mirasları, arşiv bilgilerini kullanarak Kazakların üç yüz yıllık tarihi, medeniyeti hakkında monografya yayımlamıştır. Bronevskiy ise Kazakların yaşamı, çalışma alanları, kültürü hakkında yazdığı eserinde aile meseleleri üzerinde de önemle durmuştur (Spasskiy, 1920).

XIX. asrın birinci çeyreğinde Kazak halkının hayatını etnografya açısından araştırmanın ilk örneğini yapan Rus araştırmacı A. Levşin'dir. Bu monografya çalışmasında dünürlük, “қалыңмал” “başlık olarak verilen para, mal ve hayvan”, evlenmeyle ilgili örf-adetler hakkında bilgiler verir. F. Lazarevski, 1860-1890 yıllarında yazdığı eserinde, kız isteme, evlenme, düğün, ölüyü gömme v.b bilgileri aktarmıştır (Arğınbayev, 2005).

Kazak halkının geçmiş asırlardaki gelenekleri, örf-adetleri hakkında yazılan çalışmalarda L. F. Balyuzek ile N. İ. Grodekov'un isimlerine sık sık rastlarız. Rus imparatorluğu hâkimiyetindeki Kazak halkının mevcut bütün geleneklerini, mizaçlarını öğrenmiş ve bunlara uygun bir şekilde hareket etmişlerdir. Bununla birlikte 1869 yılında Moskova'da özel misyonerlik kurumu oluşturulmuş "Kazakların aslını, kökenini öğrenmek için" programlı biçimde çalışmalar yapılmıştır. Torğay ilinin askerî valisi Balyuzek, görevi esnasında yerli halktan Kazakların örf adetlerini de araştırmaya başlamıştır. O Kazaklarda nikâh işinin ayrıntılarını, dünürlük ilişkilerini, kız isteme, kız kaçırma, vedalaşma, çocuk alma, әмеңгерлік "dul kalan bir kadını kayını veya yakınlarından birisi ile evlendirme", miras meseleleriyle ilgili bilgiler toplamıştır (Arğınbayev, 2005).

Yukarıdaki araştırmalar birçok incelemeden geçmiş olsa da yazılan bütün eserleri karşılaştırarak okumamız, Kazak halkının gelenekleri hakkında daha ayrıntılı bir biçimde bilgi edinmemiz için faydalı olacaktır. Geçmiş ile gelecek asırların bir araya getirildiği "Tavarih-i Hamsa-yi" adlı kıymetli eserin yazarı tarihçi etnograf Q. Halidî eserinde Kazak halkının tarihine, aşiret kuruluşuna, aile ve nikâh meselelerine bağlı değerli bilgileri aktarmış böylece Kazak araştırmaları içerisinde yerini almıştır (Halidî, 1992).

A. Divayev, XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyılın başında Türkistan'dan Kazan çevresine kadar Kazak halkını etnografik açıdan araştırmış ve 130'dan fazla büyüklü küçüklü yayımlanan eserlerini bizlere kazandırmıştır. Çalışmalarında Kazakların hayatı hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Kazak halkının evlenme, düğün ve ölüm törenlerinden ağıt yakma geleneklerine kadar incelemiştir (Divayev, 1990,1-27).

XX yy 50-60 yıllarında V. V. Vostrov eserlerinde Kazak halkının etnografik meselelerini araştırmıştır (Vostrov, 1968).

Akrabalık adları ve ilişkileri konusunda çalışmalar yapan, H. A. Arğınbayev'in monografyasını da bu sahadaki önemli eserlerden saymak gerekir. Yazar aslında birçok bilgiyi ihtilale kadar olan süreçteki aile türlerini, ilişkilerini, akrabalık yöntemlerini, ailedeki kadınların vaziyetleri ve çocuk terbiyesini, nikâh kıyma ve aşamalarını, evlenme-düğün ile ilgili örf-adetleri, eski nikâh geleneklerinden әмеңгер (dul kadının kocası yerine geçmeye hakkı olan ölen kocasının kardeşi -

левираг-) ve сопорат (baldız alma, karısı ölen adamın ölen eşinin kız kardeşini alması)'ı, bugünkü Kazak ailesi ile akrabalık ilişkilerini ve bu ilişkilerde kullanılan adlandırmaları bölümlere ayırarak incelemiştir (Arğınbayev, 1973).

Kazaklarda dilin gelişimi esnasında söz varlığının canlı bir unsuru olan akrabalık adlandırmaları da toplumsal değişimlerle birlikte gelişmiş ve akrabalıkların geniş çevrelere dağılmasıyla adlandırmaların sayısı artmıştır. Komşu ülkelerle kurulan münasebetler sonucunda akrabalık isimlerinde de etkileşimler olmuştur. Dolayısıyla kelime dağarcığının her alanında fonetik ve semantik gelişmelerin, değişimlerin meydana geldiği görülür.

T. Jeksenbayev bir makalesinde Kazak halkının dünürlük isimlerine de önem vererek aktarmıştır (Jeksenbayev, 1979, 41-45).

M. Ş. Sarıbayeva, tez çalışmasında ise Kazakça, Rusça ve İngilizce akrabalık isimlerini karşılaştırarak araştırmıştır. Bununla birlikte akrabalık adlandırmalarını terimli-terimsiz (kavramlı-kavramsız) deyim içinde kullanılıp kullanılmadığını bulmaya çalışmıştır. Akrabalık isimlendirmelerini bölümlere ayırarak kan, nikâh yoluyla akrabalık vb. şekillerde sınıflandırmıştır (Sarıbayeva, 1961).

S. Bizaqov dil normlarıyla bağlantılı çalışmalarında akrabalık adlandırmalarını doğru ve yerinde kullanmak için *әнке* 'abla' (QTTS, c.1, s. 632) sözcüğünü *ана* 'anne' (QTTS, c.1, s. 289) kelimesinin yerine kullanıp *аналы-сіңлілі* 'analı- kızlı' demenin yerine *әкелі-сіңлілі* 'abla- küçük kız kardeş' olarak kullanmanın daha doğru olacağı fikrini öne sürmüştür (Bizagov, 1990).

Kazak dilinin bu zenginliğinin lengüistik açıdan araştırılmasının etnografî için de teorik ve pratik önemi vardır. Birçok dilbilimcinin bu sahada fikirlerini beyan etmelerine rağmen akrabalık adlandırmalarının kendi çerçevesinde nesnel tanımları bulunmama ile birlikte akrabalık adlandırmalarında özel isimlerin fonetik ve semantik nüshaları, kendi içerisinde etimolojik varsayımları karşılaştırma malzemesi olarak kullanılmıştır.

Kazak diyalektolojisinde akrabalık adlandırmalarıyla ilgili yapılan çalışmalar az olmamakla beraber aşağıda belirteceğimiz araştırmacıların çalışmalarından da söz etmek de faydalı olacaktır.

S. Amanjolov, “*Вопросы диалектологии и истории казахского языка*” adlı monografyasında Kazakistan’ın batı, güney, kuzeydoğu söyleyişlerini etnik ve kültürel olarak incelemiştir. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen sözlükte dört bin civarında sözcük yer almış ve bu sözcüklerden yaklaşık kırktan fazlası ise akrabalık adlandırmalarıyla; *аял* ‘kadın, hanım, eş’ (QTTS, c.1, s. 556), *жамбар* ‘akraba, yakın’ (QDS, 2007, 260), *келін-келішек* ‘genç hanımlar ile gelinler’ (QTTS, c.4, s. 594), *кұдағай* ‘kadın dünür’ (QTTS, c.6, s. 424), *немелтай* ‘üçüncü kuşak torun’ (QTDS, 1969, 257), *шеке* ‘anne’ (QTDS, 1969, 390), *әти* ‘kayınbaba’ (QDS, 2007, 127), *әни* ‘kaynana’ (QTTS, 2009, s.79), *қызалақ* ‘kız çocuğu’ (QDS, 2007, 479), *абышқа* ‘ihtiyar; koca, eş; kadın, hanım, anne’ (Севортян, 1974, 60-62), *айым* ‘kadın, hanım, eş’ (QTDS, 1969, 16), *ебей* ‘yaşlı kadın, ihtiyar; nine, ebe.’ (QTTS, c.3, s. 250), *көдек* ‘küçük çocuk’ (QTDS, 1969, 160), *мүдежат* ‘atanın torununun torunu; üçüncü kuşak’ (QDS, 2007, 521), *сағыр* ‘yetim’ (QTDS, 1969, 278), *шақа* ‘küçük çocuk, sabi’ (QTDS, 1969, 376), *чоқан* ‘genç hanım’ (QDS, 2007, 682) alakalıdır (Amanjolov, 1959).

J. Dosqarayev, “*Қазақ тілінің жергілікті ерекшеліктері*” (Kazak dilinin mahalli hususiyetleri) adlı sözlüğünde iki bin civarında sözcüğün anlamını açıklamıştır. Bu kelimeler içerisinde 16 tanesi akrabalık adlarıyla ilgilidir. Yazar sözcüklerin sadece anlamını aktarmakla yetinmeyip onların başka dillerdeki karşılıklarını bularak, karşılaştırılmalı tarihî metot açısından araştırmıştır. Sözcüklerin etimolojisini açarak çok anlamlılıklarından bahsetmiştir (Dosqarayev, 1951).

Ğ. Musabayev, Mangıstav’daki halkın dilini incelediği makalesinde “*шеке* ‘anne, nine’ (QDS, 2007, 717), *қарым* ‘yakın’ (QTTS, c. 6, s. 115)” kelimelerinin halk dilinde ve edebî dilde kullanımlarını açıklamıştır (Musabayev, 1951, 90).

Batı Kazakistan’daki halkın dilini inceleyen Ş.Ş. Sarıbayev, Kökşetav ilinin bazı bölgelerinde halk akrabalığı bildiren isimlerden *немене* ‘beşinci göbekten torun’ (QTTS, c. 7, s. 344), *ене* ‘kayın valide, kaynana’ (QTTS, c. 3, s. 361), *тәте* ‘teyze’ (QTTS, c. 9, s. 75) sözcüklerini söyleniş özellikleriyle incelemiştir (Sarıbayev, 1962, 21).

Ğ. Qaliyev “Қазақ говорларындағы диалектілік сөз тувдыру” adlı çalışmasında diyalektik sözcüklerin kuruluşunu, yapısını tahlil ederek bu kelimelerden türetilen sözcükleri araştırmıştır. Diyalektik sözcüklerin birleşmesiyle türeyen ikilemelere, biri edebî diğeri diyalekt sözcüklerinin ilişkilendirilmesiyle oluşan kelimelere önem vermiştir. (Qaliyev; 1985, 232 / 1990, 112-133)

Mañğıstav’da yaşayan Kazakların dilini araştıran S. Omarbekov, akrabalık adlandırmalarını ayrı bir konu olarak incelemiştir. *Кәке ‘ata, baba’* (QTDS, 1969, 144), *немелтай ‘nemededen doğan evlat, üçüncü kuşak torun’* (QTDS, 1969, 257) sözcüklerini Türk dilleriyle karşılaştırarak analiz etmiştir. Mañğıstav Kazakların dilinde kullanılan akrabalık adlandırmalarıyla ilgili hususiyetleri, değişik söyleyişleri Türkçe soydaş dillerle ayrıca kadim Türk yazılı nüshalar ile karşılaştırarak incelemiştir. *Қарәке ‘büyükbaba, dede’* (QDS, 2007, 424), *үрiнмес ‘atadaş, soydaş, sütkardeş’* (QDS, 2007, 673) sözcüklerinin etimolojisini araştırmıştır (Omarbekov, 1960, 216).

O. Naqısbekov Kazak dilinin güney grubunu (Şımkent, Qızılorda, Şu, Täjik, Taşkent) kapsayan çalışmalarında rastladığı akrabalık adlandırmalarıyla ilgili sözcüklerdeki; *әке ‘baba’*(QTDS, 1969, 41), *әнке ‘anne, abla’*(QTDS, 1969, 44), *әниие ‘anne, abla’*(QDS, 2007, 121), *таға ‘anne tarafından akrabaları’* (QDS, 2007, 614), *ұрық ‘soy, nesil’* (QTTS, с. 9, s. 491), *қызалақ ‘kız çocuğı’* (QDS, 2007, 479), *еже ‘annenin kız kardeşi, teyze’* (QDS, 2007, 238), *тайеже ‘Teyze’* (QDS, 2007, 615), *тайеке ‘anne tarafından akrabalar’* (QDS, 2007, 615), *елет ‘akraba’* (QTDS, 1969, 98), *кенәйі ‘yenge’* (QTDS, 1969, 153), *немене ‘шөбере’den doğan evlat’* (QTDS, 1969, 257), *кемпіршал ‘yaşlı kadın ve erkek’* (QTTS, с.4, s. 602), *еркек ‘erkek’* (QTTS, с.3, s. 397), *аял ‘kadın, hanım, eş’* (QTTS, с.1, s. 556), *құдағай ‘dünür erkeklerin hanımları’* (QDS, 2007, 465), *кейуана ‘Yaşı ilerlemiş; bakış açısı geniş, akıl danışılan, iyi niyetli ihtiyar hanım’* (QTTS, с. 4, s. 562), *нәресте ‘küçük çocuk, sabi’* (QTTS, с.7, s. 333) bazı ses değışimleri üzerinde durmuş ve bu kelimeleri edebi metinlerden örneklendirerek halk dilindeki kullanımları ile mukayese etmiştir (Nakısbekov, 1962, 104).

Taşkent çevresinde yaşayan Kazakların dilini araştıran araştırmacı T. Aydarov yapılan diğер çalışmalara nazaran akrabalık adlandırmalarına büyük önem vermiştir.

Балдыз ‘baldız’ (QTTS, с.2, s. 81), әпше ‘anne, abla’(QDS, 2007, 121), шеше ‘çocuğun öz annesi’ (QTTS, с.1, s. 212), әке ‘baba’(QTDS, 1969, 41), жәке ‘baba’ (QTDS, 1969, 116), баба ‘ata, dede, eski atalar’ (QTTS, с. 2, s. 5), таға ‘anne tarafından akrabalar’ (QDS, 2007, 614), дайы ‘anne tarafı akrabaları’ (QTDS, 1969, 81), көке ‘baba’ (QTTS, с.5, s. 125), мама ‘çocuğun öz annesi, anne’ (QTTS, с.7, s. 116), құдаша ‘karı-kocanın yaşça küçük kız kardeşleri; дүнүрлерин kız evlatları’ (Қ.Т.Т.С, с.6, s. 432), құдағай ‘дүнүр erkeklerin hanımları’ (QDS, 2007, 465), жеңеше ‘yengecan, yengeciğim’(QTTS, с. 4, s. 84) kelimelerini semantik açıdan çıkış noktalarına bağlı kalarak analiz etmiş Özbek, Karakalpak, Kırgız, Türkmen Türkçeleriyle karşılaştırarak Türk abidelerinde kullanılıp kullanılmadığını araştırmıştır (Aydarov, 1967, 74-75).

Ä. Nurmağambetov, Kazakistan’ın batı bölgesindeki Ақтөбе, Атырав, Маңғышлақ vilayetlerindeki halk dilindeki söyleyiş özelliklerini araştırmış. Mahalli kullanışlardaki akrabalık adlarını kendi aralarında karşılaştırarak (*аданас* ‘hısım, akraba’ (QDS, 2007, 24), *шие* ‘anne’(QDS, 2007, 726), *дегди* ‘üvey, evlatlık’ (QTDS, 1969, 86), *елми* ‘kadın, hanım’ (QDS, 2007, 240), қызалақ ‘kız çocuğu’ (QDS, 2007, 479), *тума* ‘yakın, atadaş, akraba’ (QTTS, с.9, s. 256) bazı sözcükleri etimolojik olarak açıklamıştır. Älim akrabalık adlandırmalarını Türk lehçeleriyle ve Orhun yazıtlarındaki bilgilerle karşılaştırarak kelimelerin tarihçesini lengüistik açıdan incelemiştir (Nurmağambetov, 1985, 3-160).

Ä. Nurmağambetov’un açıklamalı sözlük olarak kabul edilen bir çalışmasında söylenişlerdeki sözcüklerin tarihini, çıkış noktalarını, ilk anlamını açıklamaya önem vermiş ancak incelemesinde az miktarda kelimenin akrabalık adlandırmalarıyla alakalı olduğunu belirtmiştir. Bu *аданас* ‘hısım, akraba’ (QDS, 2007, 24), *әпке* ‘anne, abla’(QTDS, 1969, 44), *дайы* ‘anne tarafı akrabaları’ (QTDS, 1969, 81), *немелтай* ‘nemereden doğan evlat, üçüncü kuşak torun’ (QTDS, 1969, 257) vb sözcükleri diğer Türk lehçeleriyle karşılaştırarak çıkış noktalarını Orhun yazıtlarından bulmaya çalışmıştır (Nurmağambetov, 1985).

Ä. Nurmağambetov, Türkmenistan’daki Kazakların dilini ayrıntılı bir biçimde araştırmıştır. Bu çalışmasında da akrabalık adlandırmalarıyla ilgili dokuz tane sözcüğü; *асыл* ‘dede, baba’ (QTDS, 1969, 32), *тәбие* ‘atadaş, soydaş’ (QTDS,

1969, 312), *дайы* ‘anne tarafı akrabaları’ (QTDS, 1969, 81), *мама* ‘çocuğun öz annesi, anne’ (QTTS, c.7, s. 116), *ақтық* ‘torun’ (QDS, 2007, 45) incelemiştir (Nurmağambetov, 1974).

F. Sağındıkova, J. Bisembayeva Tacikistan Kazaklarının dil özelliklerini inceleyerek “*Адамнын мінезіне және туыстық атауларға байланысты сөздер*” ‘İnsanın karakteriyle ve akrabalık isimleriyle bağlantılı sözcükler’ mevzusunda yazdığı makalesinde *әнке* ‘anne, abla’ (QTDS, 1969, 44), *сағыр* ‘yetim’ (QDS, 2007, 564), *ұлық* ‘Ulu, büyük’ (QTTS, c. 9, s. 478) gibi sözcüklere açıklama getirmişlerdir. (Sağındıkova, 1990, 106)

Kazak edebî dilinin izahlı sözlüklerinden başka tarih boyunca yayımlanan Kazak Türkçesi diyalektoloji sözlüklerinde de akrabalık adlarıyla ilgili birçok malzemeyle karşılaştık: *aba Аба* ‘baba; amca, dayı; dede’ (Sevortyan, 1974, 54-58), ağa *Аға* ‘büyük erkek kardeş, ağabey; amca, dayı; baba’ (Sevortyan, 1974, 70), apa *Апа* ‘anne; abla; hala, teyze; nine; görümce’ (Sevortyan, 1974, 158-159), eje *Еже* ‘anne; abla; hala, teyze; nine, büyükanne’ (Sevortyan, 1974, 231-233), baba *Баба* ‘baba, dede’ (Sevortyan, «б», 1978, 10-11), bala *Бала* ‘çocuk, evlat’ (Sevortyan, «б», 1978, 47-48), baldız *Балдыз* ‘baldız, hanımın kız kardeşi’ (Sevortyan, «б», 1978, 53-54), ene *Ене* ‘anne’ (QDS, 2007, 241), Dayı *Дайы* ‘anne tarafı akrabaları’ (QDS, 2007, 209), Jekjat *Жекжат* ‘Dünür, kız alıp veren kimseler’ (QDS, 2007, 281), kâke *Кәке* ‘baba’ (QDS, 2007, 326), qızalaq *Қызалақ* ‘kız çocuğu’ (QDS, 2007, 281), çaqa *Чақа* ‘sabi’ (QDS, 2007, 675) bu akrabalık adlandırmaları ağız sözlüklerinden alınmıştır (Sevortyan, 1974, 1978, 1989).

Ancak son yıllarda çıkan diyalektoloji sözlüklerinde akrabalık adlarıyla ilgili yeni kelimelerin alınması dikkatimizi çekmektedir. 2007 yılında *Dialektologiyalıq Sözdik* içerisinde yer alan ayapa *айана* (Ауғ., Ир.) “abla” (QDS, 2007, 28), aqsöñke *ақсөңке* “ihtiyar, yaşça büyük adam” (QDS, 2007, 43), amakı *амакі* (Жамб., Жам.) “akrabalardan yaşça büyük olan kimse” (QDS, 2007, 59), äye *әйе* (Сем., Абай., Тау., Қош.) “anne, abla” (QDS, 2007, 108), ämata//ämdayı *амата // әмдайы* (Ауғ., Ир.) “annenin babası, büyükbaba” (QDS, 2007, 115), ämäje//ämmana *әмәже // әммана* (Ауғ., Ир.) “anneanne, büyükanne, nine” (QDS, 2007, 115), ämeki *әмекі* (Қарак.) “yaşça büyük akraba, ağabey” (QDS, 2007, 115), ämu *әму* (Ауғ., Ир.) “ağabeyin çocuğu, yeğen” (QDS, 2007, 116), jüräjat *жүрәжат* (Жамб., Мер.)

“Туажат’tan doğan evlat” (QDS, 2007, 302), javlıq жаулық² 1. (Қарақ.) “yakın, akraba” 2. (Қарақ.) “Шөбере’nin evladı” (QDS, 2007, 274), jaрқın жарқын (Шымк., Сайр.) “kadının kayını, güveyin erkek kardeşi.” (QDS, 2007, 268), jüdüjat жүдәжат (Гур., есб.) “Шөбере’den sonraki kuşaklar” (QDS, 2007, 300), qulajat құлажат (Түрікм.: Таш., Көнеүр., Тахта) “Шөбере’nin torunu.” (QDS, 2007, 468), şavlıq шаулық (Қарақ., Такт., Түрікм., Таш., Көнеүр.) ‘Şöbere’ (QDS, 2007, 709), müdejat мүдежат (Гур., Есб.) ‘nemere’den doğan evlat’ (QDS, 2007, 521), ätes әтес(Қарақ.) “Baba”(DS, 2007, 127) kelimeleri diğer sözlüklerde yoktur. Bu durum, Kazak Türkçesi’nde bu konunun son zamanlarda daha çok araştırıldığını bildirirken, gelecekte yapılacak araştırmalarla yeni malzemelere ulaşılabacağına bir göstergesidir.

Geniş bir coğrafyaya yayılan Kazak Türkçesinin ağızlarında yapılacak leksikolojik çalışmalar neticesinde çok daha zengin bir malzemeyle karşılaşacağımız kesindir. Bu konuda Kenan KOÇ’un Türkistan ağızıyla ilgili yapmış olduğu “*Kazak Türkçesi Türkistan Ağızının Söz Varlığı*” adlı çalışması model oluşturmaktadır. Bu araştırmada Türkistan ağızında kullanılan ayı айы ‘nine, büyükanne’ (Koç: 2014, 81), alal алал ‘kadın, hanım’ (Koç: 2014, 82), totı тоты ‘abla manasında’ (Koç: 2014, 84) sözcükleri, daha önce Kazak Türkçesi ile ilgili yapılmış ağız çalışmalarında bulunmamaktadır. Belli ki Kazak dilindeki akrabalık adlarının zenginliği bu araştırmalar neticesinde söz varlığı içerisindeki yerini tam manasıyla alacaktır.

Yong-Söng Li’nin 1999 İstanbul’da yayımlanan “*Türk Dillerinde Akrabalık Adları*” eserinde, terimlerin tespiti ve sıralanması esnasında ilk olarak Rusça terimler tespit edilmiş ve Rusça-Türkçe Sözlük’e (1972) göre karşılıkları verilmiştir. Ardından bu terimlere dayalı olarak Rusçadan Türk dillerine sözlükler taranarak o dildeki akrabalık adları tespit edilmeye çalışılmıştır. (Lİ, 1999, 18-25) İzlenen bu yöntem sırasında tarihî ve toplumsal açıdan aile ve akrabalık ilişkilerine aynı derecede ehemmiyet vermeyen, örf-adetleri farklı olan milletler bir tutularak araştırmaya başlanmış ancak bu durum Türk milletinin söz varlığının zenginliğini belirtmek isteyen araştırmacımızın teknik bir hataya düşmesine neden olmuştur. Türkiye Türkçesinde Derleme Sözlüğü’nden aşağıda verdiğimiz örneklerle bakıldığında bir sözcüğün bölgesel olarak fonetik ve semantik açıdan farklı

kullanımlarını görebiliriz fakat bu ayrıntıları Rusça-Türkçe çeviri sözlüklerinde bulabilmemiz pek mümkün değildir. Derleme Sözlüğü'nden örnekler;

Aba (I) [abaka -2,3; abalık, abba (I) -2, 3, 4; abca -2, abeş (III) -2, abı (II), abıca -2, abıla (I) -1, 2, 3; abilla -1, 2; abilā, abla (I) -1, 2, 3, 4; abla genneş, able, abo (II) -1, 2, 3; abu (II) -1, 2,; abula -1, 2, 3; abuş (II) -1, 2; apa (III) -2, apbı, apla, apo(I)-1]

1. Abla büyük kız kardeş. (Af.; Uş.; İsp.; Brd.; Dz.; İz.; Mn.; Ba.; Kü.; Bil.; Es., Kc.; Bo., Zn., Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezc.; Sr.; Vn.; Dy.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Krk.; Tk.; Kıbrıs)
2. Anne. (Es.; Çr.; To.; Gr.; Gm.; Am.; Kr.; Ezm.; Ezc.; Vn.; Dy.; El.; Mn.; Ml.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ant.) 3. Üvey anne, analık. (Brd.; Es.; Zn.; Rz.; Ar.; Ur.; Sv.; Nğ.)
4. Büyükanne. (El.; Mr.; Nğ.)
5. Kaynana. (Kilis; Gaz.)
6. Yenge. (Es.; Bo.; Zn.; Çkr.; Ar.; Ur.; Kilis; Gaz.; Kn.)
7. Teyze. (Es.; Nğ.)
8. Hala. (Zn.; Rz.; Nş.)
9. Yetişmiş, bülûğa ermiş küçük kız kardeş. (Uş.; İsp.; Dz.)
10. Hanım, hanımefendi. (Brd.; Brs.; Kü.; Ml.; Gaz.; Mr.; Ank.)
11. Baba. (Dz.; Ay.; Md.; Mğ.) (THADS: 1993, c.I, s.1-4)

Böle (I) [bola (II), bulla (I) -1, bülem]

1. Teyze çocuğu. (Af.; Dz.; İz.; Mn.; Es.; Brs.; Ank.; Krş.; Nş.; Kn.; Ml.)
2. Amca oğlu. (İz.; Krş.)
3. Yeğen. (Mn.)
4. Teyze. (İz.)
5. Genel olarak teyze, hala, yenge. (Mn.; Kn.)
6. Amca. (Mn.)
7. Hala. (Ky.)
8. Hala çocuğu. (Nş.; Nğ.)
9. Genel olarak amca, dayı, hala çocuğu. (Kn.) (THADS: 1993, c.II, s.767)

Dada (I) [*dad (II) -1, 2; dadak (III), dadaş -3, 4, 6; dadat, dağdaç*]

1. Büyük kardeş, ağabey. (Ar.; Kr.; Azm.)
2. Bebek, bir aylıktan iki yaşına kadar olan çocuk. (İz.; Ba.; Çkl.; Brs.; Kü.; Bil.; Ist; Zn.; Ks.; Ezm.; Ezc.; Nğ.; Kn.; Ed.; Krk.; Tk.)
3. Hala. (Vn.)
4. Teyze. (Vn.)
5. Yaşlı kadınlara saygı hitabı olarak kullanılır. (Vn.)
6. Delikanlılara hitap olarak kullanılır. (Kr.) (THADS: 1993, c.IV, s.1317)

Ede (I) [*ece (I), ecem, eci -3, ecim (III) -2, eçe (I), eçi, edi (I), edigey, edecom, efe (II) -1, 2; efi, eğim, eğe (I) -2, eke (IV) -1, eppe (I), etde (I) -1, 2*]

1. Büyük kardeş, ağabey. (Af.; Ay.; İz.; Mn.; Bil.; Çr.; Ama.; Kr.; Md.; Ml.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Kr.; İç.; Ed.)
2. Baba. (Isp.; To.; Ezc.; Ml.; Gaz.; Mr.; Sv.; Ky.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.)
3. [» eci -1]
4. Dede. (Isp.; Brd.; Çr.; To.; Kn.)
5. Elinden iş gelir büyük adam. (Çr.)
6. Anne. (Sv.)
7. Amca. (Çr.) (THADS: 1993, c.V, s.1663-1664)

Kada (I) [*kaç (III), kadak (VII), kadaş, kade (I) -1, 2, 5, kadik (I), kadiko, kağa (I) -2*]

1. Kardeş. (İz.; Ba.; Çkl.; Tr.; Rz.; Ezc.; Sv.; Nğ.; Ed.; Krk.)
2. Ağabey. (Ist.; Gm.; Ant.)
3. Kız kardeş, abla. (Ist.; Ant.)
4. Küçük kardeş. (Brs.; Rz.; Mğ.)
5. Arkadaş. (Sm.; Nğ.)
6. Teyze. (Ba.) (THADS: 1993, c.VIII, s.2587)

M. Z. Binler, “*Türk Dünyası Aile ve Akrabalık Terimleri Sözlüğü*” adlı eserinde, terimleri manalarıyla birlikte hangi Türk boyunda kullanıldığı ve bazı

kabilelerin yaşadıkları sahaları belirterek değerlendirmiştir. Bunlara; *ögey* ana ‘üvey anne’ (Nogayca, Karaimce, Kumukça, Azerice) (Binler, 2006, 226), *babalı* ‘babası olan’ (Gagauz T., Türkiye) (Binler, 2006, 45), *abla* ‘kendinden büyük kız kardeş’ (Türkçe, Gagauzca, Kırım Tatarcası) (Binler, 2006, 11) örneklerini verebiliriz. Kitabın son kısmında ise Türk ailesi ve akrabalıkla ilgili atasözü ve deyimlere de “*Jeti atsın bilmegen jetimdiktin saldarı. Yedi atasını bilmemek yetimliğin sonucudur.; Keri bilgendi, peri bilmes. İhtiyarın bildiğini peri bilmez.*” yer vermiştir

A. Caferoğlu, “*Kaşgarlı Mahmut’a Göre Akrabalık Adları*” adlı makalesinde Ortaçağ Türk toplum yaşantısını olduğu gibi yansıtan ve Türk aile örgütünün de en eski kaynaklarından biri olan eserde ‘akrabalık’ adlarına oldukça az yer verildiğinden, daha çok Kaşgarlı Mahmut’un dönemin çadır hayatı örgütü içerisindeki ilişkilerde rolü olan akrabalık unsurlarına değindiğinden bahseder.

S. Gömeç, “*Divanü Lûgat-it-Türk’de Akrabalık Bildiren Terimler*” adlı makalesinde geçen akrabalık bildiren sözcükleri Kök Türkçe belgelerdeki akrabalık adları ve bazı Türk dilleriyle mukayese ederek incelemiştir. Örneğin “*İni*” kelimesinin Divanü Lûgat-it-Türk’ün I. cildinde “yaşça büyük kardeş”, III. cildinde “kocanın küçük erkek kardeşi” şeklinde geçtiğini, Kazak Türkçesi’nde “aynı ana babadan olan kardeş” manasını da belirtmiştir. Bu adlandırma için Türkiye Türkçesi Derleme Sözlüğüne bakıldığında *İni* (I) [*ini, inim, iyin* (I)] şekillerinde pek değişim olmadığını ancak 1. Kayınbirader. (Isp.; Brd.; Dz.; İz.; Sm.; Yz.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.), 2. Kocanın kız kardeşi, görünce. (Isp.) (THADS: 1993, c.VII, s.2543) gibi mana farklılıklarına rastlamaktayız.

Bugüne dek konuyla ilgili birçok araştırmanın yapıldığını görmekteyiz. Genel anlamda araştırmaların Rus ve Kazak Türkologlar tarafından yapıldığı görülmektedir. 1991’den sonra Türk halklarının yakınlaşp kaynaşmasıyla bu tip çalışmaların hız kazanması gerekmektedir. Lehçelerdeki akrabalık adlarının mukayeseli olarak araştırılması gerekmektedir. Bu anlamda bizim yaptığımız örnek bir çalışmadır. Dileğimiz bu tarz çalışmaların yapılarak Türkolojiye katkılar sağlamasıdır.

KISALTMALAR

Ada.	Adana
Adı.	Adıyaman
Af.	Afyon
Ağ.	Ağrı
Alt. T.	Altay Türkçesi
Ama.	Amasya
Ank.	Ankara
Ant.	Antalya
Ar.	Artvin
Ay.	Aydın
Azb. T.	Azerbaycan Türkçesi
Ba.	Balıkesir
Bil.	Bilecik
Bn.	Bingöl
Bo.	Bolu
Brd.	Burdur
Brs.	Bursa
Bşk. T.	Başkurt Türkçesi
Bt.	Bitlis
Çkl.	Çanakkale
Çkr.	Çankırı
Çr.	Çorum
ÇT-TT.	Çuvaş Türkçesi.-Türkiye Türkçesi
Çuv. T.	Çuvaş Türkçesi
DLT.	Divanü Lügat-it- Türk
DS	Derleme Sözlüğü
Dy.	Diyarbakır
Dz.	Denizli

Ed.	Edirne
El.	Elazığ
Es.	Eskişehir
ESTY	Этимологический Словар Тюркских Языков
ESTY «B»	Этимологический Словар Тюркских Языков «B»
ET.	Eski Türkçe
Etm. S.	Etimolojik Sözlük
Ezc.	Erzincan
Ezm.	Erzurum
Gag. T.	Gagavuz Türkçesi
Gaz.	Gaziantep
Gm.	Gümüşhane
Gr.	Giresun
GTS	Gagauz Türkçesinin Sözlüğü
Hak. T.	Hakas Türkçesi
Hak.	Hakkari
Hat.	Hatay
Isp.	Isparta
İç.	İçel
İst.	İstanbul
İz.	İzmir
Kar. Mal.	Karaçay-Malkar Türkçesi
Kary. T.	Karayim Türkçesi
KBS	Türkiye T. Köken Bilgisi S.
Kc.	Kocaeli
Kıp. T.	Kıpçak Türkçesi
KLS	Karayim Lehçesi Sözlüğü
KMTS	Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü
Kn.	Konya
Kök. Bil.	Köken Bilgisi
Kr.	Kars

Krg. T.	Kırgız Türkçesi
Krk.	Kırklareli
Krş.	Kırşehir
KS	Kırgız Sözlüğü
Ks.	Kastamonu
KTLS	Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü.
KTS	Kıpçak Türkçesi Sözlüğü.
KTTS	Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü
Kum. T.	Kumuk Türkçesi
Kü.	Kütahya
Ky.	Kayseri
Kzn. Tat.	Kazan-Tatar Türkçesi
Md.	Mardin
Mğ.	Muğla
MI.	Malatya
Mn.	Manisa
Mr.	Maraş
Mş.	Muş
Nğ.	Niğde
Nş.	Nevşehir
Or.	Ordu
ÖHTS	Örneklî Hakasça-Türkçe Sözlük
ÖT-TT/TT-ÖT.KK	Özbek T- Türkiye T. Ve TT- ÖT Karşılıklar Kılavuzu.
Özb. T.	Özbek Türkçesi
QDS	Kazak Diyalektoloji Sözlüğü
QTDS	Қазақ Тілінің Диалектологиялық Сөздігі
QTTS	Kazak Dilinin İzahlı Lügati
QƏTS	Kazak Edebi Dilinin Lügati
Rz.	Rize
Sk.	Sakarya

Sm.	Samsun
Sn.	Sinop
Sr.	Siirt
Sv.	Sivas
T.T.	Türkiye Türkçesi
TAS	Teleüt Ağzı Sözlüğü,
Tat. T.	Tatar Türkçesi
Telt. A.	Teleüt Ağzı
Tk.	Tekirdağ
Tkm. T.	Türkmen Türkçesi
Tn.	Tunceli
To.	Tokat
Tr.	Trabzon
TS	Türkçe Sözlük
TSS	Türkçe-Sahaca (Yakutça) Sözlük
Tuv. T.	Tuva Türkçesi
Ur.	Urfa
Uş.	Uşak
Uyg. T.	Uygur Türkçesi
Vn.	Van
Ykt. T.	Yakut Türkçesi
YUTS	Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü
Yz.	Yozgat
Zn.	Zonguldak
Ад.	Adamov
Ақт.	Aqtöbe
Алм.	Almatı
Ашх.	Aşhabad
Бөр.	Börte
Гур.	Gurev
Жам.	Jambıl

Жамб.	Jambıl
Жеб.	Jebel
Жән.	Jänibek
Жымп.	Jımpıtı
Зай.	Zaysan
Қ.-орда	Qızılorda
Қаз.	Qazalı
Қар.	Qarasu
Қарат.	Qaratal
Қаск.	Qaskelen
Кег.	Kegen
Қор.	Qorday
Қош.	Qoşağaş
Көнеүр.	Köneürgeniş
Красновод.	Krasnovodsk
Мақ.	Maқтаарал
Маң.	Maңғыстау
Мар.	Marқакөл
Мер.	Merке
Небид.	Небидаг
Орал.	Orал
Орын.	Orынбор
Сайр.	Sайрам
Сар.	Sарысу
Сем.	Семей
Сыр.	Cырдария
Тал.	Tалас
Талд.	Tалдықорған
Таш.	Tашауыз
Түрікм.	Tүрікмен
Ұрж.	Ұржар

Чап. Чапаев
Шалқ. Шалқар
Шел. Шелек
Шығ. Қаз. Шығыс Қазақстан
Шымк. Шымкент
Щу Шу

KAZAK TÜRKLERİNDE AKRABALIK ADLANDIRMALARI

ABISIN (АБЫСЫН): Elti

(QTTS, c.1, b.40)

“Akarabalar iyi olursa at çok, eltiler iyi olursa aş çok olur.”

(QTTS 1, b.40)

Abısın(Абысын)(Krg. T.) : Elti.

(KS, 1998, 2)

ABISIN-AJIN (АБЫСЫН-АЖЫН): Akraba Kimselerin Hanımları

Kardeş, akraba kişilerin hanımları.

(QTTS, c.1, b.40)

AĞA (АҒА): Abi

Akraba erkekler arasında yaşça büyük olan kimse, ağabey, abi.

(QƏTS, c.1, b.58)

Ā (DS): 1. Büyük erkek kardeş, ağabey. (Bo.; Ky.) 2. Baba: ā bana kitap al. (Yz.; Ank.)

(DS, c.I, s.1)

Aga (DS) [**agabek, age, ago, āgu, ağa (I) -1, 2; ağacı (II), ağacık (II), ağadadaş, ağı, ağey, ağış (II), ağı (I) -1**]: Ağabey, büyük erkek kardeş. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; Ay.; Ba.; Çkl.; Kc.; Bo.; Zn.; Ks.; Sm.; Or.; Gr.; Tr.; Gm.; Rz.; Kr.; Ezc.; Tn.; Mr.; Sv.; Ank.; İç.; Ant.; Ed.; Tk.; Krk.)

(DS c.I, s.74)

Aka (I) (DS) [akey, akga, akka -1, 2]: Ağabey, büyük kardeş. (Af.;Dz.; Bil.; Bo.; Sm.; Or.; Gr.; Tr.; Gm.)

(DS, c.I, s.135)

Ava (I) (DS): 1. Ağabey. (Ba.; Brs.; Bo.; Zn.; Ama.;To.; Ank.) 2. Baba.

(Sv.) 3. Dede. (Sv.)

(DS, c.I, s.374)

Kağa (I) (DS): 1.Baba. (Ağ.)2.Ağabey. (Ist.; Gm.; Ant.)

(DS, c.VIII, s.2593)

Ağa (Aға) (ESTY): “Büyük erkek kardeş, ağabey” (Türkmen, Kırım

Tatar, Karay, Kumuk, Kırgız, Kazak, Nogay, Karakalpak, tatar, Özbek, Gagauz diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974, 70)

Ağa (Aqa) (ESTY): “Büyük erkek kardeş, ağabey”

(Sevortyan, 1974, 120)

Aqas (Ақас) (QDS): (Pec., Бол., Capar.) “Ağabey, abi”

(QDS, 2007,37)

Ağa (Kıp. T.): Ağabey, büyük erkek kardeş.

(KTS, 2007, s.3)

Ağa (Kök. Bil.): Ağa, ağabey.

(KBS, 2007, c.1, s.51)

Aka (Uyg. T.): Ağabey.

(YUTS, 1995, s.6)

Ağa (Uyg. T.): Ağabey.

(YUTS, 1995, s.4)

Aka (Alt. T.) : 1. Büyük erkek kardeş. 2. Dedenin kardeşi. 3. (Yaşlılara Hitap edilirken kullanılan ve saygı ifade eden kelime)

(Naskali, 1999, 22)

Aca (Hak. T.): 1. Ağabey: “Hıgır, aca, pu pisonı.” V. Şulbayeva (Ağabey, bu mektubu oku.) 2. Amca: “Haydañ körçezer, Sıbos acamnañ Toray acam sınap çide salarlar.” A. Çerpakov (Nereden biliyorsunuz, Sıbos amcamla Toray amcam belki gelirler.)

(ÖHTS, 2005, s.25)

AĞAJAN(AFAЖAH): Abiciğim

(QTTS, c.1, b.50)

AĞAY (AFAЙ): Abi

Ağabey kelimesiyle aynı manaya gelen, yaşça büyük erkeklere seslenirken kullanılan hitap kelimesi.

(QTTS, c.1, b.50)

AQA(AKA): Ağabeylerden Yaşça Büyük Olan

(QTTS, c.1, b.138)

Ava (I) (DS) : 2.Ağabey. (Ba.;Brs.; Bo.; Zn.; Ama.;To.; Ank.) 3. Baba. (Sv.) 4. Dede. (Sv.)

(DS, c.I, s.374)

Apa (III) (DS): 1. Ağabey. (To.) 2. Abla büyük kız kardeş. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; İz.; Mn.; Ba.; Kü.; Bil.; Es., Kc.; Bo., Zn., Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezc.; Sr.; Vn.; Dy.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Krk.; Tk.; Kıbrıs)

(DS, c.I, s.282)

Akı (I) [aki] (DS): Kardeş. (Dz.; Brs.)

(DS, c.I, s.150)

Aka (I) [akey, akga, akka -1, 2] (DS) : 1. Baba. (Gm.) [akga]: (Kr.) [akka -2]: (Ky.) 2. Ağabey, büyük kardeş. (Af.; Dz.; Bil.; Bo.; Sm.; Or.; Gr.; Tr.; Gm.)

(DS, c.I, s.135)

Avaqa Av°aqa (< абақа), av°qa/ awqa (< ав°ақа) (ESTY): 1. “Amca, dayı” (Yakut diyalektinde.)2.“Büyükbaba, büyükbabanın erkek kardeşi.” (Yakut diyalektinde.)3.“Büyükbaba, ihtiyar” (Yakut diyalektinde.)4.“Saygıdeğer, büyük” (Sarı Uygur diyalektinde.)

(Sevortyan, 1974, 64-65)

Aqa (Ақа) (ESTY) : “Büyük erkek kardeş, ağabey” см. Аққа.

(Sevortyan, 1974, 120)

Aqqa (Аққа) (ESTY) : 1. “Baba” (Kırgız, Kazak, Karakalpak, Özbek, Yakut diyalektlerinde.) 2. “Büyük erkek kardeş, ağabey” (Türkmen, Karakalpak, Tatar, Özbek, Yakut diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974, 121)

AYIM (АЙЫМ): Hanım, Eş

(QTTS 1, b.114)

Ayim (Айым) (QTTS) : (Жамб., Тал.) “Kadın, hanım, eş.”

(QTTS, 1969, 16)

AQSAQAL (АҚСАҚАЛ): İhtiyar

Aksakal, ihtiyar; yaşça büyük hürmet gösterilen bilirkşi.

(QTTS 1, b.145)

Aksakal (T.T.): Köyün veya mahallenin ihtiyar heyetinde olan kimse.

(TS,2005, s.58)

Aqsöñke (Ақсөңке) (QDS): İhtiyar, yaşça büyük adam.

(QDS, 2007, 43)

Aqsaqal (Uyg. T.): Aksakal, yaşlı.

(YUTS, 1995, s.7)

Ağsağğal (Azb. T.): Sakalı beyazlamış, ihtiyar. Genellikle ihtiyar, yaşlı.

2. Bir ailenin, kabilenin, cemiyetin en yaşlı ve hürmet edilen adamı.

(Altaylı: 1994, c. 1, s.21)

ANA (AHA) : **Ana**

Çocuğu dünyaya getiren kadın, anne.

(QƏTS, c.1, b.495)

Aba (I) [abaka -2,3; abalık, abba (I) -2, 3, 4; abca -2, abeş (III) -2, abı (II), abıca -2, abıla (I) -1, 2, 3; abılla – 1, 2; abılā, abla (I) -1, 2, 3, 4; abla genneş, able, abo (II) -1, 2, 3; abu (II) -1, 2,; abula -1, 2, 3; abuş (II) -1, 2; apa (III) -2, apbı, apla, apo(I)-1](DS) : 1. Abla büyük kız kardeş. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; İz.; Mn.; Ba.; Kü.; Bil.; Es., Kc.; Bo., Zn., Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezc.; Sr.; Vn.; Dy.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Krk.; Tk.; Kıbrıs) 2. Anne. (Es.; Çr.; To.; Gr.; Gm.; Am.; Kr.; Ezm.; Ezc.; Vn.; Dy.; El.; Mn.; Ml.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ant.) 3. Üvey anne, analık. (Brd.; Es.; Zn.; Rz.; Ar.; Ur.; Sv.; Nğ.) 4. Büyükanne. (El.; Mr.; Nğ.) 5. Kaynana. (Kilis; Gaz.) 6. Yenge. (Es.; Bo.; Zn.; Çkr.; Ar.; Ur.; Kilis; Gaz.; Kn.) 7. Teyze. (Es.; Nğ.) 8. Hala. (Zn.; Rz.; Nş.)

(DS I, s.1-4)

Abacık [abacih] (DS): Anne: Abacığımın çekmediği kalmadı. (Nğ.)

(DS I, s.12)

Akana [akcana] (DS): 1. Nine, büyük anne. (Af.; Isp.; Kn.) 2. Üvey anne, analık. (Isp.) 3. Amca karısı, yenge. (Isp.; Kn.)

(DS I, s.138)

Anacık [ancık (I), ane (II), aney (II), anū-2] (DS): Anne. (Nğ.; Ba.; Tn.; Ur.; Sv.)

(DS I, s.244)

Ena (DS): Anne (Tr.)

(DS V, s.1729)

Na (II) (DS): Anne. (Ada.)

(DS IX, s.3232)

Apa (Апа) (ESTY): 1. “Anne”(Türkmen, Özbek, Uygur, Tuva, Çuvaş diyalektlerinde.) 2.“Abla” (Türkmen, Kırgız, Tatar, Özbek, Uygur, Tuva, Çuvaş diyalektlerinde.) 3. “Hala, teyze” (Türkmen, Kırgız diyalektlerinde.) 4.“Büyükanne, nine” (Çuvaş diyalektinde.) 5. “Görümce” (Çuvaş diyalektinde.) 6. “Kadın, hanım”

(Sevortyan, 1974, 158-159)

Ene (Ене) (ESTY): 1.“Anne” 2. “Saygıdeğer hanım”3.“Büyükanne, nine” 4. “Hala, teyze”

(Sevortyan, 1974, 278-281)

Apağay (Апағай) (QTDS): (Жамь., Жам.) Апа. “Çocuğu dünyaya getiren kadın, anne. Akrabalar arasında yaşça büyük olan hanım, abla.”

(QTDS, 1969, 28)

Aptay (Аптай) (QDS): (Рес., Омбы) “Anne, abla”

(QDS, 2007, 66)

Äye (Әйе) (QDS): (Сем., Абай., Тау., Қош.) “Anne, abla”
(QDS, 2007, 108)

Äni ара (Әни Апа) (QDS): (Сем., Абай) “Öz anne”
(QDS, 2007, 118)

Ене (Ене) (QDS): (Көкш., Щуч., Еңб.) “Öz anne, ana.”
(QDS, 2007, 241)

Äрше (Әрше) (QDS): (Өзб., Ташк.) “Anne”
(QDS, 2007, 121)

Şie (Шие) (QDS): 1. (Рес., Сарат., Орал, Жен.) “Anne” 2. (Рес.,
Сарат.) “Üvey anne, analık”
(QDS, 2007, 726)

Ög (ЕТ.): Anne, üvey anne.
(Ergin, 2003, s. 107)

Ana (Кр. Т.): Anne.
(KTS, 2007, s.9)

Aba (I) (ТТ): 1. Abla. 2. Anne.
(TS: 2005, s.1)

Ana (ТТ): 1. Çocuğu olan kadın, anne. 4. Yaşlı kadınlara saygılı bir
seslenme sözü.
(TS,2005, s.92)

Anne (ТТ): Çocuğunu dünyaya getiren kadın, ana, valide.
(TS,2005, s.103)

Ana (Kök. Bil.): Ana, anne.

(KBS, 2007, c.1, s.69)

Ona(Она) (Özb. T.): Anne.

(ÖT-TT, 1998, s.151)

Anacan (Uyg. T.): Anneciğim.

(YUTS, 1995, s.12)

Apa (Uyg. T.): Anne.

(YUTS, 1995, s.14)

Ене (Эне) (Krg. T.): Ana, anne.

(KS, 1998, c.I, s.332)

Ana (Kar. Mal.): Anne.

(KMTS, 2000, s.84)

Tabhan ana (Kar. Mal.): Öz anne.

(KMTS, 2000, s.84)

Anay (Kar. Mal.): Anne.

(KMTS, 2000, s.84)

Anaka (Kar. Mal.): Anne, annecik.

(KMTS, 2000, s.84)

Äni (Әни) (Kzn. Tat.): 1.Ana, anne. 2. Kaynana. Sanduğaç sayry tağın.../ Kil, eni, ėlėkkė kük, / Yoқısız küzėmnė üp. “Bülbül öter yine.../ Gel anne, eskisi gibi, / Uykusuz gözümü öp.” –Tufan.

(KTTS, 2009, s.79)

Ana (Azb. T.): 1. Doğurduğu kendine benzer kimselere nisbetle dışı insan. 3. Yaşlı kadınlara söylenen hürmet ifadesi.

(Altaylı, 1994, c. 1, s.41)

Aba (Alt. T.): Baba; anne; büyük kız kardeş; amca; büyük baba; büyük babanın ağabeyi; bk. Abaş

(Naskali, 1999, 19)

Ene (Alt. T.): Anne, ana; **tuugan ene** öz anne; **öy ene** üvey anne; **caan ene** babaanne; **öbökö ene** nine; bk. **enebis, eneş.**

(Naskali, 1999, 83)

Ene (Telt. A.): Anne, ana.

(TAS, 2000, s.37)

Ana I. (Hak. T.): Anne.

(ÖHTS, 2005, s.42)

İne (Hak. T.): Anne: “Min inem naa la tİK pirgen halın tüktiğ hoy teerizi tonniğ oynaam.” M. Çebodayev (Ben annemin yeni diktiği kalın tüylü koyun derisi elbisemle oynadım.)

(ÖHTS, 2005, s.219)

İye (Tuv. T.): Anne.

(Arıkoğlu, 2003, 60)

İye (Ийэ) (Ykt. T.): Anne

(TSS, 1995, s.12)

Api (Апи) (Çuv. T.): Anne.

(ÇT-TT, 2007, s. 36)

Anne (Анне) (Çuv. T.): Anne.

(ÇT-TT, 2007, s. 35)

ANAJAN (АНАЖАН): **Anacığım**

Anneye hürmet ve sevgi anlamındaki hitap sözü, anneciğim.

(QTTS 1, b.255)

ANALAS (АНАЛАС): Anadaş

Bir anneden doğan, anası bir.

(QTTS 1, b.255)

ANALIQ (АНАЛЫК): Analık

(QTTS 1, b.256)

Analık (I)[analıh, analūh, analuk -2](DS): 1.Üvey anne. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; Ay.; iz.; Mn.; Ba.; Çkl.; Brs.; Kü.; Es.; Kc.; Bo.; Sk.; İst.; Zn.; Ks.; Çkr.; çr.; Sn.; Sm.; Ama.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Gm.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezm.; Ezc.; Vn.; Bt.; Sr.; Tn.; El.; Ml.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Ed.; Tk.; Krk.; Kıbrıs)
2. Kaynana. (Af.; Isp.)

(DS c.I, s.249-250)

Analık (Gag. T.): 1. Üvey ana. 2. Annelik.

(GTS, 1991, s. 13)

Enelik (Tkm. T.): 1. Annelik. 2. Analık, üvey ana. 3. Annelik ilgi ve yakınlığı.

(Tekin: 1995, s.201)

Amāşlāh (Амāшлāх) (Çuv. T.): Analık.

(ÇT-TT, 2007, s. 34)

APA (ΑΠΑ): Ana, Abla

Çocuğu dünyaya getiren kadın, anne. Akrabalar arasında yaşça büyük olan hanım, abla.

(QTTS 1, b.289)

Aba (I) (TT) : 1. Abla. 2. Anne.

(TS: 2005, s.1)

Abla (TT): 1. Bir kimsenin kendisinden büyük olan kız kardeşi. 2. Büyük kız kardeş gibi saygı ve sevgi gösterilen kız veya kadın.

(TS: 2005, s.4)

Aba (I)[abaka -2,3; abalık, abba (I) -2, 3, 4; abca -2, abeş ((III) -2, abı (II), abıca -2, abıla (I) -1, 2, 3; abılla – 1, 2; abılā, abla (I) -1, 2, 3, 4; abla genneş, able, abo (II) -1, 2, 3; abu (II) -1, 2,; abula -1, 2, 3; abuş (II) -1, 2; apa (III) -2, apbı, apla, apo(I)-1](DS): 1. Abla büyük kız kardeş. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; İz.; Mn.; Ba.; Kü.; Bil.; Es., Kc.; Bo., Zn., Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezc.; Sr.; Vn.; Dy.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Krk.; Tk.; Kıbrıs) 2. Anne. (Es.; Çr.; To.; Gr.; Gm.; Am.; Kr.; Ezm.; Ezc.; Vn.; Dy.; El.; Mn.; Ml.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ant.) 3. Üvey anne, analık. (Brd.; Es.; Zn.; Rz.; Ar.; Ur.; Sv.; Nğ.) 4. Büyükanne. (El.; Mr.; Nğ.) 5. Kaynana. (Kilis; Gaz.) 6. Yenge. (Es.; Bo.; Zn.; Çkr.; Ar.; Ur.; Kilis; Gaz.; Kn.) 7. Teyze. (Es.; Nğ.) 8. Hala. (Zn.; Rz.; Nş.) 9. Yetişmiş, bülûğa ermiş küçük kız kardeş. (Uş.; Isp.; Dz.) 10. Hanım, hanımefendi. (Brd.; Brs.; Kü.; Ml.; Gaz.; Mr.; Ank.) 11. Baba. (Dz.; Ay.; Md.; Mğ.)

(DS I, s.1-4)

Abbacık (II) (DS): Küçük abla. (Sk.)

(DS I, s.14)

Abıla (I) [abılla -3, abla (I) -5, abula-4] (DS): 1. [» aba (I)-1] 1. Abla büyük kız kardeş. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; İz.; Mn.; Ba.; Kü.; Bil.; Es., Kc.; Bo., Zn., Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezc.; Sr.; Vn.; Dy.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Krk.; Tk.; Kıbrıs) 2. [» aba (I)-6] Yenge. (Es.; Bo.; Zn.; Çkr.; Ar.; Ur.; Kilis; Gaz.; Kn.) 4. Karı, zevce. (Dz) 5. Görümce. (Isp.; Dz.; Ada.) 6. Üvey kız kardeş. (Brd.)

(DS I, s.20)

Abla (I)(DS): 1. [» aba (I) -2] Anne. (Es.; Çr.; To.; Gr.; Gm.; Am.; Kr.; Ezm.; Ezc.; Vn.; Dy.; El.; Mn.; Ml.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ant.) 2. [» aba (I) -3] *Büyükanne*. (El.; Mr.; Nğ.) 3. [» aba (I) -6] Yenge. (Es.; Bo.; Zn.; Çkr.; Ar.; Ur.; Kilis; Gaz.; Kn.) 4. [» aba (I) -10] Hanım, hanımefendi. (Brd.; Brs.; Kü.; Ml.; Gaz.; Mr.; Ank.)

(DS I, s.23)

Abu (II) (DS): 1. [» aba (I) -1] Abla büyük kız kardeş. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; İz.; Mn.; Ba.; Kü.; Bil.; Es.; Kc.; Bo.; Zn.; Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezc.; Sr.; Vn.; Dy.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Krk.; Tk.; Kıbrıs)2.[» aba (I) -2] Anne. (Es.; Çr.; To.; Gr.; Gm.; Am.; Kr.; Ezm.; Ezc.; Vn.; Dy.; El.; Mn.; Ml.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ant.) 3. [» aba (I) -6] Yenge. (Es.; Bo.; Zn.; Çkr.; Ar.; Ur.; Kilis; Gaz.; Kn.) 4.[» aba (I) -8] Hala. (Zn.; Rz.; Nş.) 5.Hanım, teyze anlamında.

(DS I, s.31)

Aca (I) [āce, aco (I) -1, 2., acu (I)] (DS): 1.Abla. (Mn.; Bl.) 2.Anneanne, nine. (Dy.)

(DS I, s.35)

Aco (I) (DS): 1. [» aca (I) -1] Amca. (Isp.; Dz.; Çkl.; Brs.; İst.; To.; Sv.; Ad.; Tk.) 2. [» aca (I) -2] Abla. (Mn.; Bl.) 3. Bacı, kız kardeş. (Ar.)

(DS I, s.54)

Ade (DS): 1.Abla. (Mn.; İst.; Ky.; Nş.; Nğ.) 2. Baba. (El.; Sv.) 3. Anne. (Ky.) (DS I, s.65)

Aluca (I) (DS): Abla. (Ama.)

(DS I, s.233)

Apa (III) (DS): Abla büyük kız kardeş. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; İz.; Mn.; Ba.; Kü.; Bil.; Es., Kc.; Bo., Zn., Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezc.; Sr.; Vn.; Dy.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Krk.; Tk.; Kıbrıs)

(DS I, s.282)

Apa (Апа) (ESTY): 1. “Anne”(Türkmen, Özbek, Uygur, Tuva, Çuvaş diyalektlerinde.) 2. “Abla” (Türkmen, Kırgız, Tatar, Özbek, Uygur, Tuva, Çuvaş diyalektlerinde.) 3. “Hala, teyze” (Türkmen, Kırgız diyalektlerinde.) 4. “Büyükanne, nine” (Çuvaş diyalektinde.) 5. “Görümce” (Çuvaş diyalektinde.) 6. “Kadın, hanım”

(Sevortyan, 1974, 158-159)

Apaqay (Апақай) (ESTY): Hala, teyze.см. Афақай.

(Sevortyan, 1974,160)

Apağay (Апағай) (QTDS): (Жамь., Жам.) “Çocuğu dünyaya getiren kadın, anne. Akrabalar arasında yaşça büyük olan hanım, abla.”

(QTDS, 1969, 28)

Ayapa (Айапа) (QDS): (Ауғ., Ир.) “Abla”

(QDS, 2007, 28)

Apeke (Апеке) (QDS): (Шығ. Қаз., Зайс.; Сем., Үрж., Мақ.) “Abla”

(QDS, 2007, 66)

Apтай (Аптай) (QDS): (Рес., Омбы) “Anne, abla”

(QDS, 2007, 66)

Aba (Kök. Bil.): Abla.

(KBS, 2007, c.1, s.43)

Opa (Опа) (Özb. T.): Abla

(ÖT-ТТ, 1998, s.149)

Aça (Uyg. T.): Abla.

(YUTS, 1995, s.2)

Aça-siñil (Uyg. T.): Kız kardeşler, abla ve küçük kız kardeş.

(YUTS, 1995, s.2)

Ağiçem (Uyg. T.): 1.Abla. 2. Bayan.

(YUTS, 1995, s.4)

Apa (Uyg. T.): Anne.

(YUTS, 1995, s.14)

Apa-siñil (Uyg. T.): Kızkardeşler.

(YUTS, 1995, s.14)

Aba (Аба) (Krg. T.): 1.Amca. 2. İhtiyarlara hitap tarzı; uluu-kiçüü abalar! Folk: sayın ihtiyarlar.

(KS, 1998, c.I, s. 1)

Olo apay (Bşk. T.): Abla.

(KTLS, 1991, s.2)

Olı apa (Tat. T.): Abla.

(KTLS, 1991, s.3)

Aba (Kar. Mal.): Anne.

(KMTS, 2000, s.65)

Apa (Апа) (Kzn. Tat.): 1.Abla 2. Yaşca büyük kadın. Alarnı бүгөн, кунак апалары килүв уңайы belen, пөһте итөп кёйөндөргеннер. “Onları bugün, konuk ablaları gelmesinden ötürü, cici cici giydirmişler.”

(KTTS, 2009, s.26)

Aba² (Azb. T.): 1. Baba. 2. Büyük kız kardeş, abla. (Hürmet için yaşlı hanımlara da denir.)

(Altaylı, 1994, c. 1, s.1)

Aba (Alt. T.): Baba; anne; büyük kız kardeş; amca; büyük baba; büyük babanın ağabeyi; bk. Abaş

(Naskali, 1999, 19)

Abığa (Hak. T.): 1. Abla. 2. Kendinden büyük kadına hitap sözü. krş. Abıla.

(ÖHTS, 2005, s.24)

Акay (Акай) (Çuv. T.): Abla.

(ÇT-ТТ, 2007, s. 32)

Аки (Аки) (Çuv. T.): Abla.

(ÇT-ТТ, 2007, s. 32)

АРАЖАН (АПАЖАН): **Anacığım**

Yaşça büyük hanımlara, anneye kullanılan, merhamet istemli hitap sözü anacığım.

(QTTS 1, b.289)

АРАУ (АПАЙ): **Anacım**

Yaşça büyük hanımlara saygı belirtmek için kullanılan söz.

(QTTS 1, b.289)

АРА-ҚАРИΝДАС (АПА-ҚАРЫНДАС) : **Ana-Kardeş**

Bir anneden doğan veya anne tarafından akraba olan erkek.

(QTTS 1, b.290)

АРАЛИҚ (АПАЛЫҚ): **Ablalık**

Ablalık veya abla gibi yakın olan kadın.

(QTTS 1, b.291)

APALI-SİÑLİLİ (АПАЛЫ-СИҢИЛИ): **Ablalı-Kardeşli**

(QTTS 1, b.291)

APEKE (АПЕКЕ): **Ablacığım**

(QTTS1, b.294)

APKE (АПКЕ): **Abla**

(QTTS1, b. 295)

ATA (АТА): **Ata, Baba, Büyükbaba**

1. Öz baba. **2.** Büyük baba, babanın babası. **3.** Erkek tarafının akrabaları, kan bağıyla oluşan akrabalık; soydaş. **4.** Nesil, doğulan yer, köken, sülale. **5.** Eşinin babası, kayın baba. **6.** Yaşlı, kart, aksakal, bilge.

(QTTS 1, b. 415-416)

Ava (I) (DS): 3. Baba. (Sv.) 4. Dede. (Sv.)

(DS c.I, s.374)

Ara (Ата) (ESTY): 1. “Dedenin babası” (Türkmen, Karaim, Kırgız, Karakalpak, Uygur, Altay diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974, 200-201)

Ata (DLT): Baba, ata.

(Atalay: 2006, C.I, 32-28, 86-24, 206-28, 508-2; C.II, 80-12; C. III, 87-9, 210-1, 383-9)

Ata (I) (Kıp. T.) : Baba, ata.

(KTS, 2007, s.15)

Ata ata (Kıp. T): Dede, büyük baba.

(KTS, 2007, s.15)

Ota (Ora) (Özb. T.): Baba, ecdat.

(ÖT-TT, 1998, s.64)

Ata I. (Uyg. T.): Ata, baba.

(YUTS, 1995, s.20)

Çong ata (Чоң Ата) (Krg. T.): Baba tarafından dede.

(KS, 1998, c.I, s.57)

Tay ata (Тай Ата) (Krg. T.): Ana tarafından dede.

(KS, 1998, c.I, s.57)

Atalar (Kum. T.): Atalar, cedler.

(Aytaç, 1990, 6)

Atanı atası (Ullı ata) (Kum. T.): Dede.

(Aytaç, 1990, 6)

Ata-baba (Bşk. T.): Ata.

(KTLS, 1991, s.32)

Ata-baba (Tat. T.): Ata.

(KTLS, 1991, s.33)

Ata (Kary. T.): Ata, baba.

(KLS, 1996, s.13)

Akka (Kar. Mal.): 1. Dede, büyük baba. 2. İhtiyar.

(KMTS, 2000, s.75)

Kart ata (Kar. Mal.) : Dede, büyük baba.

(KMTS, 2000, s.246)

Ata Baba (Gag. T.): Atalar: babalar.

(GTS, 1991, s. 19)

Ata (Tkm. T.): 1. Dede (baba tarafından); 2. Baba: *ata mirası*. Baba mirası.

(Tekin: 1995, s.36)

Ata-baba (Tkm. T.): Atalar, cedler, ecdat.

(Tekin: 1995, s.36)

ATA-BABA (ATA-БАБА): **Ata- Baba**

Yedi ata, soy sop, zürriyet.

(QTTS 1, b.419)

ATAEKE (ATAEKE): **Dedeciğim**

Ata, dede manasıyla kullanılan, saygı belirtme ifadesi.

(QTTS 1, b.419)

ATA-ENE (ATA-EHE): **Kayınata-Kayınana**

(QTTS 1, b.419)

ATAY (ATAЙ): **Dedeciğim**

Ata, dede kelimesinin hürmet bildirme ifadesi olarak kullanımı.

(QTTS 1, b.419)

ATALAS (АТАЛАС): **Akraba, Kardeş**

(QTTS 1, b.421)

AYAL (АЯЛ): **Hanım, Eş**

(QTTS1, b.556)

Ayal (Uyg. T.): Kadın, hanım, bayan, karı.

(YUTS, 1995, s.24)

Ayal (Tkm. T.): Kadın: ärli ayal. Kocalı kadın; **yaş ayal**. Genç kadın; **dul ayal**. Dul kadın; *garrı ayal*. Yaşlı kadın. 2. Dişi: **ayal doğan**. Kız kardeş.

(Tekin: 1995, s.38)

ATASTIR- (АТАСТЫР-): Nişanlamak, Söz kesmek

(QƏTS, c.2, b.96)

AYAŞ (АЯШ): Hanım, Eş

(QTTS 1, b.564)

BABA (БАБА): Ata, Dede

(QTTS 2, b.5)

1. Ata, dede, eski atalar. 2. Yaşı büyük adamlara saygı ifadesi olarak kullanılır.

(QTTS 2, b.5)

Baba (T.T.): Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek. 2. Çocuğu olmuş erkek, peder. 9. mec. Ata.

(TS,2005, s.171)

Babey [babo, baboş -5, babu (I) -2, babuş (I) -2, bıba, bıbe, boba (II), bobili (I), bobuş (III)] (DS): Baba. (Sv.; Ur.; Vn.; Hat.; Ezc.; Sv.; Dz.; Brd.; Bo.; Kn.; Ada.)

(DS, 1993, c.II, s.452)

Baba (Ба:ба) (ESTY «B»): 1. Baba. 2. Büyükbaba, dede.

(ESTY «B», 1978, 10-11)

Baba (Kıp. T.): Büyük, büyüğün küçüğe ve küçüğün de büyüğe hitap ettiği zaman söylediği kelime

(KTS, 2007, s.21)

Bobo (Бобо) (Özb. T.): Dede.

(ÖT-TT, 1998, s.11)

Bova (Uyg. T.): Dede.

(YUTS, 1995, s.49)

Baba (Баба) (Krg. T.): Ata-baba, dedeler.

(KS, 1998, c.I, s.76)

Baba (Kary. T.): Kocakarı.

(KLS, 1996, s.17)

Baba (Kar. Mal.): Dede.

(KMTS, 2000, s.107)

Baba (Баба) (Kzn. Tat.): Ata.

(KTTS, 2009, s.33)

Babay (Бабай) (Kzn. Tat.): 1. Dede, ata. 2. Dedenin büyük erkek kardeşi. 3. Kayınpederin babası. 4. Yaşlı muhterem kimse. 5. Ailede anne ve babadan yaşça büyük herhangi bir erkek.

(KTTS, 2009, s.33)

Baba (Gag. T.): Baba.

(GTS, 1991, s. 27)

Boba (Gag. T.) : Baba. İkinci boba: üvey baba.

(GTS, 1991, s. 38)

Baba (Tkm. T.): 1. Büyükbaba, dede (ana tarafından); 2. Yaşlı, ihtiyar adam.

(Tekin: 1995, s.42)

Baba (Azb. T.): 1. Dede. 2. Bazı yerlerde peder için kullanılır. 3. Yaşlı ve saygıdeğer insanlara hürmeten teklifsiz seslenme şekli, çok ihtiyar adam.

(Altaylı: 1994, c. 1, s.79)

Aba (Telt. A.): Baba.

(TAS, 2000, s.1)

Paba (Hak. T.): Baba: “pabam ürep parğan.” V. Kobyakov (Babam ölmüş.)

(ÖHTS, 2005, s.344)

БАБАҮ (БАБАЙ): Dedeciğim

1. Ata, dede kelimesi gibi saygı belirtir. 2. İhtiyar, kart.

(QTTS 2, b.6)

БАЖА (БАЖА): Bacanak

Bir babanın kızlarıyla evlenen erkeklerin birbirlerine karşı kullandıkları adlandırma, bacanak.

(QTTS 2, b.21)

Баснак (DS): Bacanak. (Dz.; Ay.)

(DS, c.II, s.458)

Бајанақ (Бајанақ) (ESTY «B»): Bacanak.

(ESTY «B», 1978, 24-25)

Namija (DLT): Kadının kız kardeşinin kocası, bacanak.

(Atalay, 2006, c. I, 446-2)

Раснақ (Кір. Т.): Bacanak.

(KTS, 2007, s.215)

Bacanak (TT): Eşleri kardeş olan erkeklerden her biri. 2. hlk. Dost, arkadaş.

(TS, 2005, s.174)

Bacanak (Kök. Bil.): Kadının kız kardeşinin kocası.

(KBS, 2007, c.1, s.99)

Bacanak (Etm. S.): Bir erkeğe göre karısının kız kardeşinin kocası'. Ağızlarda bacınak olarak da kullanılır.

(Eren, 1999, 31)

Boja (Божа) (Özb. T.): Bacanak.

(ÖT-TT, 1998, s.11)

Quda-baca (Uyg. T.): Bacanak, kayın.

(YUTS, 1995, s.247)

Baja, bajay (Bşk. T.): Bacanak.

(KTLS, 1991, s.42)

Baja (Бажа) (Kzn. Tat.): Bacanak.

(KTTS, 2009, s.33)

Bacanak (Gag. T.): Bacanak.

(GTS, 1991, s. 27)

Baca (Tkm. T.): Bacanak.

(Tekin, 1995, s.42)

Bacanağ (Azbl. T.): Bacanak, birbirlerine göre iki kız kardeşin eşleri.

(Altaylı, 1994, c. 1, s.80)

Baca (Alt. T.): 1. Baldızın kocası, bacanak. 2. Kardeşlerin karıları, yengeler.

(Naskali, 1999, 33)

Baja (Tuv. T.): Bacanak.

(Arıkoğlu, 2003, 10)

BAY (БАЙ): **Koca, Eş**

Kadının nikâhli eşi, kocası.

(QTTS 2, b.28)

BALA (БАЛА): **Çocuk**

Baba ve annenin evladı, soyu, yavrusu.

(QƏTS 2, b.651)

Bala (T.T.): Yavru, çocuk.

(TS, 2005, s.189)

Bala (I) [balaca, balaḥ (I) -3, balak (I) -5, bale](DS) : 1. Çocuk, yavru, küçük. (İz.; Mn.; Brs.; Ama.; To.; Kr.; Vn.; Bt.; Sv.; Ank.; Kn.; Ada.; Tk.; Kerkük, Bulgaristan.) 2. Oğlan çocuğu. (Kerkük)

(DS, 1993, c.II, s.496)

Bala (Ба:ла) (ESTY «B»): 1. “Çocuk, evlat” 2. “Küçük çocuk” 3. “Oğul” 4. “Erkek, kız çocuk”

(ESTY «B», 1978, 47-48)

Bala (I) (Kıp. T.): Çocuk, yavru.

(KTS, 2007, s.23)

Bala (Kök. Bil.): Yavru, çocuk.

(KBS, 2007, c.1, s.107)

Bola (Бола) (Özb. T.): Çocuk, genç.

(ÖT-TT, 1998, s.12)

Bala (Uyg. T.): Çocuk.

(YUTS, 1995, s.28)

Bala (Бала) (Krg. T.): 1.Çocuk; yavru; *kız bala*; kız çocuk; *uul bala*; oğlan çocuk; oğul.

(KS, 1998, c.I, s.82)

Bala (Kum. T.): Yavru, çocuk.

(Aytaç, 1990, 8)

Bala (Kary. T.):Yavru, çocuk, bala.

(KLS, 1996, s.19)

Bala (Kar. Mal.): Evlat, çocuk, yavru.

(KMTS, 2000, s.108)

Bala (Бала) (Kzn. Tat.): Çocuk. 2. Bülüğa ermemiş, toy çocuk. 3. Yavru. *Balalı öy bazar, balasız öy mazar.*“Çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar.” –Mekal.

(KTTS, 2009, s.34)

Bala çaga (Бала чага) (Kzn. Tat.): Çoluk çocuk.

(KTTS, 2009, s.58)

Bala (Tkm. T.): Çocuk, yavru.

(Tekin: 1995, s.45)

Bala-çaga (Tkm. T.): Çocuklar, çoluk çocuk.

(Tekin: 1995, s.45)

Bala (Azb. T.): Evlat, çocuk.

(Altaylı: 1994, c. 1, s.87)

Bala (Alt. T.): Çocuk. bk. Baldar; *uul bala* erkek çocuğu; *kıs bala* kız çocuğu; *bala tuji* çocukluk; *bala barka* çoluk çocuk.

(Naskali: 1999, 33)

Pala (Telt. A.): Çocuk, yavru, bala.

(TAS, 2000, s.82)

Pala (Hak. T.): Çocuk.

(ÖHTS, 2005, s.345)

BALAJAN (БАЛАЖАН): **Yavrucuğum**

Çocuğunu seven; sevecenlik içeren hitap şekli.

(QTTS 2, b.71)

BALDIZ (БАЛДЫЗ): **Baldız**

Kadının yaşça küçük kızkardeşi, baldız.

(QTTS 2, b.81)

Baldız (DS): Baldız. (Or.; Ar.; Ezm.; El.; Sv.)

(DS, 1993, c.II, s.503)

Boldız (DS): Baldız. (Tn.)

(DS, 1993, c.II, s.735)

Baldız (Балдыз) (ESTY «B»): Baldız, hanımının kız kardeşi.

(ESTY «B», 1978, 53-54)

Baldız (TT): Erkeğe göre eşinin kız kardeşi.

(TS, 2005, s.191)

Baldız (DLT): Karının kendinden küçük kız kardeşi.

(Atalay, 2006, C.I, 457-22, 457-23; C.III, 7-13)

Baldız (Kök. Bil.): Baldız.

(KBS, 2007, c.1, s.109)

Baldız (Etm. S.): Bir erkeğe göre karısının kız kardeşi.

(Eren, 1999, 36)

Boldız (Болдиз) (Özb. T.): Baldız.

(ÖT-TT, 1998, s.12)

Baldız (Балдыз) (Krg. T.): Baldız; baldızları kelgende küyönün çeri cazılat. folk. : baldızlar gelince güveyin derdi dağılır.

(KS, 1998, c.I, s.83)

Käyınbikä / baldız (Bşk. T.): Baldız.

(KTLS, 1991, s.48)

Kaynigäç / baldız (Tat. T.): Baldız.

(KTLS, 1991, s.49)

Baldız (Балдыз) (Kzn. Tat.): Baldız.

(KTTS, 2009, s.34)

Baldız (Tkm. T.): Görümce, kocanın kızkardeşi.

(Tekin, 1995, s.45)

Baldız (Azb. T.): Karı veya kocanın kız kardeşi.

(Altaylı, 1994, c. 1, s.88)

BAS QUDA (БАС ҚҰДА): **En Büyük Dünür**

Adetlere göre yaşça en büyük dünür.

(QTTS 6, b.423)

BAVIZDAV QUDA (БАУЫЗДАУ ҚҰДА): **Dünürcü**

Kız istemeye gidince ilk konuşan kimse, dünürcü.

(QTTS6, b.423)

BAVIR (БАУЫР): **Kardeş**

1. Kardeş veya akraba kişiler. 2. Küçük erkek kardeş, kardeş, ağabey. 3. Uzak veya yakın akrabalar.

(QTTS 2, b.169)

BAVIRLAS (БАУЫРЛАС): **Akraba, kardeş**

(QTTS 2, b.171)

BEL BALASI (БЕЛ БАЛАСЫ): **Öz Evlat**

(QTTS 2, b.69)

BEL QUDA (БЕЛ ҚҰДА): **Ata, Baba**

Yeni akraba olacak kimselerden, gelin ve güveyi nişanlayıp, söz kesen büyüklere verilen ad; ata, baba.

(QTTS6, b.423)

BESİK KERTPE QUDA (БЕСИК КЕРТПЕ ҚҰДА): Beşik Kertme

Beşik kertme yoluyla akraba olan kimseler.

(QTTS 2, b.281)

Beşik kertme (T.T.): Bebeğin daha beşikteyken bir başka bebekle anası babası tarafından nişanlanması.

(TS, 2005, s.251)

BESİK QUDA (БЕСИК ҚҰДА): Beşikteki erkek ile kızı nişanlayan, söz kesen babalar.

(QTTS6, b.423)

BİR KİNDİKTEN (БІР КІНДІКТЕН): Aynı Soydan

(QTTS 5, b.407)

BÖBEK (БӨБЕК): Bebek

Küçük çocuk, sabi.

(QTTS 2, b.392)

BÖLE (БӨЛЕ): Yeğen

Teyze çocukları, iki kız kardeşin oğlu veya kızlarına kullanılan adlandırma.

(QTTS 2, b.408)

Böle (TT): 1. Kuzen. 2. Kuzin.

(TS, 2005, s.313)

Böle (I) [bola (II), bulla (I) -1, bülem](DS): 1. Teyze çocuğu. (Af.; Dz.; İz.; Mn.; Es.; Brs.; Ank.; Krş.; Nş.; Kn.; Ml.) 2. Amca oğlu. (İz.; Krş.) 3. Yeğen. (Mn.) 4. Teyze. (İz.) 5. Genel olarak teyze, hala, yenge. (Mn.; Kn.) 6. Amca. (Mn.) 7. Hala. (Ky.) 8. Hala çocuğu. (Nş.; Nğ.) 9. Genel olarak amca, dayı, hala çocuğu. (Kn.)

(DS, 1993, c.II, s.767)

Böle (DS): Teyze oğlu. (Af.)

(DS, 1993, c.XII, s.4464)

DADA (ДАДА): **Ata, baba, ağabey**

(QTTS3, .31)

ЕБЕУ (ЕБЕЎ): **Yaşlı Kadın**

Yaşlı kadın, ihtiyar; nine, ebe.

(QTTS3, b.250)

Ebe (TT): Büyük anne, nine.

(TS, 2005, s. 597)

Ebe (I) [ebede -1, ebem (I) -1](DS): Büyük anne, nine. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; Ay.; İz.; Mn.; Ba.; Çkl.; Kü.; Bil.; Es.; Kc.; Bo.; Zn.; Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; Ama.; To.; Or.; Gm.; Rz.; Ar.; Ezm.; Ezc.; Ml.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Nş.; Ky.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Tk.)

(DS, 1993, c.V, s.1649-1650)

ÄJE (ӘЖЕ): **Babaanne**

1. Babanın annesi, büyük anne.2.Torunların ve yeğenlerin akrabalarına kullandıkları saygı ifadesi.

(QTTS 1, b.580)

Ece (I) (DS): 1. [» ede (I) -1] 2. Baba. (Isp.; Bil.; Or.; Kn.; Ant.) 3. Amca. (Isp.; Mn.; Mğ.) 4. Erkek kardeş. (Dz.; Hat.) 5. [» eci -1] 6. [» eci -4] 7. Babaanne. (Zn.; Tk.)

(DS, 1993, c.V, s.1659)

Eci [ebe (I) -2, ece (I) -5, 6; ecim (III) -1, 3; ede (I) -3, edeē -2, egeç (I), egeçi, eycana, eyce](DS): 1. Abla, büyük kız kızkardeş. (Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; Ama.; To.; Or.; Ank.) 2. Büyükanne. (Af.; Uş.; Ama.; Es.; Ml.; Mr.; Hat.; Ank.; Krş.; Nş.; Ky.; Ed.) 3. Yenge. (Çr.)

(DS, 1993, c.V, s.1660-1661)

Eje (Еже) (ESTY): 1.“Anne” (Türkmen, Yakut diyalektlerinde.) 2. “Abla” (Türkmen, Kırgız, Özbek, Altay, Yakut diyalektlerinde.) 3. “Hala, teyze” (Türkmen, Altay, Yakut, Uygur diyalektlerinde.)4. “Nine, büyükanne, kocakarı”(Türkmen, Kazak, Özbek, Yakut, Altay diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974, 231-233)

Ämäje (Әмәже) **Ämmama** (Әммама) (QDS): (Ауғ., Ир.) “Anneanne, büyükanne, nine”

(QDS, 2007, 115)

Uuca (<uluğ ice) (Hak. T.): Babaanne.

(ÖHTS, 2005, s.543)

ÄJEY (ӘЖЕЙ): **Nineciğim**

(QTTS 1, b.581)

ÄJEKE (ӘЖЕКЕ): **Nineciğim**

(QTTS 1, b.581)

ÄJETAY (ӘЖЕТАЙ): **Nineciğim**

(QTTS 1, b.582)

ÄKE (ӘКЕ): **Baba**

(QTTS 1, b.597)

Ece (I) (DS): 1. Baba. (Isp.; Bil.; Or.; Kn.; Ant.) 2. Amca. (Isp.; Mn.; Mğ.) 3. Erkek kardeş. (Dz.; Hat.)

(DS, 1993, c.V, s.1659)

Ede (I) [ece (I), ecem, eci -3, ecim (III) -2, eçe (I), eçi, edi (I), edigey, edecom, efe (II) -1, 2; efi, eğim, eğe (I) -2, eke (IV) -1, eppe (I), etde (I) -1, 2](DS): 1. Baba. (Isp.; To.; Ezc.; Ml.; Gaz.; Mr.; Sv.; Ky.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.) 2. Dede. (Isp.; Brd.; Çr.; To.; Kn.)

(DS, 1993, c.V, s.1663-1664)

Aqqa (Аққа) (ESTY): 1. “Baba” (Kırgız, Kazak, Karakalpak, Özbek, Yakut diyalektlerinde.) 2. “Büyük erkek kardeş, ağabey” (Türkmen, Karakalpak, Tatar, Özbek, Yakut diyalektlerinde.) 3. “Dede, büyükbaba” (Türkmen, Karaçay-Balkar, Altay diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974, 121)

Jäke (Жәке) (QTDS): 1. (Жамб., Қор; Алм., Шел.) Әке. “Baba” 2. (Жамб., Жам.) Аға. Көке. “Ağabey, abi”

(QTDS, 1969, 116)

Käke (Кәке) (QTDS): (Гур., Маң.) “Ata, baba”

(QTDS, 1969, 144)

Aqa (Ақа) (QDS): (Гур., Маңғ.) “Baba”

(QDS, 2007, 37)

Jeke (Жәке) (QDS): 1. (Жамб., Қорд., Алм., Шел.) “Baba” 2. (Жамб., Жам.) “Baba, ağabey”

(QDS, 2007, 276)

Käke (Кәке) (QDS): (Гур., Маңғ.) “Baba”

(QDS, 2007, 326)

Eke (DLT): Büyük kız kardeş, koca veya karının kendinden büyük kız kardeşi.

(Atalay: 2006, c. I, 86-26, 90-9; c. III, 7-11, 7-14)

Ake (Ake) (Krg. T.): 1. Baba. 2. (bazı bölgelerde) Ata. 3. Amca (yaşça büyük erkeğe hitap tarzı).

(KS, 1998, c.I, s.12)

Äti (Äти) (Kzn. Tat.) : Baba.

(KTTS, 2009, s.80)

ÄKEJAN (ÄKEЖAH): **Babacığım**

(QTTS 1,b.598)

ÄKEY (ÄKEЙ): **Babacığım**

(QTTS 1, b.598)

ÄKEKE (ÄKEKE): **Babacığım**

(QTTS 1, b.598)

ÄKELİK (ÄKELIK): **Babalık**

(QTTS 1, b.599)

ÄKESİZ (ÄKECİЗ): **Babasız, Yetim**

(QTTS 1, b.599)

ÄKPE (ÄKPE): **Abla**

1.Akrabalık bağıyla bağlı olan hanımlardan yaşça büyük olanı, abla. 2. Yaşça büyük hanımlara kullanılan söz.

(QTTS 1, b.601)

Ekeji (Ekeжи) (ESTY): 1. “Abla” (Türkmen, Özbek, Uygur, Hakas diyalektlerinde.) 2. “Ağabeyin eşi, yenge” (Hakas diyalektinde.)

(Sevortyan, 1974, 223)

Eje (Еже) (ESTY): 1.“Anne” (Türkmen, Yakut diyalektlerinde.) 2. “Abla” (Türkmen, Kırgız, Özbek, Altay, Yakut diyalektlerinde.) 3. “Hala, teyze” (Türkmen, Altay, Yakut, Uygur diyalektlerinde.)4. “Nine, büyükanne, kocakarı”(Türkmen, Kazak, Özbek, Yakut, Altay diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974, 231-233)

Ареке (Апеке) (QDS): (Шығ. Қаз., Зайс.; Сем., Ұрж., Мақ.) “Abla”

(QDS, 2007, 66)

Артау (Аптау) (QDS): (Рес., Омбы) “Anne, abla”

(QDS, 2007, 66)

Äye (Әйе) (QDS): (Сем., Абай., Тау., Қош.) “Anne, abla”

(QDS, 2007, 108)

Äреке (Әпеке) (QDS): (Шығ. Қаз., Больш., Марқ., Қатон., Сем., Ұрж., Мақ., Тау., Қош., МХР) “Anne, abla”

(QDS, 2007, 120)

Äрке (Әпке) (QDS): (Алм., Жам., Нар., Кег., Шел., Жамб., Шу, Қорд., Талд., Қарат., Сем., Абай., Аяг., Кокп., Ақс., Павл., Ерт., Қ.орда, ҚХР) “Öz kızkardeş, öz abla”

(QDS, 2007, 120)

Äрше (Әпше) (QDS) : 1. (Шымк., Өзб., Ташк.) “Abla” 2. (Өзб., Ташк.) “Anne”

(QDS, 2007, 121)

Еке (Кір. Т.): Hala, bibi.

(KTS, 2007, s.71)

Emme (Azб. Т.): Hala.

(Altaylı, 1994, c. 1, s. 376)

ELET (EJIET): Akraba, Yakın

(QTTS 3, b.318)

EMŞEKTES (EMŞEKTEC): Sütkardeş

(QTTS 3, b.349)

Emikdeş ~ emildeş (Kök. Bil.): Sütkardeş.

(KBS, 2007, c.1, s.331)

Emişik (Kök. Bil.): Sütkardeş.

(KBS, 2007, c.1, s.332)

ERKEK (EPKEK): Erkek

1.Erkek. 2.Güvey, eş.

(QTTS 3, b.397)

ERKEK BALA (EPKEK BALIA): Erkek Çocuk, Oğul

(QTTS 3, b.397)

ERKEK KİNDİK (EPKEK KİNDİK): Erkek Evlat, Erkek

(QTTS 5, b.407)

JAQIN (ЖАҚЫН): Yakın

Bir doğan, akraba, yakın.

(QTTS 3, b.553)

JAQIN-JARAP (ЖАҚЫН-ЖАРАП): Eş-Dost

Akraba kimseler, eş-dost.

(QTTS 3, b.555)

JAQIN-JORA (ЖАҚЫН-ЖОРА): Yakın, Akraba

(QTTS3, b.555)

JAQIN-JURAĞAT (ЖАҚЫН-ЖУРАҒАТ): Yakın

Bir doğan, akraba, yakın.

(QTTS3, b.555)

JAMAĞAYIN (ЖАМАҒАЙЫН): Uzak Akraba

Akrabalık yönünden çok yakın olmayan uzak akrabalar.

(QTTS3, b.598)

JAMAĞAT (ЖАМАҒАТ): Hanım, Eş

(QTTS3, b.598)

JAT-JURAĞAT (ЖАТ-ЖҰРАҒАТ): Uzak Akraba

(QTTS3, b.734)

JEKJAT (ЖЕКЖАТ): Dokuzuncu Kuşak Akraba

Akrabalık yönünden çok yakın olmayan, bir ataya dokuzuncu kuşaktan uzak akraba olan kimseler.

(QƏTS 6, b.252)

JEZDE (ЖЕЗДЕ): Enişte

Akraba erkeklerin kendisinden yaşça büyük ablalarının kocası, enişte.

(QTTS4, b.50)

Yezne (Kır. T.): Enişte

(KTS, 2007, s.320)

Cizni / ciznä(y) (Tat. T.): Enişte.

(KTLS, 1991, s.219)

Jizni (Жизни) (Kzn. Tat.): Enişte. Anañ ügiy bulsa atañ cizniy bula.

“Anan üvey ise öz baban enişte olur.” –Mekal.

(KTTS, 2009, s.58)

Yısna (Йысна) (Çuv. T.): Güvey, enişte.

(ÇT-ТТ, 2007, s. 90)

JEZDEY (ЖЕЗДЕЙ): Enişteciğim

Baldız tarafından kıymet verildiğini belirtme amacıyla kullanılan kelime, enişteciğim.

(QTTS4, b.50)

JEZDEKE (ЖЕЗДЕКЕ): Enişteciğim

(QTTS4, b.50)

JÄKE (ЖӘКЕ): Ata, Baba

1. Ata, baba manasında saygı belirten hitap şekli. 2. Genellikle yaşça büyük erkeklere kullanılan hitap sözü.3. Kayın, kayın birader.

(QTTS4, b.37)

Eke (TT): Büyük, yetişkin, yaşlı, kart.

(TS, 2005, s.609)

Ede (I) [ece (I), ecem, eci -3, ecim (III) -2, eçe (I), eçi, edi (I), edigey, edecom, efe (II) -1, 2; efi, eğim, eğe (I) -2, eke (IV) -1, eppe (I), etde (I) -1, 2] (DS): 1. Büyük kardeş, ağabey. (Af.; Ay.; İz.; Mn.; Bil.; Çr.; Ama.; Kr.; Md.; Ml.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Kr.; İç.; Ed.) 2. Baba. (Isp.; To.; Ezc.; Ml.; Gaz.; Mr.; Sv.; Ky.; Ada.; İç.; Ant.; Mđ.) 3. [» eci -1] 4. Dede. (Isp.; Brd.; Çr.; To.; Kn.) 5. Elinden iş gelir büyük adam. (Çr.) 6. Anne. (Sv.) 7. Amca. (Çr.)

(DS, 1993, c.V, s.1663-1664)

Eke (I) (DS): Büyük, yetişkin, yaşlı, kart, olgun (insan ve hayvan). (Ba.; Es.; Çkr.; Çr.; Ama.; To.; Gr.; Ar.; Kr.; Ezm.; Ezc.; Ml., Gaz.; Mr.; Sv.; Yz.; Nş.; Kn.; Ada.)

(DS, 1993, c.V, s.1691-1692)

Eke (IV) (DS): 1. Küçük kardeş. (Ar.; Ada.)

(DS, 1993, c.V, s.1692)

JÄKETAY (ЖӘКЕТАЙ): Ata, Baba

(QTTS4, b.37)

JEÑGE (ЖЕҢҒЕ): Yenge

Erkeğin, kendisinden yaşça büyük akrabalarının hanımları, yenge.

(QTTS4, b.83)

İnge (DS): Yenge: Bugün ingem gelmedi. (Ba.; Çkl.; Sm.; Or.; Krk.)

(DS, 1993, c.VII, s.2542)

Kadinge (DS): Yenge. (Ama.)

(DS, 1993, c.XII, s.4528)

Yenğge (DLT): Yenge, büyük kardeşin karısı.

(Atalay, 2006, c. III, 380-20)

Yenge (Kıp. T.) : Yenge, yenge kadın.

(KTS, 2007, s.318)

Yenge (Kök.Bil.): 1. Bir kimsenin kardeşinin veya amcasının karısı; 2. Bir erkeğin kendi karısından söz ederken kullandığı ad; 3. Kadınlar için bir seslenme ünlemi; 4. Düğünlerde geline kılavuzluk eden kadın.

(KBS, 2007, c.2, s.1120)

Cenge (Жеңе) (Krg. T.) : Yenge.

(KS, 1998, c.I, s.201)

Cenetay (Женетай) (Krg. T.): (Yaşça büyük olan kadınlara hitap ederken kullanılan okşama sözü); yengecik, gelincik.

(KS, 1998, c.I, s.201)

Yingä (Bşk. T.): Yenge.

(KTLS, 1991, s.982)

Cingä (Tat. T.): Yenge.

(KTLS, 1991, s.983)

Jiñgä (Жиңгә) (Kzn. Tat.): Yenge, ağabeyin hanımı.

(KTTS, 2009, s.57)

Engi (Gag. T.): Yenge, kardeşin hanımı.

(GTS, 1991, s. 90)

İnke (Инке) (Çuv. T.): 1.Yenge. 2. Yaşlı kadınlara hitap sözü.

(ÇT-TT, 2007, s. 81)

Yinke (Йинке) (Çuv. T.): 1.Yenge. 2. Yaşca büyük bayanlara hitapta kullanılan söz.

(ÇT-TT, 2007, s. 89)

JEÑGEY (ЖЕҢГЕЙ): **Yengeciğim**

(QTTS 4, b.83)

JEÑGETAY (ЖЕҢГЕТАЙ): **Yengeciğim**

(QTTS4, b.83)

JEÑEŞE (ЖЕҢЕШЕ): **Yengeciğim**

(QTTS4, b.84)

JEÑEŞETAY (ЖЕҢЕШЕТАЙ): **Yengeciğim**

(QTTS 4, b.84)

JETİM (ЖЕТИМ): **Yetim**

Annesi ve babası olmayan çocuk, yetim.

(QTTS 4, b.115)

Yetim (ТТ) : Yetim. Babası ölmüş olan çocuk, babasız.

(TS, 2005, s. 2175)

Yetim (Kum. T.): Yetim.

(Aytaç, 1990, 57)

Yätim (Bşk. T.): Yetim.

(KTLS, 1991, s.986)

Yätim (Tat. T.): Yetim.

(KTLS, 1991, s.987)

Yetim (Tkm. T.): Yetim: yetim çağa. Yetim çocuk.

(Tekin, 1995, s.694)

Yétim (Azb. T.): 1. Babası, annesi veya bunlardan birisi ölen kimse, öksüz.

(Altaylı, 1994, c. 2, s. 1248)

ЖІЕН (ЖИЕН): Yeğen

Evli kızkardeşin çocuğu, yeğen.

(QTTS4, b.123)

İyen (DS): Yeğen. (İz.; Mğ.)

(DS, 1993, c.VII, s.2573)

Yeyen (DS): Yeğen. (Bo.)

(DS, 1993, c.XI, s.4260)

Yeğen(TT): Birine göre, kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu.

(TS, 2005, s. 2159)

Yigün/Yegün (ET): Yeğen, küçük kardeş.

(Ergin, 2003, s. 123)

Yeğen (Kök. Bil.): 1. Birine göre kardeşinin çocuğu. 2. Birine göre amca, hala, dayı, teyze çocuğu.

(KBS, 2007, c.2, s.1108)

Jiyan (Жиян) (Özb. T.): Yeğen

(ÖT-TT, 1998, s.281)

Ciyen (Uyg. T.): Yeğen.

(YUTS, 1995, s.64)

Yiyän, ini, ir tuğan (Bşk. T.): Yeğen.

(KTLS, 1991, s.980)

Ceen (Alt. T.): 1. Yeğen. 2. Kızkardeş çocukları; ceen bala yeğen.

(Naskali, 1999, 58)

Çan (Hak. T.): Yeğen.

(ÖHTS, 2005, s.78)

Çeen (Tuv. T.): Yeğen.

(Arıkoğlu, 2003, 23)

JİENŞAR (ЖИЕНШАР): **Yeğenin Evladı**

Yeğenden doğan çocuk, yeğenin evladı.

(QTTS 4, b.123)

JURAĞAT (ЖҰРАҒАТ): **Onuncu Kuşaktan Sonraki Akraba**

Soy, sülale; uzak, yakın akraba; bir ataya göre onuncu göbekten uzak akrabalar.

(QTTS 4, b.235)

JÜREJAT (ЖҮРЕЖАТ): **Yedinci Kuşak Torun**

Bir atanın sekizinci nesilden, babanın ise yedinci kuşaktan torunu;

“Туажат”tan doğan oğul.

(QTTS 4, b.265)

QABIRĖA AĞAYIN (ҚАБЫРҒА АҒАЙЫН) : Uzak Akraba

(QTTS 5, b.465)

QAYNAĞA (ҚАЙНАҒА) : Kayın AĞabey

Kayın tarafında yaşça büyük erkeklerin, yeni evli çift tarafından akrabalık yakınlığını bildiren adlandırma, kayınağabey.

(QTTS 5, b.531)

QAYNI (ҚАЙНЫ) : Kūçük Kayın Birader

Kayın yurdunda yaşça küçük erkeklerin, enişte ve yengeleriyle olan akrabalık ilişkilerine verilen adlandırma, (onların) kayını.

(QTTS5, b.534)

Gayın (DS) : Karının ya da kocanın erkek kardeşi, kayın. (Af.)

(DS, 1993, c. VI, s. 1946)

QAYIN (ҚАЙЫН) : Dūnūr

İki halkın kız alma ya da kız verme yoluyla oluşan akrabalığına verilen ad, kayın.

(QƏTS 9, b.68)

Kayın kuda(DS) : Kadın ve erkeğin her birinin diğerine göre akrabaları.

(Kerkūk)

(DS, 1993, c.VIII, s.2700)

Kayın(TT) : Kadın veya kocaya göre birbirlerinin erkek kardeşi, kayınbirader.

(TS, 2005, s. 1115)

Kadhın (DLT) : Kayın, dūnūr, hısım.

(Atalay, 2006, c. I,32-9, 403-18, 403-21, 528-25; c. II, 110-3; c.III, 245-7)

Kazın (DLT): Kayın, dünür, hısım.

(Atalay, 2006, c. I, 403-18)

Kayın (Kök. Bil.): Kayın, dünür.

(KBS, 2007, c.1, s.483)

Qéyin-buyan (Uyg. T.): Dünür.

(YUTS, 1995, s.233)

QAYIN AĞA (ҚАЙЫН АҒА): **Kayın Ağabey**

(QTTS 5, b.549)

Gayın (DS): Karının ya da kocanın erkek kardeşi, kayın. (Af.)

(DS, 1993, c. VI, s. 1946)

Kayınbirader (TT): Kayın.

(TS, 2005, s. 1115)

Qéyniğa (Uyg. T.): Eşinin ağabeyi.

(YUTS, 1995, s.233)

Qéynini (Uyg. T.): Eşinin küçük erkek kardeşi.

(YUTS, 1995, s.233)

Kayın (Kar. Mal.): Kayın birader.

(KMTS, 2000, s.250)

Kayın ağa (Қайын Аға) (Krg. T.): Kayın birader.

(KS, 1998, c.II, s.421)

Gayın Ağa (Tkm. T.): Büyük kayın birader.

(Tekin, 1995, s.241)

Ġayın¹ (Azb. T.): Karının veya kocanın erkek kardeşi.

(Altaylı, 1994, c. 1, s. 473)

Kayın aka (Alt. T.): Kayın birader.

(Naskali, 1999, 102)

QAYIN ATA (ҚАЙЫН ATA): Kayınbaba

Gelin ve güveyin babalarına hitap şekli, kaynata.

(QƏTS 9, b.68)

Gaynata [gayınboba] (DS): Kayınbaba. (Gm.; Ezc.)

(DS, 1993, c. VI, s. 1948)

Kayınbaba (TT): Kaynata.

(TS, 2005, s. 1115)

Kayınpeder (TT): Kaynata.

(TS, 2005, s. 1115)

Қайын (II) (Kır. T.): Kayın baba, kaynata .

(KTS, 2007, s.133)

Қайын ата (Kır. T.): Kaynata, kayın baba (KFT) krş. қайната, қойын ата.

(KTS, 2007, s.133)

Қайната (Kır. T.): Kaynata, kayın baba.

(KTS, 2007, s.134)

Қойын ата (Kır. T.): Kaynata, kayın baba.

(KTS, 2007, s.155)

Kaynata (Kök. Bil.): Kadına göre kocasının, kocaya göre karısının babası.

(KBS, 2007, c.1, s.485)

Qaynota (Қайнота) (Özb. T.): Kaynata.

(ÖT-TT, 1998, s.130)

Qéyin ata (Uyg. T.): Kaynata, kayınpeder.

(YUTS, 1995, s.20)

Qéyinata (Uyg. T.): Kaynata.

(YUTS, 1995, s.233)

Kayın ata (Кайын Ата)(Krg. T.): Kayın peder, kaynata.

(KS, 1998, c.II, s.421)

Kaynata (Bşk. T.): Kayınbaba.

(KTLS, 1991, s.456)

Kaynata (Tat. T.): Kayınbaba.

(KTLS, 1991, s.457)

Kaynata (Bşk. T.): Kaynata.

(KTLS, 1991, s.458)

Kay(i)nata (Tat. T.): Kaynata.

(KTLS, 1991, s.459)

Gayın Ata (Tkm. T.): Kaynata, kayın peder. **Gayın Ene**: kaynana. **Gayın Ekeci**: büyük görümce.

(Tekin: 1995, s.241)

Ğayınata (Azb. T.): Karı veya kocanın babası, kayınbaba.

(Altaylı: 1994, c. 1, s. 473)

Kayın ada (Telt. A.): Kayınpeder, kayınbaba.

(TAS, 2000, s.51)

QAYIN BİKE (ҚАЙЫН БІКЕ): Kayın Abla, Görümce

Gelin ve güveyin ablalarıyla olan akrabalık yakınlığı, kayın abla.

(QƏTS 9, b.69)

Bike [biyke] (DS): 1.Kadın, hanım. (Es.; Ky.; Kn.)2.Görümce. (Kn.)

(DS, 1993, c.II, s.677)

Qaynsingil (Қайнсингил) (Özb. T.): Görümce, baldız.

(ÖT-TT, 1998, s.130)

Qaynegaçi (Қайнегачи) (Özb. T.): Büyük görümce.

(ÖT-TT, 1998, s.130)

Qéyin aça (Uyg. T.): Görümce, baldız.

(YUTS, 1995, s.2)

Qéyni siñil (Uyg. T.): Baldız, görümce.

(YUTS, 1995, s.355)

Käyinhijli, käyimbikä (Bşk. T.): Görümce.

(KTLS, 1991, s.282)

Kayın siñil, kayiniğäç (Tat. T.): Görümce.

(KTLS, 1991, s.283)

Kayın kız (Kar. Mal.): Görümce, baldız.

(KMTS, 2000, s.250)

QAYIN ENE (ҚАЙЫН ЕНЕ): Kaynana

Evli çiftin birbirlerinin anneleriyle olan yakınlığı, kayın ana.

(QTTS 5, b.549)

Kadinne (DS): Kaynana. (Ks.)

(THADS: 1993, c.XII, s.4528)

Kayınna (DS): Kaynana. (Bo.; Ama.)

(THADS: 1993, c.VIII, s.2700)

Kaynana (TT): Kocaya veya kadına göre birbirlerinin annesi, kayınvalide.

(TS, 2005, s. 1119)

Qayın ana (Kıp. T.): Kaynana, kayın valide (TZ) krş. qaynana

(KTS, 2007, s.133)

Qaynana (Kıp. T.): Kaynana, kayın valide (BM)

(KTS, 2007, s.134)

Qéyin ana (Uyg. T.): Kaynana.

(YUTS, 1995, s.12)

Qéynana (Uyg. T.): Kaynana.

(YUTS, 1995, s.233)

Kayın ene (Кайын Эне) (Krg. T.): Kaynana.

(KS, 1998, c.II, s.421)

Kaynana (Tat. T.): Kayın valide.

(KTLS, 1991, s.457)

Qäynä (Bşk. T.): Kaynana.

(KTLS, 1991, s.458)

Kayın ana (Kar. Mal.): Kaynana.

(KMTS, 2000, s.84)

Kaynana (Gag. T.): Kayın valide.

(GTS, 1991, s. 140)

Gayın Ene (Tkm. T.): Kaynana.

(Tekin: 1995, s.241)

Kayın ene (Alt. T.): Kayın valide, kaynana.

(Naskali: 1999,101)

Kayın ene (Telt. A.): Kaynana, kayınvalide.

(TAS, 2000, s.51)

Kat-iyе (Tuv. T.): Kaynana, kayın valide.

(Arıkoğlu: 2003, 65)

QAYIN SİŃLİ (ҚАЙЫН СИŃЛИ): Görümce

Güveyin küçük kız kardeşlerinin hanımıyla olan münasebeti, küçük görümce.

(QƏTS 9, b.69)

QAYIN JURT (ҚАЙЫН-ЖҰРТ): Dünür

Kız verip, kız alan iki sülalenin gelin ve güveye yakınlığını bildiren söz, kayın yurdu.

(QTTS 5, b.550)

QARSI QUDA (ҚАРСЫ ҚҰДА): Dünür

(QTTS 6, b.423)

QART (ҚАРТ): İhtiyar

Yaşça büyük, kartlaşmış adam.

(QTTS 6, b.106)

QARI (ҚАРЫ): Akraba

Akraba, soy, nesil, köken.

(QTTS 6, b.112)

QARIN BÖLE (ҚАРЫН БӨЛЕ): Kuzen Veya Kuzin

Gerçek kuzen, akraba olarak kuzen veya kuzin.

(QTTS 2, b.408)

Böle (TT): 1. Kuzen. 2. Kuzin.

(TS, 2005, s.313)

Böle (I) [bola (II), bulla (I) -1, bülem] (DS): **1.** Teyze çocuğu. (Af.; Dz.; İz.; Mn.; Es.; Brs.; Ank.; Krş.; Nş.; Kn.; Ml.) **2.** Amca oğlu. (İz.; Krş.) **3.** Yeğen. (Mn.) **4.** Teyze. (İz.) **5.** Genel olarak teyze, hala, yenge. (Mn.; Kn.) **6.** Amca. (Mn.) **7.** Hala. (Ky.) **8.** Hala çocuğu. (Nş.; Nğ.) **9.** Genel olarak amca, dayı, hala çocuğu. (Kn.)

(DS, 1993, c.II, s.767)

Böle (DS): Teyze oğlu. (Af.)

(DS, 1993, c.XII, s.4464)

Tuvğannan Yuvğan (Туганнан туган) (Kzn. Tat.): Kardeş çocukları, yeğen, kuzen.

(KTTS, 2009, s.294)

Pöle (Hak. T.): Amcazade, halazade, kuzen.

(ÖHTS, 2005, s.380)

Pöle pice (Hak. T.): Kuzen.

(ÖHTS, 2005, s.380)

Pöle harındas (Hak. T.): Kuzen.

(ÖHTS, 2005, s.380)

QARINDAS (ҚАРЫНДАС): **Kız Kardeş**

1. Aynı anne-babadan doğan, ağabeyin küçük kız kardeşine hitap şekli, küçük kız kardeş. 2. Yaşça büyük erkeklerin kendisinden küçük hanımlara seslenirken kullandıkları adlandırma, kardeş, bacı.

(QTTS 6, b.118)

Kadhaş(DLT): Kardeş gibi yakın olan hısım; akraba.

(Atalay, 2006, C. I, 396-12; C.III, 23-2)

Kadaş(DLT): Kardaş; hısım, akraba.

(Atalay, 2006, C.I, 86-3, 403-21, 407-11, 407-13, C. II, 102-27; CIII,143-24, 245-6, 382-8)

Karındaş(DLT): Kardaş.

(Atalay, 2006, c. I, 407-1)

Ƙarandaş (Kök. Bil.): Kardeş

(KTS, 2007, s.127)

Ƙardaş (Kıp. T.): Kardeş

(KTS, 2007, s.128)

Ƙardaşlıƙ (Kıp. T.): Kardeşlik

(KTS, 2007, s.128)

Ƙarındaş(Kıp. T.): Kardeş, erkek kardeş.

(KTS, 2007, s.129)

Kardaş(TT): Kardeş.

(TS, 2005, s. 1084)

Kardeş (TT): Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.

(TS, 2005, s. 1084)

Karındaş (TT): Kardeş.

(TS, 2005, s. 1088)

Qardoş (Ƙардош) (Özb. T.): Kardeş, dost.

(ÖT-TT, 1998, s.130)

Qarindoş (Ƙариндош) (Özb. T.): Akraba.

(ÖT-TT, 1998, s.130)

Ŗérindaş (Uyg. T.): Kardeş.

(YUTS, 1995, s.232)

Karındaş (Карындаш) (Krg. T.): 1.Erkek kardeş tarafından yeğen kız (amcadan küçük olmak şartıyla); 2. (büyük erkek kardeşe nisbeten, hemşireye nisbeten değil) küçük kız kardeş; 3. Akraba.

(KS, 1998, c.II, s.409)

Kärzäş, tuğan (Bşk. T.): Kardeş.

(KTLS, 1991, s.440)

Kardäş, tuğan(Tat. T.): Kardeş.

(KTLS, 1991, s.441)

Karandaş (Kary. T.): Kardeş, karındaş.

(KLS, 1996, s.70)

Kardaş (Kary. T.): Kardeş.

(KLS, 1996, s.71)

Karındaş (Kar. Mal.): Kardeş.

(KMTS, 2000, s.245)

Karnaş (Kar. Mal.): Kardeş.

(KMTS, 2000, s.246)

Kaku (Gag. T.): Abla, büyük kız kardeş.

(GTS, 1991, s. 127)

Kardaş (Gag. T.): Kardeş.

(GTS, 1991, s. 135)

Garındaş (Tkm.): Akraba. *Yakın/Daşkı Garındaş* Yakın/uzak akraba. Onuñ garındaşı yok. Onun akrabası yok.

(Tekin, 1995, s.223)

Ġardaş (Azb. T.): Aynı ana ve babadan olma ya da yalnız ana yahut babası müşterek olan çocuklar.

(Altaylı, 1994, c. 1, s. 461)

Ġardaşcıġ (Azb. T.): 1.Küçük kardeş. 2. Sevgiyle seslenme şekli.

(Altaylı, 1994, c. 1, s. 461)

Karındaş (Alt. T.): 1. Kardeş; küçük erkek kardeş. 2. Akraba; *karındaş sööktör* akrabalık, soy; bk. *Törögön*.

(Naskali, 1999, 99)

Harındaş (Hak. T.): 1. Kardeş. 2. Akraba.

(ÖHTS, 2005, s.154)

Karındaş (Telt. A.): Küçük erkek kardeş.

(TAS, 2000, s.49)

QUDA (ҚҰДА): Dünür

Gelin ve güveyin ataları, babaları; dünür.

(QTTS 6, b.423)

Kuda (I) (DS): 1. Kız görmeye giden, görücü. (Kn.; Ant.) 2. Birbirinden kız alıp veren aileler, dünür. (Ist.; Bt.; Vn.)

(DS, 1993, c.VIII, s.2990)

Quda (Uyg. T.): Dünür.

(YUTS, 1995, s.247)

Kuda (Куда) (Krg. T.): Dünür.

(KS, 1998, c.II, s.515)

Koza, kozaġıy (Bşk. T.): Dünür.

(KTLS, 1991, s.194)

Koda, kodagıy (Tat. T.): Dünür.

(KTLS, 1991, s.195)

Кода (Kzn. Tat.): Dünür.

(KTTS, 2009, s.171)

Guda (Tkm. T.): Dünür. Guda bol- dünür olmak.

(Tekin, 1995, s.305)

Gudaçılık (Tkm. T.): Dünürcülük.

(Tekin, 1995, s.305)

Kuda (Alt. T.): Dünür.

(Naskali, 1999, 124)

Kudagay (Alt. T.): 1. Büyük erkek kardeşin karısının kızkardeşi. 2. Dünürcü. 3. Dünürler.

(Naskali, 1999, 124)

Kudagay (Telt. A.): Kadın dünür.

(TAS, 2000, s.66)

Kuda (Telt. A.): Erkek dünür.

(TAS, 2000, s.66)

Huda (Hak. T.): 1. Dünür. 2. Dünür gitme.

(ÖHTS, 2005, s.195)

Hudağay (Hak. T.): 1. Kayınvalide, kaynana. 2. Dünürcü.

(ÖHTS, 2005, s.195)

QUDABALA (ҚҰДАБАЛА): **Erkek Çocuk**

Dünürlerin veya akrabaların yaşça küçük erkek çocukları.

(QTTS 6, b.424)

QUDAĞAY (ҚҰДАҒАЙ): **Kadın Dünür**

(QTTS 6, b.424)

QUDAĞI (ҚҰДАҒИ): Kadın Dünür

Gelin ve güveyin annelerine verilen ad, bayan dünür; dünür erkeklerin hanımları.

(QTTS6, b.424)

QUDAEKE (ҚҰДАЕКЕ): Sevgili Dünürüm

Dünüre kullanılan, saygı ifadesi bir hitap.

(QTTS6, b.424)

QUDAJAN (ҚҰДАЖАН): Sevgili Dünürüm

Dünüre karşı saygı ve nezaketle hitap şekli.

(QTTS6, b.424)

QUDA-JEKJAT (ҚҰДА-ЖЕКЖАТ): Hısım-Akraba

(QTTS6, b.424)

QUDAŞA (ҚҰДАША): Kadın Dünür

Karı-kocanın yaşça küçük kız kardeşleri; dünürlerin kız evlatları.

(QTTS6, b.432)

QIZ (ҚЫЗ): Kız Çocuğu

(QTTS6, b.546)

KEYVANA (КЕЙУАНА): İhtiyar Hanım

(QTTS 4, b.562)

KELİN (КЕЛІН): Gelin

(QTTS 4, b.594)

KELİNŞEK (КЕЛІНШЕК): Genç Gelin

(QTTS 4, b.594)

KEMPES (КЕМПЕС): İhtiyar Kadın

(QTTS 4, b.601)

KEMPİR (КЕМПИР): Yaşlı Kadın

(QTTS 4, b.601)

KÄRİ (КӘРІ): İhtiyar Adam

(QTTS 4, b.527)

KİNDİĞİ BİR (КИНДИГИ БИР): Öz Kardeş

(QTTS 5, b.407)

KİNDİK ATA (КИНДИК АТА): Göbek Atası

Yeni doğan bebeğin göbek bağına kesen erkek, göbek atası.

(QTTS 5, b.407)

KİNDİK BALA (КИНДИК БАЛА): Manevi Evlat

Doğduğunda göbek bağı kesilen erkek veya kız çocuk.

(QTTS 5, b.408)

KİNDİK ENE (КИНДИК ЕНЕ): Ebe

Yeni doğan çocuğun göbek bağına kesen kadın, ebe.

(QTTS 3, b.362)

KİNDİK ŞEŞE (КИНДИК ШЕШЕ): Ebe

Yeni doğan bebeğin göbek bağına kesen kadın, göbek anası.

(QTTS 5, b.408)

KÖKE (КӨКЕ): Baba

(QTTS 5, s.125)

Kada (I) [kaç (III), kadak (VII), kadaş, kade (I) -1, 2, 5, kadik (I), kadiko, kağa (I) -2] (DS) : 1. Kardeş. (İz.; Ba.; Çkl.; Tr.; Rz.; Ezc.; Sv.; Ng.; Ed.; Krk.) 2. Ağabey. (İst.; Gm.; Ant.) 3. Kız kardeş, abla. (İst.; Ant.) 4. Küçük kardeş. (Brs.; Rz.; Mğ.) 5. Arkadaş.(Sm.; Ng.) 5. Teyze. (Ba.)

(DS, 1993, c.VIII, s.2587)

Kığa (DS): Ağabey (Brd.)

(DS, 1993, c.VIII, s.2789)

Kaka (I) [kakko -2, kako (III)] (DS): 1. Büyük kardeş. (Af.; Sn.) 2. Erkek kardeş (Brd.) 3. Sütkardeş. (Ba.)

(DS, 1993, c.VIII, s.2599)

Kakko (DS): 1. Baba (Ml.) 2. Büyük kardeş. (Af.; Sn.)

(DS, 1993, c.VIII, s.2604)

Kekey (DS): Kardeş. (Ur.)

(DS, 1993, c.VIII, s.2722)

Keki (DS): Büyük kardeş. (Ist.)

(DS, 1993, c.VIII, s.2723)

Kağa (I) (DS): 1. Baba. (Ağ.) 2. Ağabey. (Ist.; Gm.; Ant.)

(DS, 1993, c.VIII, s.2593)

Qaqa (Қақа) (QDS): (Tүрікм., Таш., Ашх., Мары.) 1. “Baba”

(QDS, 2007, 399)

Kaka (Кака) (QDS): (Ауғ., Ир.) 1. “Öz baba” 2. “Enişte”

(QDS, 2007, 324)

Qaqa (Қақа) (QTDS): (Tүрікм.: Таш., Ашх.) “Baba”

(QTDS, 1969, 184)

Käke (Кәке) (QTDS): (Гур., Маң.) “Ata, baba”

(QTDS, 1969, 144)

KÖKETAY (КӨКЕТАЙ): Babacığm

(QTTS 5, b.126)

MAMA (MAMA): Anne

(QƏTS 11, b.49)

MAMATAŸ (MAMATAЙ): Anneciğim

(QTTS 7, s.117)

MAMAŞIM (МАМАШЫМ): Anneciğim

(QƏTS 11, b.51)

NAĞAŞI APA (НАҒАШИ АПА): Kız Kardeş

Bir anneden doğan kardeşler içerisindeki kız çocukları.

(QTTS 1, b.289)

NAĞAŞI (НАҒАШИ): Ana Tarafı

Çocukların anne tarafından akrabaları.

(QTTS 7, b.305)

NAĞAŞI AĞA (НАҒАШИ АҒА): Dayı

Annenin erkek kardeşlerine hitaben, çocukları tarafından kullanılan akrabalık adı; dayı.

(QTTS 7, b.305)

Dayı (ТТ): 1. Annenin erkek kardeşi. 2. sf. hlk. Cesur, yiğit.

(TS, 2005, s. 480)

Ağa (A:fa)(ESTY): 1. “Büyük erkek kardeş, ağabey” (Türkmen, Kırım Tatar, Karay, Kumuk, Kırgız, Kazak, Nogay, Karakalpak, Tatar, Özbek, Gagauz diyalektlerinde.) 2. “Amca, dayı” (Türkmen, Tatar, Kumuk, Lobnur diyalektlerinde.) 3. “Baba” (Yakut, Hakas, Karay, Karaçay-Balkar diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974, 70)

Tagay (DLT) : Dayı.

(Atalay, 2006, c. III, 238-19)

Tagay (Kıp. T.): Dayı

(KTS, 2007, s.258)

Ṭay (II) (Kıp. T.): Dayı. krş. Tayı

(KTS, 2007, s.266)

Tayı (Kıp. T.): Dayı krş. ṭay (II)

(KTS, 2007, s.266)

Tığa (Kıp. T.): Dayı

(KTS, 2007, s.273)

Dayı (Kök. Bil.): Dayı, annenin erkek kardeşi.

(KBS, 2007, c.1, s.269)

Ana karnaş (Kar. Mal.): Dayı.

(KMTS, 2000, s.84)

Ağay, ağa (Bşk. T.): Dayı.

(KTLS, 1991, s.152)

Ağa, abzıy, abıy(Tat. T.): Dayı.

(KTLS, 1991, s.153)

Dayı (Kary. T.): Dayı, yaşlı kişilere hitaben kullanılır.

(KLS, 1996, s.42)

Dayı (Tkm. T.): 1. Dayı; 2. Dayı (kendinden yaşlı erkeklere seslenmede kullanılır.)

(Tekin, 1995, s.139)

Dayı (Azb. T.): Annenin erkek kardeşi.

(Altaylı, 1994, c. 1, s.242)

Taay (Alt. T.): Dayı; taay ece teyze (büyük ve küçük); *taay ene* anneanne; *taay ceste* 1) Anne tarafından akrabalar. 2) Annenin akrabaları; *taay kayın* kaynana tarafından akrabalar; bk. *Tös kayın*.

(Naskali, 1999, 164)

Taay (Таай.) (Ykt. T.): Dayı.

(TSS, 1995, s.61)

Daay(Tuv. T.): Dayı.

(Arıkoğlu, 2003, 28)

Taay(Telt. A.): Dayı.

(TAS, 2000, s.106)

NAĞAŞI APA (НАҒАШЫ АПА): Teyze

Annenin kız kardeşlerine hitaben, çocukları tarafından kullanılan akrabalık adı; teyze.

(QƏTS 11, b.449)

Aba (I) [abaka -2,3; abalık, abba (I) -2, 3, 4; abca -2, abeş (III) -2, abı (II), abıca -2, abıla (I) -1, 2, 3; abilla – 1, 2; abilā, abla (I) -1, 2, 3, 4; abla genneş, able, abo (II) -1, 2, 3; abu (II) -1, 2,; abula -1, 2, 3; abuş (II) -1, 2; apa (III) -2, apbı, apla, apo(I)-1](DS): 1. Abla büyük kız kardeş. (Af.; Uş.; Isp.; Brd.; Dz.; İz.; Mn.; Ba.; Kü.; Bil.; Es., Kc.; Bo., Zn., Ks.; Çkr.; Çr.; Sn.; Sm.; To.; Or.; Gr.; Tr.; Rz.; Ar.; Kr.; Ezc.; Sr.; Vn.; Dy.; Ur.; Gaz.; Mr.; Hat.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ada.; İç.; Ant.; Mğ.; Krk.; Tk.; Kıbrıs)**2.** Anne. (Es.; Çr.; To.; Gr.; Gm.; Am.; Kr.; Ezm.; Ezc.; Vn.; Dy.; El.; Mn.; Ml.; Sv.; Yz.; Ank.; Krş.; Ky.; Nş.; Nğ.; Kn.; Ant.) **3.** Üvey anne, analık. (Brd.; Es.; Zn.; Rz.; Ar.; Ur.; Sv.; Nğ.)**4.** Büyükanne. (El.;Mr.; Nğ.)**5.** Kaynana. (Kilis; Gaz.)**6.** Yenge. (Es.; Bo.; Zn.; Çkr.; Ar.; Ur.; Kilis; Gaz.; Kn.)**7.** Teyze. (Es.; Nğ.)**8.** Hala. (Zn.; Rz.; Nş.)

(DS, 1993, c.I, s.1-4)

Apa (Апа) (ESTY): 1. “Anne”(Türkmen, Özbek, Uygur, Tuva, Çuvaş diyalektlerinde.)2. “Abla” (Türkmen, Kırgız, Tatar, Özbek, Uygur, Tuva, Çuvaş diyalektlerinde.) 3. “Hala, teyze” (Türkmen, Kırgız diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974, 158-159)

Apay (Апай) (ESTY): “Kızkardeş”(Kırgız, Kazak, Karakalpak, Tatar, Başkurt diyalektlerinde.) 2. “Teyze, hala”(Tatar, Başkurt, Çuvaş diyalektlerinde.)

(Sevortyan, 1974,159)

Apaqay (Апақай) (ESTY): Hala, teyze.

(Sevortyan, 1974,160)

Çoñ apa (Uyg. T.): Hala, teyze.

(YUTS, 1995, s.14)

Kiçik apa (Uyg. T.): Hala, teyze.

(YUTS, 1995, s.14)

NAĞAŞI ATA (НАҒАШЫ АТА): Büyükbaba

Annenin babasına hitaben, çocukları tarafından kullanılan akrabalık adı; büyükbaba, dede.

(QTTS 7, b.305)

NAĞAŞI ÄJE (НАҒАШЫ ӘЖЕ) : Anneanne

Annenin annesine hitaben, çocukları tarafından kullanılan akrabalık adlandırması; anneanne.

(QTTS 7, b.305)

NAĞAŞI JURТ (НАҒАШЫ ЖҮРТ) : Anne Tarafı Akrabaları

(QƏTS 11, b.449)

NAĞAŞI İNİ (HAFAŞI İHI): Anne Tarafının Erkek Çocukları

Ana tarafında, anneden yaşça küçük akrabalarının erkek çocuklarına kullanılan hitap şekli.

(QTTS T7, b.305)

NAĞAŞI QARINDAS (HAFAŞI QARINDAS): Kız Çocukları

Ana tarafı akrabalarının küçük kız çocukları.

(QTTST 7, b.305)

NAĞAŞI ŞEŞE (HAFAŞI ŞEŞE): Anneanne

(QƏTS 11, s.449)

NÄMENGEP (HƏMEHTEP): Erkek Kardeş

Dul kadının kocası yerine geçmeye hakkı olan, ölen kocanın kardeşi.

(QƏTS 11, b.512)

NEMENE (HEMEHE): Beşinci Kuşak Torun

Ana-babanın beşinci, atanın ise altıncı göbekten torunu, soyu devam ettiren oğul; “*шөниек*” ten doğan çocuk.

(QTTS7, s.344)

Jüräjat (Жүрөжат)(QDS): (Жамб., Мер.) “Туажат”tan doğan evlat.

(QDS, 2007, 302)

Jüdäjat (Жүдөжат) (QDS): (Гур., есб.) “Шөбере”den sonraki kuşaklar”

(QDS, 2007, 300)

Qulajat (Құлажат) (QDS): (Түрікм.: Таш., Көнеүр., Тахта) “Шөбере”nin torunu.”

(QDS, 2007, 468)

NEMERE (HEMEPE): İkinci Kuşak Torun

Baba ve annenin oğlundan doğan çocuğu, ikinci kuşak; dededen sonra gelen üçüncü nesil.

(QTTS7, s.344)

Nevçır [nevcik] (DS): Torunun çocuğu (Bt.)

(DS, 1993, c.IX, s.3248)

Netice² (Azb. T.): Torunun çocuğu.

(Altaylı, 1994, c. 2, s. 915)

Bel Nemere (Бел Немеpe) (QDS): (Tүрікм., Tаш., Aшх., Tедж.) “Bir dededen olan, babaları kardeş amca çocukları, hısım”

(QDS, 2007, 164)

Nabira (Набира) (Özb. T.) : Torun.

(ÖT-TT, 1998, s.58)

Bel Nemere (Бел Немеpe) (QTDS): (Tүрікм., Aшх., Tаш., Tедж.) “Akrabalık bağıyla bağı olan, akraba, hısım kimseler.”

(QTDS, 1969, 64)

NEMERELES (HEMEPEJIEC): Amca

Erkek tarafından, dedeleri bir olan akraba kimseler; amca.

(QTTS 7, b.344)

Amca (TT): 1. Babanın erkeke kardeşi. 2. ünl. Yaşlı erkeklere saygı için kullanılan bir seslenme sözü.

(TS,2005, s.88)

Amcazade (TT): Amcanın çocuğu.

(TS,2005, s.88)

Abca [abaka -1, abebuba, abıca-1, abıcı, abo (II)-4, abuca-I, apca, arça-1](DS): 1. Amca. (Zn.; Ks.; Çkr.; Ank.)

(DS, 1993, c.I, s.15)

Aca (I) [Āce, Aco (I) -1, 2., Acu (I)] (DS): 1. Amca. (İsp.; Dz.; Çkl.; Brs.; İst.; To.; Sv.; Ad.; Tk.) 2. Abla. (Mn.; Bl.) 3. Anneanne. (Dy.)

(DS, 1993, c.I, s.35)

Amca [amcacık, ami, ammi, amuca] (DS): 1. Amca. (Af.; Ant.) 2. [amcacık]: (Kü.) 3. [ami]: (Bt.; Sv.) 4. [ammi]: (Bo.; To.; Gaz.; Hat.) 5. [amuca]: (Af.; Dz.; Sv.; Nş.; Kn.)

(DS, 1993, c.I, s.238-239)

İçi (DLT): Yaşça büyük olan erkek kardeş; kocanın yaşça büyük erkek kardeşi. Krş.: – *ıci* = Amca.

(Atalay, 2006, C.I, 87-5; C. III, 7-8)

Qala (Қала) (QDS) : (ШЫМК., Түркіс.) “Babanın kardeşi, amca”

(QDS, 2007, 400)

Atası qarındaşı (Kıp. T.): Amca.

(KTS, 2007, s.15)

Eçi (ET): Amca.

(Ergin, 2003, s. 93)

İçi(Kıp. T.): Amca. krş eçi

(KTS, 2007, s.105)

NÄRESTE (НӨРЕСТЕ): **Küçük Çocuk, Sabi**

(QƏTS 11, b.515)

ÖGEY (ӨГЕЙ): **Üvey, Evlatlık**

(QTTS 7, b.505)

Üvey (Etm. S.): Öz olmayan.

(Eren, 1999, 429)

Öğey [oğey, öge (II), öve] (DS): 1. Üvey. (Ks.)2.[oğey]: (Ar.)3.[öge (II)]: (Kn.)4.[öve]: (El.)

(DS, 1993, c.IX, s.3315)

Ögey dada (Uyg. T.): Üvey baba.

(YUTS, 1995, s.92)

Ögöy ata (Өгөй Ата) (Krg. T.) : Üvey baba.

(KS, 1998, c.II, s.607)

Ögöy uul (Өгөй Уул) (Krg. T.): Üvey oğul.

(KS, 1998, c.II, s.607)

Ögöy kız (Өгөй Кыз)(Krg. T.): Üvey kız.

(KS, 1998, c.II, s.607)

Ögöy bala (Өгөй Бала) (Krg. T.): Üvey çocuk.

(KS, 1998, c.II, s.607)

Ugeyata (Kum. T.): Üvey baba.

(Aytaç, 1990, 53)

Öge karnaş (Kar. Mal.): Üvey kardeş.

(KMTS, 2000, s.315)

Ööy hıs (Hak. T.): Üvey kız.

(ÖHTS, 2005, s.338)

Övey (Tkm. T.): 1. Üvey, öz değil: *enesi övey diydirmecek bolup, odı özüme basdım*. Annesi üvey dedirtmemek için tüm sıkıntıyı kendim çektim. 2. Evlatlık.

(Tekin, 1995, s.509)

Ööy pala (Hak. T.): Üvey çocuk.

(ÖHTS, 2005, s.338)

Ööy paba (Hak. T.): Üvey baba.

(ÖHTS, 2005, s.338)

ÖGEY ŞEŞE (ӨГЕЙ ШЕШЕ): Üvey Anne

(QTTS 10, b.212)

Ög (ET): Anne, üvey anne.

(Ergin, 2003, s. 107)

Ögöy ene (Өгөй Эне) (Krg. T.): Üvey anne.

(KS, 1998, c.II, s.607)

Öge ana (Kar. Mal.): Üvey anne.

(KMTS, 2000, s.84)

Ööy ıce (Hak. T.): Üvey anne.

(ÖHTS, 2005, s.212)

ÖKİL ÄKE (ӨКІЛ ӘКЕ): Manevi Baba

(QTTS, c.1, b.597)

SİÑLİ (СИҢЛИ) : Kız Kardeş

(QTTS 8, b.514)

SÜYEK ŞATIS (СҮЙЕК ШАТЫС): Dünür

Kız alıp, kız veren dünürler, uzak akrabalar.

(QTTS 10, b.168)

SÜT KENJE (СҮТ КЕНЖЕ): Son Çocuk

En son doğan çocuk.

(QTTS 8, b.432)

TAĞA (TAFA): Anne Tarafı Akrabaları

(QTTS8, b.527)

Tağa (Таға) (QTDS): (Қ.-орда: Жал., Сыр., Шиелі; Жамб., Жам.; Шымк., Сар.) “Anne tarafı akrabaları”

(QTDS, 1969, 312)

Tayeke (Тайеке) (QTDS): (Жамб., Мер.) “Anne tarafı akrabaları”

(QTDS, 1969, 313)

Tayeke (Тайеке) (QDS): (Жамб.) “Anne tarafından akrabalar”

(QDS, 2007, 615)

Tağa (Таға) (QDS): (Қ.орда: Жал., Сыр., Шиелі; Жамб., Жам., Шымк.,;бөг., Сайр.; Өзб., Ташк.) “Anne tarafından akrabalar”

(QDS, 2007, 614)

Taay (Alt. T.): 1. Dayı; taay ece teyze (büyük ve küçük); *taay ene* anneanne;*taayceste* 1) Anne tarafından akrabalar. 2) Annenin akrabaları; *taay kayın* kaynana tarafından akrabalar; bk. *Tös kayın*.

(Naskali, 1999, 164)

TAS JETİM (TAC ЖЕТИМ): Kimsesiz, Yetim

(QƏTS 14, b.20)

TÄTE (TƏTE): Abla, Teyze

1. Bir doğan kızlardan yaşça büyük olanı; abla, teyze.2. Yaşça büyük hanımlara seslenirken kullanılan, saygı belirten ifade; abla, teyze.

(QTTS 9, b.75)

Tutu (V) (DS): Teyze. (İz.)

(DS, 1993, c.X, s.4001)

Teyze (TT): Annenin kız kardeşi, ana yarısı.

(TS, 2005, s. 1971)

Tayeje (Тайеже) (QDS): (Жамб., Шы) “Teyze”

(QDS, 2007, 615)

Eze (Кыр. Т.): Teyze krş. Dayıza, diyaza, tağza, țay eze

(KTS, 2007, s.79)

Tağza (Кыр. Т.): Teyze krş. Dayıza, diyaza, eze, țay eze

(KTS, 2007, s.258)

Dayze (Kök. Bil.): Teyze.

(KBS, 2007, c.1, s.270)

Tota (Kary. Т.): Teyze.

(KLS, 1996, s.145)

Tätäy (Тәтәй) (Kzn. Tat.): 1. Teyze. 2. Nine. 3. Abla.

(KTTS, 2009, s.273)

Dayza (Tkm. Т.): 1. Ana tarafından kadın akraba, teyze: 2. Teyze, teyzecik (kendinden büyük kadınlara seslenmede kullanılır.)

(Tekin, 1995, s.139)

Taay ece (Alt. Т.): 1. Teyze (büyük ve küçük); *taay ene* aneanne; *taay ceste* 1) Anne tarafından akrabalar. 2) Annenin akrabaları; *taay kayın* kaynana tarafından akrabalar; bk. *Tös kayın*.

(Naskali, 1999, 164)

Daay-ava (Tuv. Т.): Teyze.

(Arıkoğlu, 2003, 28)

TÄTEJAN (ТӘТЕЖАН): **Teyzeciğim**

(QƏTS 14, b.68)

TÄTEY (ТӘТЕЙ): **Teyzeciğim, Ablacığim**

(QTTS 9, b.76)

TÄTETAY (ТӨТЭТÄЙ): Teyzeciğim, Ablacığim

(QTTS 9, b.76)

TİRİ JETİM (ТИРІ ЖЕТИМ): Ana-Babası Ayrı Olan Çocuk

Anne ve babası ayrılmış, ikisinden birinin yanında kalan çocuk.

(QTTS4,b.115)

TUVAJAT (ТУАЖАТ): Altıncı Kuşak Torun

Bir soyun altıncı göbeği, beşinci kuşaktan“*немене*”den doğan çocuk.

(QƏTS 14, b.389)

TUVĖAN ŞEŞE (ТУФАҺ ШЕШЕ): Öz Anne

(QTTS 10, b.212)

TUVĖAN BÖLE (ТУФАҺ БӨЛЕ): Kuzen Veya Kuzin

(QTTS 2, b.408)

TUVĖAN-TUVIS (ТУФАҺ-ТУЫС): Hısım-Akraba

(QƏTS 14, b.391)

TUVQIM-TUQİYAN (ТУҚЫМ-ТУҚИЯҺ): Yedi Ata

Yedi ata, soy, sülale, nesil.

(QTTS 9, b.268)

TUMA (ТУМА): Yakın, Akraba

(QTTS9, b.256)

TUVIS (ТУЫС): Akraba

(QƏTS 14, b.404)

TULDİR JETİM (ТҮЛДЫР ЖЕТИМ): Kimsesiz

Annesi ve babası olmayan, yetim.

(QTTS 4, b.115)

ÜLKEN ŞEŞE (ҮЛКЕҢ ШЕШЕ): Babaanne, Nine

(QTTS 10, b.212)

UL (ҰЛ): Oğul

(QTTS 9, b.472)

ULI ATA (ҰЛЫ АТА): Büyükbaba

(QTTS9, b.477)

URUV (ҰРУ): Soy, Nesil

(QTTS9, b.490)

ÜYLİ (ҮЙЛІ): Evli olan, evli

(QӘTS 15, b.31)

ŞAQA (ШАҚА) : Bebek, Sabi

(QTTS 10, b.98)

ŞAQALAQ (ШАҚАЛАҚ): Bebek, Sabi

(QTTS 10, b.98)

ŞAL (ШАЛ): İhtiyar

Yaşı 60-70 civarında olan adam. İhtiyar, yaşlı.

(QTTS10, b.104)

ŞATIS (ШАТЫС): Yakın

Akraba olarak yakınlığı bulunan kimse, yakın.

(QTTS 10, b.168)

ŞEŞE (ШЕШЕ): Anne

(QTTS10, b.212)

Şeke (Шеке) (QTDS) : (Гур., Маң.) “Anne”

(QTDS, 1969, 390)

İşe (Ише) (QDS): (Орал, Жән.) “Anne”

(QDS, 2007, 323)

Şeke (Шеке) (QDS): (Маң., Маңғ.) “Anne, nine”

(QDS, 2007, 717)

Şie (Шие) (QDS): 1. (Рес., Сарат., Орал, Жән.) “Anne” : 2. (Рес., Сарат.) “Üvey anne, analık”

(QDS, 2007, 726)

ŞEŞEY (ШЕШЕЙ): **Anacığım**

(QTDS 10, b.213)

ŞÖBERE (ШӨБЕРЕ): **Dördüncü Kuşak Torun**

Baba ve annenin oğlunun oğlunun oğlu, üçüncü kuşak; dededen sonra gelen dördüncü nesil, , ataya göre torunun torunu; “nemere”den doğan evlat.

(QTDS 10, b.264)

Şavlıq (Шаулық) (QDS): (Қарак., Тақт., Түрікм., Таш., Көнеүр.)
“Torunun torunu.”

(QDS, 2007, 709)

Çevara (Чевара) (Özb. Т.): Torunun torunu.

(ÖТ-ТТ, 1998, s.109)

ŞÖPŞEK (ШӨПШЕК): **Beşinci Kuşak Torun**

Dededen sonra gelen beşinci nesil, bir atanın torunun torununun oğlu; baba ve annenin oğlunun oğlunun oğlunun oğlu; “uöbere”den doğan evlat. Bir adamın kendisinden doğan evladı “bel bala” – “bel bala”dan doğan oğul “nemere” – “nemere”den doğan oğul “şöbere” – “şöbere” den doğan oğul “şöpşek” – “şöpşek” ten doğan oğul “jürejat” – “jürejat” tan doğan oğul “tuajat” tır.

(QÖTS 15, b.421)

Javliq (Жаулык) (QDS): 1. (Қарақ.) “Yakın, akraba” 2. (Қарақ.)
“Шөбере’nin evladı”

(QDS, 2007, 274)

Jüdäjat (Жүдәжат) (QDS): (Гур., есб.) “Шөбере’den sonraki kuşaklar”

(QDS, 2007, 300)

SONUÇ

Kazak Türkçesinde akrabalık adları Kazak Türkçesinin söz varlığının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Türklerin, dünyanın dört bir yanına yayılmalarına rağmen varlıklarını korumalarının temelinde aile yapısına verdikleri büyük önem yatmaktadır. Türk ailesinin akrabalık sistemi kendisine hastır. Bundan dolayı Türk lehçelerinde, başka milletlerde rastlanmayan zenginlikte var olan akrabalık ilişkilerini karşılayan kelimeler mevcuttur. Türk dilleri kendi içerisinde mukayese edildiğinde, akrabalık adları bakımından en zengin lehçemiz Kazak Türkçesidir.

Türklerdeki akrabalık sisteminin kendine özgü bir yapısının olması bilim adamlarının her zaman ilgisini çekmiş ve 19. yüzyıldan günümüze değin Türk akrabalık terimlerini ayrıntılı bir şekilde ele alan birçok tarihî araştırma yapılmıştır. Bunlardan G.İ. Spasskiy, M. Ş. Sarıbayeva, S. Bizaqov, H. A. Arğınbayev, A. Divayev, A. Caferoğlu vb. bilim adamlarının çalışmaları dikkat çekmektedir.

Akrabalık adları incelenirken bu sözcüklerin genel olarak mana bakımından toplumda, ailede bir kimseyi belirtmek amacıyla kullanıldığını, gördük. Ancak akrabalık adlarının sadece bir kişiyi işaret etmek için kullanılmadığını, o kimsenin kendisine hitap edilen adla aile ve kabile içerisindeki yerini, yakınlığı belirten sistemin bir parçası olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz.

Akrabalık adlandırmaları hakkında türüne ve yapısına göre yapılan tasnifler bulunmaktadır. Bu sistem dışarıdan bakıldığında kan bağı, yaş ölçüsü vb özelliklere bağlı gibi görünse de aslında temeli sevgi ve saygıya, anelerin tabiiliğine dayanmaktadır.

Akrabalık kan veya evlilik yoluyla insanların birbirlerine bağlı olması durumudur. Kazak Türklerindeki akrabalık adlandırmaları; kan bağı ile ilgili akrabalık bildiren kelimeler, nikâhlanma ile ilgili akrabalık bildiren kelimeler ve suni akrabalık bildiren kelimeler olarak üç ana başlık olarak sınıflandırılır.

Kazak Türklerinde neslin erkek evlat tarafından sürdürüldüğü anlayışı yaygın benimsendiğinden, gelenek ve göreneklere göre özellikle baba tarafı akrabaları ‘kan bağından gelen akrabalık’ olarak kabul edilmektedir. Kan bağının yedi göbek hiç

değişmeden devam ettiğine inanılır. Kazak Türklerinde, yedi kuşağa hitaben kullanılan bu kurallı ad sıralaması (ata, äke, bala, nemere, şöbere, şöpşek, nemene, jürejat, tuvajat) Türkiye Türkçesi'nde ve diğer Türk lehçelerimizde bulunmamaktadır. Anne tarafı akrabaları ise kan bağı ile oluşan akrabalık bağı içerisinde doğrudan yer almaz.

Nikâhlanma ile oluşan akrabalık adlandırmaları içerisinde gelin ve güvey taraflarının birbirlerine karşı kullandıkları dünürlük, yakınlık ve hısımlık adlandırmaları yer alır. Dünürlük ilişkileri içerisinde gelin ve güvey dışında, dünürler arası bağlar oldukça kuvvetli ve dünürlerin yeni akrabalarına karşı kullandıkları hitap şekilleri oldukça zengindir.

Kazak Türklerinde suni akrabalık bildiren adlandırmalar ise aralarında kan bağı bulunmayan, birbirlerine manevi bağlarla bağlı insanların, birbirlerine karşı hitap tarzında kullandıkları sevgi ve saygı sözcüklerini kapsar.

KAYNAKÇA

ABALI, N.

“Türk Halk Hikâyelerinde “İlk Görüşte Aşk” Motifi, Ensest Yasağı Ve Egzogami.”

Milli Folklor, Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi. c. 11, sayı.83.2009, s.97-102

AÇIK, F.

“Özbek Türkçesiyle Türkiye Türkçesi Arasında Aile Bireyleri Ve Akrabalık İlişkileri İle İlgili Kelimelerin Eş Değerliği Bakımından Karşılaştırılması.”

Bilkent Üniv., V. Uluslararası Büyük Dil Kurultayı. 2010, s.1-8

AKSAN, D.

Türkçenin Söz Varlığı.

4. basım. Ankara: Engin yay. 2006

ALTAYLI, S.

Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü.

İstanbul: MEB yay, 1994, c. 1-2

Azerbaycan Türkçesi Deyimler Sözlüğü.

Ankara:Prestij yay.2005

AMANJOLOV, S.

Voprosı Dialektologii İ İstorii Qazahckogo Yazıka.

Almatı, 1959

ANDERSON, G. D. S. ve HARRISON K. D.

Tuvan Dictionary.

Lincom Europa: Languages Of The World-Dictionaries,

ARĞINBAYEV, H.A.

Qazaq Halqındağı Sembya Jäne Neke.

Almatı, 1973

ARIKOĞLU, E. ve KUULAR, K.

Tuva Türkçesi Sözlüğü.

Ankara: TDK/822.2003

Örneklı Hakaşça-Türkçe Sözlük.

Ankara: Akçağ yay. (1. baskı), 2005

AYDAROV, T.

Özbekstanda Turatın Qazaqtardıñ Tilindegi Jergilikli Ereşelikter Turalı.

Qazaq CCR ĞA Habarşısı, 1967

AYDEMİR, A.

“Türkçede Bazı Sıhrî Akrabalık Terimleri Üzerine.”

The Journal of Academic Social Science Studies.V. 5/8. 2012
s.125-142

BALLYUZEK, L.F.

“Zapiski Orenburskogo Otdela.”

Kazan: PGO 1871, s. 45-167

BAYRAM, B.

Çuvaş Türkçesi - Türkiye Türkçesi Sözlük.

Konya: Tablet yay.2007

BASKAKOV, N. A.

Gagauz Türkçesinin Sözlüğü.

Ankara: Kültür Bakanlığı yay.1991

BİZAQOV, S.

Qazaq Tilindegi Tuvıstıq Atavlardıñ Berilivi.

Qazaq SSR Ğılım Akademiyası Habarları. Filologiya Bölimi,
1990

BRONEVSKIY, S.B.

Zapiski General-Mayora Bronevskogo O Kirgiz-Kaysakah Sredney Ordı.

Oteçestvennıe zapiski, CPB, 1830

CAFEROĞLU, A.

Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü.

İstanbul: Enderun yay. 3. Baskı,1993

“Kaşgarlı Mahmut’a Göre Akrabalık Adları.”

Türk Dili. XXVII, 253. 1972 , s. 23-26

ÇULHA, T.

Karaycanın Kısa Söz Varlığı.

İstanbul: Kitap yay. 2006

DİALEKTOLOGİYALIQ SÖZDİK

Almatı: Arıs baspası, 2007, s.800

DİLEK, F. G.

“Altay Türklerinde Akrabalık.”

A. B. Ercilasun Armağanı: 901/2, 1. Baskı. 2008, s. 541-563

DİVAEV, A.

Neskolbko Slov O Svadebnom Ritvale Kirgizov Sırdarinckoy Oblasti.

Uçeme Zapiski Qazahckogo Univerciteta, 1990

DOSQARAYEV, J.

Qazaq Tilinin Jergilikli Ereşelikleri.

Almatı, 1951

EMİROĞLU, S.

“Türkçe Sözlükteki Akrabalık Adlarının Tasnifi.”

The Journal of Academic Social Science Studies.V. 7/4.2012,
s.1691-1710

EMİROĞLU, K. ve AYDIN, S.

Antropoloji Sözlüğü.

Ankara: Bilim ve Sanat yay. 2003

ERCİLASUN, A. B.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü.(Kılavuz Kitap I.)

Ankara: Kültür Bakanlığı yay./1371.1991

EREN, H.

Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü.

Ankara: Bizim Büro yay., (1. Baskı).1999

ERMİŞ, H.

Arapça'dan Türkçeleşmiş Kelimeler Sözlüğü.

İstanbul: Ensar yay. 2008

ERSÖZ, S.

“Bazı Türkiye Türkçesi Ağzlarında Topluluk/Aile Adı Yapan Bir Ek: +ēNi / +īNi.”

Turkish Studies. Volume 3/3 Spring. 2008, s. 356-377

EYUBOĞLU, İ. Z.

Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü.

İstanbul: Sosyal yay. 1998

GÜLENSOY, T.

Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi.

Ankara: TDK yay, (I. Cilt, A-N).2007

Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü.

Ankara: TDK yay, (II. Cilt, O-Z).2007

GÖMEÇ, S.

“Divanü Lûgat-it-Türk’de Akrabalık Bildiren Terimler.”

DTCF. Tarih Araştırmaları Dergisi.2002, 20/32

“Kök Türkçe Belgelerdeki Akrabalık İsimleri.”

Türk Dünyası Tarih Dergisi. Sayı 173.2001 ,s.1-6

GRODEKOV, N.İ.

Kirgizi İ Kara-Kirgizi Sır-Darinskoy Oblasti.

Taşkent, 1899

GRÖNBECH, K.

Kuman Lehçesi Sözlüğü, Codex Cumanicus’un Türkçe Sözlük Dizini.

Ankara: Kültür Bakanlığı yay/1396.1992

GÜLLÜDAĞ, N.

“Karay Türklerinde Akrabalık Adları.”

The Journal of Academic Social Science Studies. V.5/ I.6.
2012, s.205-217

GÜLENSOY, T.

“Altay Dillerindeki Akrabalık Üzerine Notlar.”

Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. Belleten. 1974, 283-318

HALİDİ, Q.

Tavarih-İ Hamsa-Yi.

Almatı, 1992

HANPEYİSOV, E.

Etnokulturnaya leksika kazahskogo yazıka.

Alma-Ata, 1989

JEKSENBAYEV, T.

Qazaq Tilindegi Qudandalıq Atavlar.

Qazaq CCR-ĞA Habarları. Til-Edebiet Seriyası, 1979, S.45-46

KARA, M. ve KARADOĞAN, A.

Türkmen Türkçesi – Türkiye Türkçesi Sözlüğü.

Ankara: Çağlar yay.2004

KARAHAN, A.

“Tarihi Türk Dilinin Söz Varlığına Katkıları: Kadınla İlgili Kelimeler Üzerine.”

Bilkent Üniversitesi I. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri. 2006, s.1-12

KESTELLİ, R. N.

Resimli Türkçe Kamus.

Ankara: TDK yay.2004

KİRGİZSKO-RUSSKİY SLOVAR

Tom 1-2, Mosqva: Sovetsqaya Entsiqlopediya Baspası,

1985

KOÇ, K.

Kazak Türkçesi Türkistan Ağzının Söz Varlığı.

Almatı: Eltanım baspası.2014

KOÇ, K. ve BAYNİYAZOV, A. Vd.

Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü.

Ankara: Akçağ yay. 2003

KOWALSKİ, T.

Karayim Lehçesi Sözlüğü.

Çeviren K. Aytaç. Ankara: Engin yay.1996

QAZAQ TİLİNİŇ TÜSİNDİRME SÖZDİĞİ. A – Я.

Kazak Dilinin İzahlı Lügatı. Almatı: Qazaq SSR'nin "Gılım" baspası, c. 1-10, 1974

QAZAQ EDEBİ TİLİNİŇ SÖZDİĞİ. A – Я

Kazak Edebi Dilinin Lügatı. Almatı: c. 1-15, 2006-2011

QALIYEV, Ğ.

Dialektne slojnie slova s podčinitelnim otnošenim komponentov.

Qazaq tilindegi aymaqtıq erekşelikter, Almatı, 1990

QURALULI, A.

Qazaq дәsturlı mädenietiniñ entsiklopediyalıq sözdigi.

Almatı: Sözdik-slovar baspası.1997

LAZAREVSKIY, F.

Svadevnie Obıçay U Kirgizov Orenburgskogo Vedomstva.

Mockovskie Vedomosti. 1862, №151-154-158

LESSİNG, F. D.

“Moğolca – Türkçe Sözlük” c. 1 (A-N)- c. 2 (O-C)

Çeviren G. Karaağaç. Ankara: TDK:829/1.2003

LEVŞİN, A.

Opisanie Kirgiz-Kaysatskih Ord İ Stepey.

SPB., 1832

MUSABAYEV, Ğ.

Mañğıstavdağı Adaylar Tiliniñ Keybir Özgeşelikteri

Qazaq Tiliniñ Jergilikti Ereşelikteri. Almatı, 1951, s.81

NASKALİ, E. G. ve BUTANAYEV, V. vd.

Hakasça – Türkçe Sözlük.

Ankara: TDK yay. 2007

NASKALİ, E. G.ve DURANLI, M.

Altayca – Türkçe Sözlük.

Ankara: TDK yay./725. 2007

NAQISBEKOV, O.

Qazaq Tilinin Oñtustik Govorlar Tobı.

Almatı, 1982

NECİP, E. N.

Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü.

İ. Kurban. Ankara: TDK yay./615. 1995

NEMETH, G.

Kumuk ve Balkar Lehçeleri Sözlüğü.

Çeviren K. Aytaç. Ankara: Kültür Bakanlığı yay. /1229. 1990

NURMAĞAMBETOV, Ä.

Türkmenstandağı Qazaqtardıñ Tili.

Almatı, 1974

Jergilikti Til Ereşelikleriniñ Törkinin.

Almatı, 1985

OMARBKOV, S.

Mañıstav Qazaqtarınıñ Tilindeki Keybir Dialektilik Ereşelikter.

QTT Men DM, 1960

ORUCOVUN, Ä.

Azərbaycan Dilinin İzahlı Lügəti.

c. I. (A-D) – c.II. (E-K) – c.III. (Q-R) – c.IV. (S-Z)

Bakı: Şərq-Qərb.2006

ÖNER, M.

Kazan – Tatar Türkçesi Sözlüğü.

Ankara: TDK yay.2009

ÖZGÜLER, A.

Türkçemizdeki Yabancı Kelimeler Sözlüğü.

İzmir: Simurg yay.1989

ÖZTOPÇU, K.

Uygur Atasözleri ve Deyimleri.

İstanbul: Doğu Türkistan Vakfı.1992

PÜSKÜLLÜOĞLU, A.

Türkçedeki Yabancı Sözcükler Sözlüğü.

Ankara: Arkadaş.2004

RYUMİNA, L. T. ve KUÇIĞAŞEVA, N. A.

Teleüt Ağzı Sözlüğü.

Ankara: TDK yay:741.2000

SAĞINDIQOVA F. ve BİSEMBAYEVA J.

Täjikstan Qazaqtarınıñ Tilindegi Keybir Leksikalıq Ereşelikter.

Qazaq Tilindegi Aymaqtıq Ereşelikter, Almatı, 1990

SARIBAYEV, Ş.Ş.

Batıs Qazaqstan Ekspeditsiyasınıñ Materialdarman.

QTT Men DM, 1962

SARIBAYEVA, M. Ş.

Sistema oboznaçenii rodstva v angliyskom, russkom i kazahckom yazıkah.

Almatı, 1961

SEVORTYAN, E. V.

Etimologiçeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov.

(Obşetyurkskie i mejtyurkskie osnovı na glasnie)

Moskva: Akademiya navk SSSR institüt yazıkovnaniya.1974

Etimologiçeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov «Б».

Moskva: Akademiya navk SSSR institüt yazıkovnaniya.1978

Etimologiçeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov «Ж, ж, Ы».

Moskva: Akademiya navk SSSR institüt yazıkovnaniya.1989

ŞİRÄLİYEV, M. Ş. ve İSMAİLOV, M. İ. vd.

Azərbaycan Dialektoloji Lügəti.

I. Cilt (A-L). Ankara: TDK yay/661.1999

Azərbaycan Dialektoloji Lügəti.

II. Cilt (M-Z). Ankara:TDK yay/828.2003

SOYDAN, C.

“Urdu Dilinde Akrabalık Terimleri Ve Müslüman Hint Toplumunda Aile Yapısı.”

Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi 43.
2003, s. 43-56

SPASSKIY, G.İ.

Kirgiz-Kaysaki Bolşoy, Sredney İ Maloy Ordı. Sibirskiy Vestnik.

C. 9-10, SPB., 1920

TAVKUL, U.

Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü.

Ankara: TDK yay/770.2000

TEKİN, T.

“Amca ve Teyze Kelimeleri Hakkında.”

Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. Belleten. 1960, s. 283-294

TEKİN, T. ve ÖLMEZ, M. vd.

Türkmence – Türkçe Sözlük.

Ankara: Simurg yay.1995

TİETZE, A.

Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı.

I.cilt (A-E). İstanbul: Simurg yay.2002

TOPARLI, R. ve VURAL, H. Vd.

Kıpçak Türkçesi Sözlüğü.

Ankara: TDK yay/835.2007

TÜLÜCÜ, S.

“Divan-ü Lügat-it Türk'te Kadın İçin Kullanılan Sözcükler.”

Türk Dünyası Araştırmaları. XVI, Şubat. 1982, s.137-141

“Türk Dillerinde Akrabalık Adları' İsimli Kitap Üzerine.”

A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Sayı:20. 2002, s. 61-65

WATERSON, N.

Uzbek English Dictionary.

New York: Oxford University. 1980

ÜLKÜSAL, M.

Dobruca'daki Kırım Türklerinde Atasözleri ve Deyimleri.

Ankara: TDK yay.1970

VASİLİEV, Y.

Türkçe – Sahaca (Yakutça) Sözlük.

Ankara: TDK yay. /621.1995

VOSTROV, V.V. ve Mukanov M.S.

Rodo-Plemennoy Sostav İ Rasselenie Kazahov.

Alma-Ata, 1968

YALIM, Ö.

Türkçe'de Yakın ve Karşıt Anlamlılar Sözlüğü.

Ankara: İmge yay.1988

YAVUZ, S.

“Dîvânü Lügâti't-türk'teki Akrabalık Adları Ve Bu Adların Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Karşılıkları.”

Ekev Akademi Dergisi. Sayı.56.2013, s.345-360

“Türkiye Türkçesi Ağızlarında Akrabalık Adları.”

Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi. c. 23, s. 2.2013, s.71-91

YAZICI ERSOY, H.

“Başkurt Türkçesinde Aile Ve Akrabalık İsimlerinde Kullanılan -y Biçimbirimi.”

Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi. Sayı: 21. 2011, s.87-112

YOLCU, M. A.

“Türk Aile Tarihinde Egzogami Yasasının İşlevleri.”

Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları
DergisiBahar: 1 / 1. 2015, s. 88-110

YUHADİN, K.K.

Kırgız Sözlüğü.

Çeviren A. Taymas. (c.1-2). Ankara: TDK yay./93-121.1998

YUSUF, B. ve TULUM, M. M.

**Sözlük, Özbekistan Türkçesi – Türkiye Türkçesi / Türkiye
Türkçesi – Özbekistan Türkçesi.**

İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.1994

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : ŞEFİKA DÖNEN
Doğum Yeri : İskenderun / Hatay
Doğum Yılı : 30.04.1986
Medeni Hali : Bekar

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise: 1999-2002 (İncirlik Lisesi / Adana)

Lisans: 2007-2011 (MSKÜ Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları)

Pedagojik Formasyon: 2010-2011 (MSKÜ Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları)

Yabancı Dil: İngilizce, Rusça